

SCHNATTNER SZIGFRID O.S.B.

KRISZTUS ÉS AZ ÉN FALUM

SZALÉZI MŰVEK.

Krisztus és az én falum

SCHNATTNER SZIGFRID O. S. B.

KRISZTUS
ÉS AZ ÉN FALUM

S Z A L É Z I M Ű V E K

Nihil obstat. Dr. Marcellinus Faludi O. S. B. censor. Nr. 984/1944. Imprimi potest. Datum in S. Monte Pannoniae, die 11-a Augusti 1942. Chrysostomus Kelemen, Archiabbas. Imprimatur. Nr. 4479/1944. Vacii, die 1-a Augusti 1944.
† Josephus, Episcopus Vaciensis.

Igen divatos a fotografálás.

Életjeleneteket, kedves mozzanatokot és tanulságos helyzeteket igen beszédesen lehet megörökíteni egyetlen kattanással. Többet mond sokszor öles tanulmánynál, könnyebb szellemi élvezet, mint hosszú elmélkedések pontos követése. Életigazságokat rejt; bölcs okulást lehet kihámozni sokszor véletlenül ellopott pillanatképekből.

Az „örök falusi pap“ járja a falut.

A fotografálógépet reverendája rejt, a masina lencséje papi lelkem. Amit — e g y é n i e n — érdekesnek, hangulatosan szépnek, természetességében megkapónak vagy tanulságosnak találok, idevetítem. Tarka színegyvelegben lássunk mindent, ami benne él a falu lelkében: erényeit, jámbor hagyományait, értéktelen

sablonokat, gépies szokásait. Bátran beszélhetünk hibáiról, nagy bűneiről, hiszen több a jótulajdonsága.

Mindent, amit felszínre dob a magyar falu élete. Elsősorban azok számára szedtem és gyűjtöttem össze ezeket a mozaik szemcséket, akik a Tanárszem diák-szív-et annak idején szívesen fogadták.

Amint a diák elválaszthatatlan a tanártól és mindkettő az intézettől, azonképen összetartozó valóság a hívő, a pap és Krisztus.

Nem írhat a pap úgy a falujáról, hogy ne szerepelne benne a hívő és láthatatlanul ne fogná át mindannyiokat Krisztus.

Ezért íródott e könyv elsősorban falusi papnak és igen jóakarátú hívőnek, a mai „népies“ korszak idején.

Nem lesz, nem lehet a képmozaikokban semmi rendkívüli; egyszerű, mint a rétek zöldszönyege, természetes, mint a falu levegője, friss, melyen csillog az első értesülés harmata, de itt-ott homályos és törött lesz a kép, mint a felvett tárgy volt...

Divatos a falu-kutatás is.

Ab uno disce omnes.

Ha megkaphatnók minden magyar falu arcképét, akkor is az egységet keresnők a sokféleségben, a sok arcon közös anyajegyet. Változók lehetnek az emberek, elütők a tájak, az életkörülmények, a helyi adottságok, jobbak, vagy mostohábbak a viszonyok, de a megvilágítás mindig egy és ugyanazon fényforrásból származik: Krisztustól, aki ugyanaz tegnap, ma és mindörökké. (Zsid. 13, 8.)

Csácsbozsok, 1943. Urunk dicsőséges színváltozásának napja.

I

MINDENNAPI KENYERÜNK NAPSZÁMOS HŐSEI

„Krisztus és a magyar falu egyetlen titokzatos valóság: Ő ezzel a mi szegény népünkkel teljesen azonosította magát. Ő éhezik, Ő rongyos, Ő panaszkodik, Ő fárad és Ő senyved tüdővészttől boldogtalan véreinkben.”

(P. Varga S. J.)

A templom ajtajára függesztettem. Messzire látszik, szél borzolja, napsugár csókolja, sok száz szem olvashatja nagy, nagy lilakékes betűt: Krisztus és a falu.

Jóságos, szilhuett-szerű Alakja áldó kézzel terjeszkedik kis falum fölé. Árnyékában meghúzódik pásztor és nyáj. Otthont talál szegény és gazdag. Jótestvér az uraság és a zsellér. Megérti egymást a beteg és egészséges.

Uram, odarajzolom áldó kezed alá a Te kettőske-

resztes házadat, ahol éhes népednek hirdetem az örök élet ígét és reményt adok nekik a Te nevedben, hogy bízzanak és el ne csüggedjenek. Odarajzolom másfél-száz kis házunkat, a cserépfedelesekét, a verandásakat és az egyablakos kis bogárhátú kunyhókat. A kenyéringató mezőket, réteket, szőlőérelő lankás hegyoldalakat.

Hogy megáldj mindeneket!

Áldd meg kenyérgondunkat, gyermekgondunkat, sok bajunkat,

Áldd meg, jó Krisztus, a falut, — az én falumat.

.

Kimaradt már ismétlőből, sőt vége levante éveinek is. Mindig mosolygó arcában és nyílt tekintetében sürítve van magyar fajtánk becsülete és egyenes őszintesége.

— Bizony, Főtisztelendő Úr, nem gondoltam, hogy így lesz az életem. Másként gondoltam én azt el! Minden vágyam volt, hogy tanuljak. Mennyire szerettem volna bújni a könyveket, mennyire vágyam volt felsőbb iskolába járni, művelt ember lenni. Az iskolában első tanuló voltam; a boldogult esperes úr mennyiszer eljött azon az utolsó nyáron hozzánk, már adott is gimnáziumi könyveket. Az édesapám nem engedte. Nem lehetett meggyőzni! Még most is szívesen elmennék, „vén“ fejjel kezdeni tudnám. Csak tanulhatnék!...

S élém ötlük az a kitüntetéssel érettségizett volt diák.

— Igen, Főtisztelendő Úr, de jó volt egykor! Mikor otthon jártam kis akáclombos drága falumban, kis falum

iskolájában. Pörge kalappal, csizmával, tarisznyámban könyveimmel. De jó volt akkor...

Teljesedik rajtatok is az ősi, paradicsomi végzet. „Az ember a Paradicsomban kezd eszmélni. Vágyik Lucifer sugalmazására a tudás után; ez a vágy elégedetlenné teszi; lelkét gyötri. Fel akar emelkedni a puha vegetatív boldogságból: kultúrát, tudást akar. S ezzel egyben boldogtalanná válik. A kultúra mélyén ma is nagy tragikum rejtőzik: minél jobban kibontakozik az ész s az élet minél tudatosabb lesz, annál kisebb a boldogság.” (Kornis: Madách és korunk.)

Igy van az én falumban is.

.

Olyan, mint Mécs énekl: Méhe gyümölcseit szétlopta az élet, a fialt a pálya s a lányait szerelmes vőlegények...

Öreg, töpörödött anyóka, igazán már csak a hitből él.

Több mint 3 kilométerre lakik a templomtól. Szítál az ölmos eső. Az utak fényesek és nyúlósak és éles szél nyargalja őket végig.

— Hát hogyan tud eljönni? Mennyire köhög!

— Igen, a halál kutyái ugatnak. Nem tehetek róla, nem tudok otthon maradni. Nem. Megszólal a harang, húz valami ellenállhatatlanul az Isten háza felé... Húz... Hív...

A hideg csípősen csiklandozta az ember arcát és néha sértett, mint a késpenge.

— Nem fázik?

— Nem.

Mellébe nyúl és kihúz egy zszindelyt.

— Tessék idenézni. Ezt jól átmelegítem, magamhoz veszem és jövők.

Néztem a zsindelet. Ezt látnátok bundás nagyságák, prémes és cicás kisasszonyok, kényes hölgyek! Mit? A zsindelet? Nem! A hitet, az áldozatkészséget, a hősiesség ilyen nagyszerű példáját, amit csak a falu egyszerű becsületes hívője tud felmutatni.

De... ezek hősi hitvallók, a régi világból maradtak a falunak is.

Nem mi termeltük őket...

*

Itt van az asztalomon, kiterítve szépen. Hófehér; csillogó selymének érintése bársonypuha, lágy ráncok bordázzák, tiszta leányálmok mesebeli köntöse. Hosszú fátyol takarja, amikor az ember nézi önkénytelenül úgy érzi, hogy ezen át nézve az élet szép, tiszta és világos.

— Plébános Úr kérem, a menyasszony ruhám volt. Ne tudja meg senki, hogy én hoztam és adtam ide. Fogadja el és készíttessék belőle miseruha a templomunknak.

Ránéztem erre a kétéves asszonykára.

A hit kukucska ki fényes ablakszeme mögül, a mindent odaadni kész, ajándékozó szeretet.

— Plébános Úr kérem, mikor mondana egy szentmisét a Fájdalmas Anya tiszteletére? Uram is, én is szeretnénk meggyóni és áldozni.

Odakünn a szél hordta a havat.

A plébánián jajgatva forgott a villámhárító rudja.

Amikor elmentek, tekintetemmel hosszan kísértem őket.

A falu házainak ablakszemei is vörös hunyorgással nézték a boldog házaspárt és könnyeztek a hótól, amely végigfolyt arcukon...

•

A minap búcsúztam el tőle... Örökre. Ettől a kedves, imádságos lelkű, rózsafüzéres öregasszonytól. A hitét sokszor megcsodáltam és pap létemre: többször megirigyeltem.

Akartam neki mondani, hogy majd imádkozzék értem — odaát... Nem mertem, mert a szó a torkomon akadt volna.

Most ott fekszik a ravatalon.

82 évet itt töltött e siralomvölgyben. 20 éves nem volt, mikor férjhez ment. 5 gyermeknek adott életet. Az elsőt eltemette 10 éves korában, a másodikat 3 éves korában, a negyediket és az ötödiket két hónapos korukban. 26 évet töltött tisztas özvegységben, egyetlen életben maradt gyermeke, hat unokája és két dédunokája körében.

S különös utolsó kívánsága volt...

A szekrényben őrizte féltett, drága kincsét: menyasszonyi hófehér ruháját, több mint hatvan éve. Óvta portól, molytól. Meghagyta, hogy halála után öltöztessék ebbe.

Fehérre bélelt koporsóban, fehér szemfödő alatt, hófehér menyasszonyi ruhában, mosolygó, fehér arccal ott pihen...

Hát mondjátok emberek, nem szép ez?

Mondjátok, ugyan mondjátok...

•

Nemcsak a világbirodalom híres parasztábrázolói-
tól tudom, hogy miként fonódik sok millió falusi prole-
tárcsalád minden vágya, álma és törekvése a tehén-
köré, — nem, ezt az én falum is bizonyítja.

Mert hozzánk is elhatott annak a szomorú menet-
nek fájdalmas sikolya, amely 20 kilométerre játszódott
le az én falum határától.

Elől jön az adóvégrehajtó, utána az öt-hat pengővel
felfogadott marhahajcsár, majd a szegény emberek
utolsó tehenei és a tehénkéket sirató asszonyok és gye-
rekek...

Szomorú látvány, de egyben izgató is!

Milyen kár, hogy ez a sokszor családfenntartó házi-
állat nem részesülhet oly törvényes védelemben, mint a
cipész kaptafája, az ács gyaluja, a varrónő varrógépje,
vagy mondjuk a tisztviselők kétezer pengőn aluli fize-
tése!

Ezeket nem lehet lefoglalni, de a szegény ember
mindenét: a tehenét, igen.

Én sem tartom véletlennek, hogy Jézus Krisztus, az
emberiség számára istállóban született meg! Nem vélet-
len, hogy az újszövetség első lapján a világtörténelem
legfontosabb eseményének krónikájában ott szerepel a
szegény ember tehénkéje, amint párás orrikaival mele-
get fú a tél-túl pólyált csecsemőre, Aki a világ meg-
váltását hozta...

Az embernek önkénytelenül eszébe jut Reymont
gyöyörű munkája, a Parasztok.

Egyik helyen az író azt akarja elhitetni a néppel,
hogy az állatok, elsősorban a tehenek, amelyek egész
éven át némák, karácsony éjtszakáján emberi hangon

felelnek a jó, de csakis a jó embernek. Jutalmul azért, hogy Krisztust születésekor egyedül ők melengették...

*

A malomból jó.

Látom, hogy életért volt...

— Elfogyott a kenyér. S ha kenyér nincs, semmi nincs! Tessék elhinni Plébános Úr, elmegy az embernek a kedve az élettől, a munkától. Nem érdemes törekedni...

— Ugyan!

— Hát tessék ehhez szólni: bevitem a búzát, olyan tiszta volt, mint a kristály és olyan kívánatos, mint a csorgó arany. S kaptam helyette, cserébe: lisztet. Szűr-két, piszkosat, feketét...

Hát érdemes a mindig szebbre, jobbra törekedni?...

A feltört tarlók langyos földszaga járt már a levegőben.

A barázdák már kitárták szívüket, hogy álomba ringassák híveim számára a jövő évi kenyeret...

*

— Egy imakönyvet kérnék szépen...

Hajlott hátú, barázdált arcú, de friss hangú öreg-asszony. Alig mult hatvan éves.

— Tessék... Csak imádkozzék belőle. Értem is.

Csontos, bütykös, kidolgozott kezével átveszi az imakönyvet.

— De nem tudok ám olvasni. Nem ismerem a betűket! Szegény édesanyám, Isten nyugosztalja, nem küldött iskolába. Igen messze volt és akkor nem is tartották ezt olyan fontosnak...

Arcához szorítja a könyvet. Kinyitja arrafelé, amerre a legszebb imádságok vannak a Boldogságos Szép Szűz Máriához.

Aztán csak csókolja a betűket, a lapokat, a könyv tábláját.

Amikor kiment az irodából, úgy éreztem, kedves vendégként itt maradt a földes szobák levendulaillatos, tiszta gyolcsszaga.

Tatár típus.

Mély szűrös tekintetében, kemény kézfogásában, ritmusos harangszó-járású beszédében benne van egész egyénisége. Becsületes magyar ember. Beszélgetünk a kapuban. Mindenféléről.

— Jó volna, Plébános Úr, egy kis eső. Szeretném meghordozni a földeket. Hozzá kell látnunk a vetéshez is. Dolog van elég, csak az Isten erőt adjon. — Mindjobban felmelegszik.

— Rosszul fizettek a jószágok, szalma sok van, de szem kevés és hitvány. De nem baj.

— A szüret is kilátástalan az én hegyemben. Sokat ártott a veszedelem a szőlőknek. Tavaly 65 akó volt, az idén 8 ha lesz. De azért ez se a legnagyobb baj.

(Várom már, hogy mi lesz a korona?)

— A legnagyobb baj, Plébános Úr, az, hogy igen kevés köztünk a s z e r e t e t. Ez a legnagyobb.

Valami lázas forróság szaladgált bennem.

A levegőben csend volt.

Kimondhatatlanul nagy csend...

Három koporsó egy hét alatt...

Temetünk.

Egy kilencven esztendő s öregasszonyt.

Eleget élt; odavaló volt; sorsát senki sem kerüli el...

Míg a circumdederunt fájdalmas sírása zokog a koporsó felett — elkalandoztak gondolataim. Itt állnak a gyermekek, az unokák, a dédunokák...

A kiterjedt, nagy és szokatlanul termékeny család gyökerének hamvaira néznek könnyfátyolos szemmel. Az elmúlás törvényének tudata csendesen összebékél az Isten akaratán való megnyugvás keresztény gondolatával.

Egy öregasszony halálán senki sem hatódik meg.

Pedig meg lehet...

Kilenc gyermeknek adott életet!

Ma kilenc édesanyának sincs kilenc!...

Összes unokája és dédunokája nincs kilenc!...

Istenem! Ha nem lettek volna ezek a szapora édesanyáink. Ha nem lettek volna ilyen „háznyulaink” — hol lennének ma?

Nem a mai világból való és nem is fogják megérteni — soha!

Míg siratták — saját magukat siratták.

Ismét temetünk...

Megint egy öregasszonyt, aki Isten kegyelméből hetvenhét évet élt.

Hideg szél tépi a szemfödőt, pajkosan játszik a koszorú szalagjával, térdig sárosan állunk a templom előtti frissen vetett ravatal körül.

Kedves, jó hívem volt, igen szeretett lelkem.

Kilenc gyermek!

Ő is mutatványszámmak maradt itt abból a világból, melyen ma már csak mosolyogni tudnak azok, akik azzal dicsekszenek, hogy ők tudják, miért adta az Isten az észtl!...

Te szegény „boldog” nem tudtad!

Te elfogadtad az Isten kezéből a gyermekeket, úgy, amint Ő akarta, ahogyan Ő akarta, amennyit Ő akart...

Volt egy igen kedves leánykori imakönyve. Ebben a könyvben egyik oldalon egy kép: Szent Anna asszony keze.

Meghagyta gyermekeinek, ha meghal, tegyék a koporsóba ezt a kedves imakönyvét, nyissák ki a fentemlített képnél és összekulcsolt kezét tegyék Szent Anna asszony kezére.

Most ott nyugszik kis falum csendes sírkertjében, vállán a boldogságos Szűz szent skapuláréja, kezén a rózsafűzér, kinyitott imakönyvében Szent Anna asszony keze...

Újra temetünk.

A halál szokatlanul bőségesen arat. Egyszerre két nyitott sír a temetőben!

Megint egy matróna. Élt 83 évet... Szült tizenegy gyermeket... Tizenegy gyermek kezét kulcsolta imára, tizenegy gyermek-ajkat nyitott meg Jézus szentséges nevének kimondására. De volt is olyan hite, aminőt Szent Pál gondolt, amikor hegyeket elmozdító hitről beszélt!...

Ezek az édesanyák még igazán hitték a báránka és a legelő meséjében... Még igazán bíztak a Gondviselő Valakiben... Még őszintén szerették az Istent!

S talán az Isten is szerette őket...

Én azt hiszem, igen.

Könnyfátyolos szemmel énekeltem: Amíg e világban éltem, Benned bíztam Istenem, Mindennemű ügyeimben, csak Te voltál mindenem...

Talán azért is, mert egy bencés írta, talán azért is, mert olyan igen találó volt itt.

Szép, csendes őszi alkonyat borult a tájra. Lassan ereszkedett alá a köd és fínoman teleszítáلت mindent. Jóravaló, derék hívem épen végzett utolsó fordulójával, az őszi szántás utolsó kerülőjét befejezte. Megfordította a vasat és készült felrakodni a szekérre. „Vajjon gondol-e arra, hogy a bencések mutatták meg, mily szögbe kell a földbe nyomni az eke vasát, hogyan kell kézben fogni a szarvát?” (Mihalovics Zs. N. U. 1936. szept. 27.)

— Hát készülődik hazafelé?

— Hála Istennek, amit mára szántam, elvégeztem. Most hazamegyek, még otthon végzek, imádkozunk és vacsorálunk. Vacsora után pedig a kis fiammal vesződöm. (Elsőbe jár.) Most tanulják ismerni a betűt. Már mondta, hogy vár s majd együtt tanulunk. Tegnap tanultuk a „pö” betűt. Ma akármilyen fáradt, vagy álmos leszek is, elö vesszük a Szív újságot s keressük benne együttesen a vö betűket, az összes benne található „vö” betűt...

Az őszi esők készítik a sarat.

A vadludak húznak át az égen. Mintha megannyi „vö” betű volna.

Hét négyszög méter... azaz két méter széles és három s fél méter hosszú. Lakás. Konyha, háló, kamara

és ebédlő is egyben. Lakja pedig az édesapa, édesanya és nyolc gyermek!...

Vágya: hadd legyen négy méter széles és négy méter hosszú lakásom...

Miből?... Nem tudom. Majd a jó Isten csak segít. A nyolc gyermekemből csak egy keres, a legkisebbik másfél éves...

Lehet ezen gondolkodni. Azt mondjuk: az egyszerű népnek nincs igénye. Igen, s miért csak az uraknak van? A szegénynek nem lehet, nem úgy nevelték, nincs rá szüksége stb.

Hiábavaló kifogások! Valljuk be: Érthetetlenek, közömbösek, nemtörődömök voltunk jó ideig a szegény néppel szemben. Evangéliumi élet, szellem, nem pedig a bűró levegője kell nekünk!

Most ünnepelte a világ a Rerum novarum ötvenéves jubileumát. A most uralkodó szentséges atya így szól rádiós világuzenetében az évforduló alkalmából az emberiséghez: „az Isten által valamennyi ember számára teremtett javak az igazság és a felebaráti szeretet tanításai szerint valamennyi embernek egyenlően rendelkezésre álljanak.”

Ha a Rerum Novarum szelleme megvalósult volna idejekorán mindenütt, az ötvenéves évfordulóján ilyen szomorú sorokat nem lenne szabad írunk a magyar glóbuszon.

*

Egy kis szobában az édesapa, édesanya és öt kisgyerek. A legnagyobb III. osztályos, dajkálja a legkisebbiket.

— Hol az édesapa?

— Munka után jár. Már hónapok óta nincs semmi. Alig van betevő falatunk, sokszor napokon át nem látunk kenyeret. Ruhátlanok vagyunk, beköszöntött az esős, hideg idő — szomorú télnek nézünk eléje. Nincs fa: ha valahol akad egy kis napszám, törlesztjük az adósság kamatait, amiből ezt a kis hajlékot húztuk a fejünk fölé. Tessék elhinni, nehéz, igen nehéz az élet, jobb lenne nem élni...

Kötényébe temeti arcát, a porontyok félve búznak melléje.

Megrendülve megyek tovább...

Uram! Mielőtt eljöttem, kezdtem elmélkedni a vasárnapi evangéliumot.

„Ne aggódjatok életetekről, mit egyetek, se testetekről, mibe öltözzetek... Nézzétek a mezők liliomát... tekintsétek az ég madarait...” (Mt. 6, 24—33.) Uram! Te szereted beszédedet felvirágozni a mezők és rétek színével, áthatni azok jó illatával. Talán azért, hogy jobban megértse a falu egyszerű népe. Te is láttad Galileádnak szegény küszködő embereit, ismerted napestig tartó fáradságos törődésüket, láttad a holnapért aggódó arcukat, tapasztaltad étlenségüket és ruhátlanságukat és mégis, talán éppen ezért, merted elmondani ezt a nehéz, kemény a mi felfogásunkat messze felülmúló, Gondviselésről biztató beszédet.

Értem, teljes Istenre hagyatkozást, maradéknélküli önátadást, abszolút bizalmat követelsz.

Tőlem és Nyájamtól. Azoktól a szegény híveimtől is, talán legjobban ezektől.

Uram! nem szállok veled perbe, de mégis olyan nehéz lesz holnap erről a perikópáról beszélnem, főként ha meglátom azt a szegény édesanyát a szószékről.

(Hogy könnyebben beszélhessek, hadd mondjam ki: arról gondolkodtam, hogy reverendámból hány kis gyermeknek tudok adni télre valami takarót.)

Péter és Pál.

Különös, amikor nem csendül kasza, nem zendül az aratók éneke. Pedig hagyományosan szent ez a nap, a mindennapi kenyér ünnepi nyitánya. Nem az a Nap süt az égen, amelyik máskor... Mintha ez a szeszélyes, fáradt, kihűlő nagy égítést is úgy tenne, mint az egyszeri gazdag ember, aki kidobatta udvarából a kolduló szegényt, mert úgy mond, meghasad a szívem a szájalomtól, ha a koldust látom. Hát a nap is, örök forrása életünknek, elfedi arcát, hogy ne kelljen látnia szenvedéseinket, nyomorúságainkat, bűneinket és tévelygéseinket.

Az égi életforrás is csak tetézi keserveinket, azzal, hogy elfordítja tőlünk fényes arcát. Milyen volt máskor Péter Pálkor az én falum határa!...

A kaszára érett kenyér bódító illata terjengett a levegőben. Zizegett a kalásztenger, beszélgetett, hajladozott. A szőlőhegyek elárnyékosodtak és a pirostetejű pincék úgy mosolyogtak, mint nagy muskátli virágok. Az áldott anyaföld szíve melegen és fiatalon dobogott. A réteken lepkék hintáztak és az ég fényes kékségében verejtékillet úszott. Forróság volt, csak úgy remegett az átizzott levegő! Egy szóval, nyár volt, boldog magyar nyár... Ma... zölden állanak az agyonázott vetések, hűvös, barátságtalan és napfénytelen az idő. Szomorú és levert a határ. Nincs senkinek öröme.

Uram, mi lesz velünk, ha már a napfény is elhagy bennünket?

Mi lesz velünk, ha már a kenyér sem érik meg idejében?

Mi lesz, ha a természet örök törvényei is megrendülnek? Uram, Istenem, mi lesz velünk?...

Ne aggódjatok... (Mt. 24, 33.)

Szép lehetett az idén is, mint mindig, az a nagy katolikus seregszemle ott az ország szívében! Évről-évre szélesebb hullámgyűrűket ver, tömegeket mozgat, aktivitást ébreszt. Imponálók lehettek a népviseleti színpaltok, a nagy tarka egyveleg és a hullámozó szintengert beragyogó idej középonti gondolat: Krisztus és a falu... Mit mond Krisztus a falunak? Mit kér a falu Krisztustól? Mit vár Krisztus a falutól? Hogyan vehet részt a falu a krisztusi eszmék diadalrajuttatásában, miként kapcsolódik bele a krisztusi életgazdaságba és mint lehet öntudatosabb, katolikusabb és krisztusibb? Szervezettebb, erősebb és így életképesebb? Gyűjtő szónoklatok, ragyogó rétorika, lélekdinamika hatja a mesterien felépített beszédek, egyetlen emberré olvad össze a sokezer embersereg és ennek egy a vágya: adjuk vissza a falut Krisztusnak, Krisztust a falunak, mentjük, őrizzük, egyetlen végvárunkat, a falut.

Szép.

De, hadd kérdezzem, mit kap ebből az én kis falum?

Hiszek a krisztusi test egészséges vérkeringésében, hiszek az egész Egyházat éltető Szentlélek pünkösdi viharzúgásában!...

II

BÚZAVIRÁG AZ ÚTSZÉLI KERESZTEN

„Szeretném, ha minél több magyar ember,
különösen, aki csak városi életet él, kijárna
a falusi nép közé.”

(gr. Teleki Pál.)

De jó volna, ha egyszer eljönnél Uram az én falumba! Úgy, amint megfordultál egykor Galileában és Kafarnaumban, Magdalában és Korazimban, Tibériásban és Szamariában. Eljönnél és találkoznál avval a sok év óta hátgerincelferdülésben szenvedő hívemmel. Szótlanul szenved és néma megadással tűr, minden harmadik mondatában a Te szent akaratodat suttogja. S Neked eszedbejutna az eset, amikor hazádba érkeztél és láttad az inaszakadtat és láttad azok hitét és ugy-e, Uram, csak ennyit mondtál: Bízzál fiam! (Mt. 9. 2.) Szembe-

jönne veled az az epehólyagbajos asszony. Görnyedten jár, — hordták tőlem a jeget. Élni akar! Szükség van rá, ő a család mestergerendája, nem szakadhat még le. S Te, nem hiszem, hogy mást mondanál neki, mint amit mondtál a sok év óta vérfolyásban szenvedő asszonynak. (Mt. 9, 22.) Eljönnél velem ahhoz a kilenc hónap óta kínos rákbetegségben szenvedő hívemhez, aki sóhajtozik utánad. Megesnék rajta könyörületes Szíved, kinyujtanád szentséges kezedet, s ennyit mondanál: Akarom, tisztulj meg! (Mt. 8, 3.) Elvezetnélek ahhoz a süketnéma hívemhez, aki a majorban lakik. Effeta, quod est adaperire! (Mt. 7, 34.) Meglátogatnád azt a hatéves kis gyermeket, akinek két hónapja olyan szívbaja jelentkezik, hogy nem jöhet iskolába megtanulni a betűvetés nehéz tudományát. Ébresztenéd a szülőkből a szebb élet hitét azzal, hogy újra elmondanád: A te fiad meggyógyult. (Ján. 4, 50—53.) S messziről kiabálna feléd az én vak hívem. Újra hallanád, mint egykor a jerichói országút mentén: Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam! (Lk. 18, 39.) Isteni erőddel visszaadnád neki a nap melege és tüze mellé annak világosságát is. (A multkor is szentgyónáskor, világtalan szeméből hullottak a könnyek...) Nem hiszem, hogy el tudnád hallgattatni hálálkodó Te Deumát! Leülnél a kút mellé az utcáinkon, s mint egykor Jákob kútjánál tetted (Ján. 4, 6.), beszélnél a vízfordónak az örök élet vizéről, az egy Atyáról és egy hitről. A vízről, melyet Te adsz neki az örök életre. (Ján. 4, 14.) Onnét megmutatnám azt a házat, ahol szintén vár valaki, fönt a hegyen, meredek és kegyetlenül rossz oda az út. Uram, ne fáradj, csak egy szóval mondd és meggyógyul lelke, teste. (Mt. 8, 8.) S látnád azt a szomorú, kisírtszemű, bánatos asszonyt,

aki mindennap kijár kis kannájával a temetőbe. Eszedbe jutna a naimi özvegy megindító sorsa. (Lk. 7, 13—15.)

Uram, gyere el egyszer az én falumba!

*

Nyitva a kapu, bent az udvaron erősen készülődnek.

— Na, vetni mennek?

— Hát, Főtisztelendő Úr, Isten nevében megkezdjük.

Amott is látom, sok szerszámmal indulnak.

— Maguk is elmennek?

— Isten segítségével mi is nekilátunk.

Megnézem délután mennyire haladtak?

— Megy a munka? Mennyire vannak már? Mire végeznek?

— Ha Isten is úgy akarja, estére bevégzünk...

— De szép állatai vannak!

— Hát, ha az Isten megtartja, a tavasszal talán kapok értük. Van egy pár szép állatom, ha az Isten nem küld rájuk valami csapást, mint tavaly, de hát az Isten adta, el is vette, mit tehetünk ellene? Legyen áldott az ő Neve.

Meghatóan szép e gyermeki, egyszerű, problémátlan hit Istenben. A falu egyszerű, romlatlan gyermeke úgy látszik, még tud hinni, bízni a természet, az időjárás, a viszontagságos emberi sors felett örökös abszolút Létezőben. — Legalább is szavaival ezt mutatja.

*

Jelentkeztek.

Az esküvő csak a szüret után lesz. Nem kell sietni, de jó, ha tudjuk, hogy egymáséi leszünk...

A vőlegénynek megjött a nemvo, 28 napos fegyvergyakorlatra, messzi a végekre.

Találkozom vele az utcán, ép mátkájától jön.

— Elbúcsúztál?

— Igen, Főtisztelendő Úr.

Együtt megyünk.

Langyos szél jár az estében.

Itt az alkalom, hogy beszéljek kissé vele. Mindnyájan tudjuk, hogy derék, becsületes, falusi fiainkat épen a katonaságnál oktatják ki a nemi életre. Elhiszem, egészségi okok miatt.

— Vigyázz fiam. Tudod, kiért és miért. Ne sodródj az árral, azokkal, akik barbár módon sárbatiporják durva bakancsokkal az élettörvényt... Úgy érzem, elmondtam neki minden szépet és jót, amit csak mondhattam. Jövőjéért, boldogságáért és saját magáért.

Rámnéz.

Szép búzavirág kék a szeme, napbarnította az arca. Egyikből melegség, a másikból becsület szól hozzám.

Kezünk egymásba fonódik.

— Tudja, Főtisztelendő Úr, az arany a sok vasdarab között is a r a n y marad.

— Hála Istennek !

.

— Odaterítettük édesapám elé, meglepetésként az egész nagy plakátot... Csak nézi, nézi... Olvassa: Miért bántod? Ne ká-rom-kodj! — Mintha gyökeret vert volna a lába. A szeme harmatos lett... az ajka megremegett. Azt hittük, hogy egyszerre meggyónik ott, a plakát előtt.

.

— Nem tudom, Plébános Úr kérem, jól tettem-e? Fogadalmam van. Elhatároztam, hogy ezentúl, amikor csak tudok és a szentmisén jelen lehetek, midőn Úrfelmutatáskor felemelkedik a szentostya, mindig arra kérem az édes Jézust, hogy az uram abbahagyja azt a förtelmes istenkáromlást. Jól tettem?

Édesapa:

— Hazavittem azt a plakátot. Senki se látott. Megcsókoltam Jézus testét és úgy ígértem meg az én jó Istenemnek, hogy többé soha, de soha nem káromkodom.

Itt ülök szentmise előtt íróasztalomnál. Egy szegény asszony jön be, jó hívem.

— Plébános Úr, kérem, engem igen meghatott a káromkodás elleni küzdelem.

Könnyezik.

Előveszi csipkészlű zsebkendőjét, kibontja a beköttött csücskét, pénzt olvas ki belőle.

— Kérem, szíveskedjék egy szentmisét mondani azokért a szép szereplőkért! Hogy olyan szépen megígérték mindnyájunk nevében, hogy többet nem káromkodunk. Hogy is merészel az ember úgy szembe szállni az Istennel?

Eddig volt.

Nem tehetek róla, de engem ez a kis, talán másoknak jelentéktelen eset igen-igen meghatott. Hogy még ilyenre is gondol valaki? Nem is reméltem volna soha! Ennyit feltételezni egyetlen hívemről sem mertem volna... Jelentettem az A. C. központjának.

Kértem, szíveskedjenek ezt az epizódot tudomásul venni és ezt a szegény híveimet valamiképen kitüntetni. Kész örömmel fogadták előterjesztésemet.

*

Ennyi plakát még nem fogyott el, mint most, a káromkodás elleni küzdelem megindításakor.

Az A. C. központja az ország kb. 6.000 községéből hármat dícsért meg nyilvánosan. Egyet a Nyírségből, egyet a Jászságból és egyet Zalából.

Dicsekedjem, hogy az utóbbi az én falum?

Férfi.

— Szép, Plébános Úr, a nagy küzdelem ez ellen a rút járvány, a káromkodás ellen. Az ember megígéri, megfogadja, de hát gyarló... Tetszik tudni mi kellene most?

— Mi?

— Egy jó szentgyónás.

(Nagyon igaza volt.) Erre talán senki sem gondolt.

*

— Eddig is tiszteltem a papokat, nem mondom, de most, mióta látom, hogy mily óriási erőfeszítést, küzdelmet vívnak Isten szent nevéért, tiszteletem igen megnövekedett irántuk és így az Egyház iránt is.

*

— Kérem, Plébános Úr, kaphatnék egy érmet? A nyakamba szeretném tenni.

— Milyen érmet? S miért, mi célból?

— Hogy kérem így is küzdjek a káromkodás ellen.

Az érmet jobban észreveszem, jobban eszembejut Isten szent neve iránti tisztelet... Azt hiszem, ez segítene.

(A jóakarát szép jele!)

•

Az Élő Rózsafűzér Társulata...

Falum legnépesebb egyesülete, több, mint száz tagot zár keretei közé. Mik a keretek?

Minden hónap első péntekén szentséges nagymisé t mondatnak Jézus isteni Szíve imáadására. Másnap, szombaton pedig a Boldogságos Istenanya tiszteletére.

Szentségimádási napokon az egyes csoportok felváltva imádják a nyilvános imáadásra kitett Oltáriszentséget.

Legbuzgóbbak az Eucharisztia vételében.

Szentséges körmeneteken lámpavilággal kísérik a diadalmenetben köztünk járó Istent.

A hónapok első vasárnapján, litánia után körbejárók köztük és kezemben a legszentebb Rózsafűzér áldott titokképe és szövege, mindenki húz egyet. És ezt imádkozza a hónap minden egyes napján.

Mily végtelenül fontos dolog ez!

Valóságos imatábor, imádkozó hadsereg áll rendelkezésemre, amikor kitézőm nekik az imaszándékot: Hogy községünkben Jézus neve áldassék és ne káromolassék. Hogy ne legyen szentségtörő húsvéti szentgyónás és áldozás a híveim között. Hogy a béke Királynője imádkozzék érettünk. Hogy Jézus Szíve mindenkitől szerettessék. Hogy a megholt hívek Isten irgalmából nyugodjanak békében Jézus és Mária nevében...

Naponként több, mint ezer Udvozlégý ostromolja az eget, hány Miatyánk, hány Dicsőségy? ...

Csillagászati számokkal esetleg kifejezhető az a kegyelem, ami ezekért az ájtatosan lemorzsolts szemecskékért hull, szüntelenül hull falum fölé!

Boldog az a falu, ahol a „mindenki imakönyvét” (XI. Pius) sokan lapozzák!

*

Szemlélődés egy esztendő hitéleti jelentése fölött...

Kedves kis zalai falu. Szétszórt település. A hegyekben úgy kandikálnak a házak, mint mazsola a kalácsban.

A szentistváni oklevelek már 1018-ban említik. Patinás multja van. Legrégibb lakói idegenek, németek voltak, ma már senki sem tud a községben németül.

A temető körülöleli a templomot.

A füves utak mellett 12 barna kereszt tárja ölelésre karját. Egyik-másik oldalt dől, mintha elfáradt volna s kissé könyököl.

A Zala ezüst ostorként vág végig a rét zöldjén, a hegyoldalak tele szőlőskertekkel, édes, ízes, zamatos tőkével.

A lelkipásztorok tudják, hogy bortermő vidéknek a rendestől eltérő lélektana van. A hitéleti jelentés adatai mögött láthatatlanul ott magasodik ez a körülmény. Számolni kell vele!

A hívők száma: 873. Ideális; pasztoráció szempontjából: kedves család. Nincs filia. Mily óriási helyzeti energiát képvisel, ha csak Anyaegyházban kell találkoznunk azokkal, akik nem elhanyagolt „mostoha” gyermekek a Maternak.

Nincs felekezeti villongás, mert 99.9 %-ban mind

Krisztus igaz vallásának követője. Van azonban ennek a kellemes helyzetnek egy könnyen hátrányt jelentő eshetősége: a nyugalmi helyzet elpuhulást szülhet, ami a katolikus öntudat rovásán jelentkezik. De a sok előny fölényesen győz.

Egy pásztor, egy akol, egy iskola, egy harangszó,
egy ünnep... egy szószék!

Mennyi szép törekvésnek, vallásos lendületnek sír-
verme: a v e g y e s.

Az élveszületettek száma: 22.

Ezer lélekre esik 25.

A sírt, hol nemzet süllyed el, ez az egyetlen adat
jótékony napsugárral aranyozza be. Országos viszony-
latban is a jók közé tartozik ez évben az én falum.

13 sírt kellett ásni a temetőben.

Szentségek nélkül egy hívő sem ment el a nagy
útra. Mily vígasztaló ez! Mily megnyugtató.

Mérlegre téve a bölcsőket és koporsókat, a tényle-
ges szaporodás ezer lélekre 10.

Isten oltáránál örök hűséget esküdött egymásnak
5 pár. Milyen könnyű az eset, ha mindkét fél katolikus!
A papnak is, meg a karikagyűrűs hívőnek is!

Vadhajtás is akad a fán. Csak kettő. Rendezetlen-
ségük oka olyasvalami, ami miatt Anglia elszakadt
Krisztus Egyházától.

Amilyen szomorú a terméketlen gyümölcsfa, olyan
szomorú a meddő házasság. Nincs a fészekben fióka.
26 ilyen örömtelen család van az én falumban...

És harminc család vállalkozott a magyarirtásra...
Ha az előbbi eset szomorú, ez utóbbi szívrepszétkő. Nem
kell ennél nagyobb egyiptomi csapás szegény hazánkra!
Krisztus megbocsátó irgalmát visszautasította 10 té-

kezlő fiú. Azt mondja a statisztika: szép. A pásztor azt mondja: fájdalmas.

Hiszen egy lélek annyit ér, mint az egész világ, sőt...

... Vagy talán ilyen konoknak és megátalkodottnak is kell lennie, hogy beteljesedjék az Irás?

Krisztus fehér testét 2891-szer vették a hívők, hogy Élet legyen bennük, mégpedig bőségesebb.

Félelmetes rágondolni, de elém villámlik a háborzongató kérdés: volt-e ezek között csak egy is szentségtörő?

Ki tudna felelni erre?

Ha egy nép elszakadt a templomtól, elszakadt az Istentől s ha elszakadt az Istentől, ugyan mit is várhatunk tőle? A híveknek minő százaléka jár szentmisére, kérdi a jelentés? Bátran állíthatjuk, ebben a kis zalai községben: 71 %. Hosszú és fáradságos útnak a vége ez! Mennyi munka, agitáció, rábeszélés, utánjárás eredménye ez a szép százalék! Mily különös, hogy az istenfélő híveket nekünk unszolni, ösztökélni buzdítani kell olyasmire, ami magától értetődő, roppant természetes: Szenteld meg az Úrnapját, add meg Istennek, ami az övé! A hétnek több mint száz órájából csak egyet, egyetlen egyet adj az Istennek!

A prédikáció. Mikor van? Van eset, hogy szentmise előtt, máskor szentmise után, talán leggyakrabban a legősibb szokás szerint: szentmise közben, evangélium után. Az a gondolatom, hogy a helyzet, a körülmények és egyéb dolgok megfontolása megment bennünket egyúttal a sablontól is és alkalmazkodni tanít. Az idő, a hitéleti jelentés szerint: maximális félóra. Tárgy és alkalom szerint alakul a prédikáció tartama.

Az átlag alkalmat véve figyelembe, legjobban bevált módszer: a zehn Minuten-féle prédikációk. Vannak helyek, ahol ú. n. prédikáció szünet van. Egyszer engem is megkísértett az a csábító gondolat, hogy nyáron, amikor úgyis fáradtak híveim és a hús templom ívei enyhet adó milliójében az elme kevésbé fogékony az Ige befogadására, pihenni hagyjam enyéim lelkét. Egyik hívemnél tapintatosan érdeklődtem. Válasz: Ej, Plébános Úr, mégiscsak jól esik az embernek, ha egy pár jó szót hall.

Igaz. Egy-két jó szó... Sokak lelkéből beszélt, — gondoltam.

A leventék... Egyvallásúaknál, megfelelő vezetés mellett nincs, nem is lehet baj. Ott állnak minden vasár- és ünnepnapon a szentélyben az oltár előtt. Legközvetlenebbül ők a hangfelfogói az Igének. Minden hivatalos szentmise után névsorolvasás, karácsonyi, húsvéti szentgyónás testületileg, a leggondosabb ellenőrzés mellett. Sokan vannak köztük már — hála Istennek, — akik nem elégszenek meg az évenkénti két kötelező szentgyónással. Több mint fele havi gyónó!

A sajtó... végtelenül fontos hitéleti tényező. Elemi erővel kellene erre vetnie magát a papságnak. Mindent elkövetni a keresztény sajtó erősítéséért.

Semmi áldozatot nem lenne szabad itt kevésnek tartanunk. Beláthatatlan következményekkel jár ennek a frontnak gyöngülése, vagy erősödése. Az élő, eleven sajtóorgánum maga a pap legyen! Krisztus ügyéről van szó: a sajtó olyan fontos, mint az istentisztelet. Megértem azt a papot, aki gyónóitól mindig megkérdezte: Mondja, kérem, milyen újságot olvas? Kinek mi köze hozzá?... Úgy van, de ahhoz sincs a papnak semmi kö-

ze, hogy valaki imádkozik-e vagy sem? Káromkodik-e vagy nem? és a hitéletnek nem kevésbé elhanyagolható fokmérője a sajtó kérdése.

Leghelyesebb, ha egy kézbe: a falu papjának kezébe fut össze minden szál. A hitélet központja a templom. Itt az ércsomója a sajtónak is. Nálam az ünnepi szentmise után történik a sajtótermékek kiosztása. E szemzőgből nézve, a sajtótükör a következő: 40 drb. Népszerűség, 20 drb. Szív újság, 78 drb. Magyar Vetés, 3 drb. Új Nemzedék, 30 drb. Rózsa Kert Lisieux-ből, 112 drb. Rózsafűzér Királynője, 4 drb. Szent Antal, 15 drb. Credo, 20 drb. Jézus Szíve Hírnök, 5 drb. Szent Margit. Azt hiszem, kielégítő.

Egyházközség . . .

Csak más szerelésben és színezetben különbözik a politikai község arculatától, hisz összetételében ugyanaz. Színkatolikus községben ez nem is igen lehet más-ként. Jól szervezett és alaposan felépített egyházközség működése elsőrangú rugója a hitéletnek. Képviselőtestületének 18 tagja van, választott 12, hivatalból 4, kinevezett 2.

Én nem tudom, de élénken elképzelem, hogy minő felbecsülhetetlen lelki károk keletkezhetnek abból, ha a képviselőtestület nem a falu pásztora által összeállított listával kerül az ügyek intézésének élére. A legszebb remények és ígéretek sírverme lehet az ellenlista. A legfélelmesebb vészjel az egyházközségből. Rövidzárlat van a pásztor és a nyáj között.

A hitéleti jelentés ezután kérdi, hogy vajjon milyen az együttműködés lehetősége a plébános és az egyházközség között?

A fenti körülmény kielégítő választ ad. Nyugodt

lélekkel írhattam válaszként: A lehető legjobb. Többször hallottam, hallanom kellett, községi és állami jellegű iskolák dícséretét. Nincs semmi gond vele... Nem kell költségvetés, nem kell pénzbehajtás... Igaz! De minden áldozatot meg kell hoznunk a római katolikus címért. Nekünk nem lehet közömbös a jelleg! Semmi munkát nem kell sajnálnunk, ha sáncaink megvédéséről van szó. Nekem még sohasem okozott terhes percekét két tantermes, két tanerős iskolámmal a foglalkozás. Itt nő fel a jövő egyházközségem. Itt a vetés! Közömbös lehet ez nekem? Közömbös az egyházközségi adó és annak 13.5 %-os kulcsa? Hisz az majdnem mind az iskolámért van! Krétáért, tintáért, könyvért, fáért. S mily könnyű eset a közös, együttes kezelés. Csak átutalja az előljáróság, kézhez veszem és körülnézek, mi kellene, mit tegyek, mi a sürgősebb a sok teendő közül? Ha teher, ha fáradság is ez, hát pondus meum amor meus!

Ott vannak az egyesületek: a KALOT, a KALÁSZ, a Rózsafűzéres Társulat, a Szívgyárda... Mind megannyi szívdobbanása az egyházközségi vérkeringésnek! Élnek? Vagy tengődnek?...

A hitéleti jelentés csak azt kérdezi: hány tagja van az egyesületnek, ki a vezető, mi a megjegyzés a működéséről?

A láthatatlan erővel nem kell számolnom, hisz a lélek én vagyok. A spiritus rector.

A. C.

Autonómia a világiaknak, hogy dolgozzanak az Egyházért. Az Egyház szervezett segédcsapata. A híveknek a hierarchiához hasonló szervezete. Helytelen lenne, ha híveim a templomon kívül bennem csak a tisztet

látnák és azt gondolnák, az ő szervezetük csak arra való, hogy a tisztnek serege legyen. Nem! Ez a nézet az acies bene ordinata szellemével nem egyeztethető össze. Az egyházközségi életben a laikus elem van előtérben. Én csak velük kooperálok.

Ismerjük el, sokszor nehéz dolog ez! Egyik legnagyobb hibájuk: az inaktivitás. Semmi kezdeményező erő, lendület, önállóság nincsen bennük. Szervezés, hitbuzgalom, kultúrális, szociális sajtókeretek, elnökök, tagok, póttagok, benne emberek: nullák. Nullákkal pedig, ha organizáltak is, csatát nyerni nem lehet!

Nem tudom, ha az idők elhoznák a nagy erőpróbát, mennyire állná meg az A. C. szervezete a frontot az én falumban?

Egy lelki író valahol azt írja, hogy szabad imádkoznunk a kísértések órájáért, hogy legyen alkalmunk megmutatni Istenhez való hűségünket.

Én azért könyörgök összetett kézzel Istenhez, hogy kímélje meg a pásztort és a nyáját, a tisztet és a sereget a nagy erőpróbától...

III

HÓNÁL FEHÉREBBEK VIRÁGNÁL IS SZEBBEK

„A gyerek az öröm, a reménység. Gyöngö testében van valami virági; ártatlan lelkében van valami égi; egész kedves valója olyan nekünk, mint a tavaszi vetés: ígélet és gyönyörűség.”

(Gárdonyi G.)

Plébános Úr kérem, tessék eljönni, de azonnal, a kishúgom nagyon beteg.

— Kis húgod? Nem ismerem. Hány éves? Járt iskolába valahol? Nem emlékszem reá... Sehogyan sem! Ki az?

— 11 éves, kérem. Iskolában nem volt soha. Szív-bajos. Állandóan az ágyban van, sokat volt nagyszüleinknél.

— Ezért nem ismerem, ezért nem tudok róla!

— Csak tessék jönni!

Félórán belül odaröpített a kocsi. Az úton törtem a fejemet: Hol kezdjem ezzel a kisleánnyal? Hogyan

magyarázzam meg neki szent hitünk legfőbb tanításait? Miként gyóntatom, hogyan nyitom rá kis elméjét a megfoghatatlan nagy titokra, az Eucharisztíára?...

S csodálatos, mily egyszerűen, milyen természetesen ment minden! Gyönyörűen meggyónt, áhítattal megáldozott, szépen elkészült.

Mennyi kegyelmet kapott ez a kisleány!

Talán kár volt a fehér koporsójára ráborulni!...

*

Pufókképű, rózsásarcú, pöttöm jószág. Mária Magdolnaker mult két éves. Parányi kis matróz blúzban, öklömnyi nadrágban, kezében bottal kint szokott állni a kapu előtt és messziről dicsér és pacsit ad.

Vasárnap igen hajszolódott, hogy ő is eljön a templomba, mesélik, nem lehetett volna a világerért sem ott-hontartani.

— Jó leszek. Nem nézegetek, imádkozom, csak el-mehessek.

Elvitték. Csakugyan beváltotta ígérését. Ebédidő közben (amikor még régen elmondatták a gyermekekkel a prédikációt) megeredt a nyelve a pöttöm kis jószágának. Mi mindent látott, mi tetszett neki, mit nem értett... Aztán letérdeltünk minden... — meséli — mindenki..., még az Isten is! Csak néztünk fejre, szemre: ki az az Isten?

— Hát elárulja ám, hogy az a Plébános úr.

*

Naponként végigmegyek kis falum egy-egy részének házsorai között. Végigsimogatom tekintetemmel ismerős ablakaikat, falaikat, takaros kis tájait.

Nekem jól esik, talán nekik is tetszik ez a szerény, szívből jövő kellemetes cirógatás. Hisz, ami őszinte rajtunk, az embertársainknál is csak viszonzást és szerető megértést talál.

Alig lépek egyet-kettőt, máris futnak elém. Vidáman köszöntenek. Arcuk elárulja, hogy szinte már vártak. A gyermekek, falum legféltettebb kincsei. Vigyázok rájuk, mint a szemem világára.

Egyszerre tíz, tizenöt van körülöttem. Pici kezek nyúlnak kezem után, parányi szájacskák állnak már készen. Csupa mosoly, aranyos jókedv, huncutkás szemvillanás, játszi öröm vesz körül.

Megsimogatom aranyfónál, gyenge kis hajukat és úgy érzem, hogy kezemet melegíti a Názáreti Gyermekebarát isteni kezének jóságos puhasága.

Jól érzem magamat közöttük. Érdekelnek apró-cseprő, jelentéktelen ügyeik. Mosolyra derítenek naiv, természetes válaszaik. Boldog vagyok társaságukban, lélekfrissítő számomra virágos környezetük, szívesen vagyok köztük. Talán azért, mert másról is lehet velük beszélni, mint ennivalóról és pénzről...

*

Hittan órák voltak a kisebbeknél. Ezek még alig tudnak olvasni, még nem ismerik a tudás átkát, a betűk megismerésének kétes gyönyörűségét. Felteszem a kérdést, amelyen annyian elvéreztek: Gyermekek, mondjátok meg, ki az Isten? Kórusban felel a száz csöpp száj: Isten az egész világnak Ura és a mi menygyei Atyánk. Értem Uram. Könyvtárakat felülmúló, tudósokat megszegyenítő bölcsesség, amelyet gondosan el-

rejtész a gőgösek elől, de kijelentted az alázatosaknak, a szegényeknek, a gyermekeknek.

*

Első áldozóim ...

Aranyos csöppségek, fehér ruhában, parányi angyalok. Sohasem lesztek ily boldogok, sohasem lesz ilyen szép napotok, soha ily közel nem lesztek az Istenhez!

Régi gondolat: Tegyük a gyermek első szentáldozását a lehető legszebbé, maradandó, emlékezetes, szép nappá. Soha ne tudja elfelejteni, bármily mélyre jusson is az életben.

Kedves erőlködés volt, amit sok helyen láttam. — A szülők is áldozzanak a gyermekekkel. A sorrend volt, hogy először áldoztak a gyermekek, utána a szülők, akik akartak. Húsvétra úgyis gyónniok kell, kihirdettem tehát, hogy az elsőáldozók szülei fehérvasárnapon tegyenek eleget a kötelező parancsoknak.

A lehető legszerencsésebb gondolat, hogy a szülő áldozzék együtt a gyermekkel. Nem elégséges a pusztán kihirdetés és egyszerű buzdítás. Több kell!! Kijelenttem a szószékről: A szentmise alatt, az elsőáldozás napján, csak az elsőáldozók és szüleik lehetnek a szentélyben. A szentáldozás családonként történik. Jobbról az édesanya térdel, balról az édesanya, közben az elsőáldozó gyermek. Akinek szülei nem jönnek el, árva lesz. Sajnálom ...

A hatás biztos, a győzelem teljes. Nem akarnak elmaradni a szülők a legutolsó ok miatt sem: félnek a megszólástól, a szégyentől. És az első áldozásra való előkészületi idő alatt a tengelykérdés: itt lesznek a

szüleid? Először csak 10-et nyertem meg a gyermekek közül, akik biztosítottak, hogy nem maradnak el édes szülei. Ehhez a tízhez lehet kapcsolni a többit. A mag, a centrum már megvan. A 22 kis elsőáldozóm között 2 kis árva volt.

De a szülők nem jöhettek. (A rendetlen házasság.)

Megható jelenet játszódott le.

Az első áldozási szentmise előtt gyóntatom a szülőket. Egyik leánykám édesapja is jön.

— Gyónni szeretne?

— Igen kérem, ha lehetne.

Tudtam miért mondja: ha lehetne.

— Mondja kérem, a házassága rendben van?

— Rendben kérem, de megvallom, pap előtt nem voltunk.

— Hát akkor nincsen rendben és akkor nem is gyónhatik.

— Igen, a feleségem nem tudott eljönni, otthon kell lennie a kisebbik gyermekkel. Hát gondoltam, jövök én, ne kelljen szegénykének egyedül odatérdenie. Otthon már annyit zaklatott bennünket, annyit sírt.

Eltávozott.

No és azt kellett volna látni, amikor a szentáldozáshoz közeledik az a kis fehér fátyolos leányka, az ő leánykája. Az édesapa ott áll a többi édesapa között, a leányka keresi, megtalálja, a szemével, a fejével intget neki, hívogatja, egész hallhatóan ennyit mond: Édesapám jöjjön...

Kezemben a cibórium, nyugodtan állok és várok, az apa ránéz leánykájára, kezével a szemé felé nyúl,

mégse, hirtelen int neki, hogy csak térdeljen le ő e g y e d ü l, ő nem mehet... S mikor a szentmise után szeretetreggelin láttam vendégül az iskolában kis barátaimat, ennek a kisleánynak szeme még mindig könnyes volt.

Nem az örömtől, a fájdalomtól...

Rájött valami szörnyű dologra.

.

Az igazi szeretetlakomának bájos megelevenülése napjainkban. Fehér fátyollal, ünnepélyes bokkrétával, átszellemült arccal, villogó szemmel ülnek a kávéscsészek, illatos kalács és kiflivel terített, narancsoktól sárguló asztalok mellett elsőáldozóim. Most jöttek Jézus asztalától s letelepednek az Isten helyettesének asztalához.

Mögöttük a szülők állanak. Hízik a szemük. Mindenkinek a magáé a legszebb, a legájtatosabb, a legangyalibb. Most elfeledve sok csintalanságuk, megbocsátva sok bosszantásuk. Most csak: kedves fiam, aranyos kisleányom van.

Nem fáztál meg? Nem fáradtál el? Nem voltál éhes? Nem volt szoros az új cipő? Nem vágott a kabát ujja? Álmos is vagy, hiszen éjfél óta nem aludtál...

Én azt hiszem, hogy egy ilyen angyali szép pillanatot már érdemes élni. Nézem őket, gyönyörködöm bennük. Kezemben a nagy elsőáldozási emlékkép. Újabb kívánság győztri őket.

Vajjon milyen lehet? Aztán mikor ráházzák be?

Boldogan veszik át és egyik-másik először szívéhez szorítja, azután félve, titokban parányi szájacskájához emeli... Csókot lehel rá.

.

Édesanya: Helyes, Plébános Úr, amikor arról beszél, hogy szüleinket tiszteljük, becsüljük és nekik, ha csak bünt nem parancsolnak, engedelmeskedünk. Most már 20 éves asszony leszek. Én is erre tanítom mind az öt gyermekemet és így neveltem azt a fiamat is, akit elvett az Isten. Lássa, sohasem felejttem el, nem volt kedvem hozzámenni az uramhoz, de édesapám annyira kért, biztatott. Kérő szavának ez esetben is engedelmeskedtem, azt gondoltam, hisz ilyen esetben is üdvös az engedelmeskedés. Pedig megjártam! Sokszor durva és ver. De ilyenkor odaáll eléje a kisfiam, összeteszi a kezét és úgy könyörög neki: Édesapám, ne bántsa édesanyámat. Ugye ne engedelmességem kegyetlen büntetését lássam elhibázott életpályámban?

Most ott térdeltek mind a hárman Jézus asztalánál.

A kis békítő közben, mintha láthatatlanul összekötötte volna őket in vinculo pacis et dilectionis.

*

Most ismét kaptam „imahadjáratra” felszólítást és kérelmet a Kláver Szent Péter Társulattól. Oszczak szét imalapokat híveim között.

Ezer örömmel.

Megkérlelő imádságok Jézus szentséges Szívéhez az afrikai négerekért. Erény-lapok, a lelki ajándékok felsorolásával. Plakát a nagyszerű cél propagálására.

Az utóbbi odakerül az iskola barna ajtajára, az előbbieket az iskolás gyermekek kezébe.

S most ép milyen jókor jött! Oktatom kis első áldozóimat... mily kedves lenne, ha első áldozásokat a misszió szent ügyéért ajánlanátok fel. Mennyire tetsze-

nék a szentségi Jézusnak, ugye megteszitek! Tegyétek meg, gyermekek!

Kitörő örömmel fogadják. Nem is vártam mást.

Jézus Szívének utolsó akarata: Az Isten országának terjedése.

Lehet-e közömbösnek lennünk Kedvesünk végső óhajával szemben?

Ha igen, nem vagyunk méltók, hogy barátainak neveztesünk.

IV

„ÉS ELÉRKEZÉNEK PEDIG A PÜNKÖSDNEK NAPJAI...”

(AP. CS. 2. I.)

A b é r m á l á s.

Dogmatikai szempontból nem más, mint a kereszt-ség szentségi hatásának folytatása és kegyelmi működésének betetőzése. A gyakorlati katolikus és öntudatos léleknevelés szemszögéből nézve pedig végtelenül fontos lehetőség a hit szerinti életre. Ha sikerül felszabadítanunk ezt a szentséget minden ráarakodott sablón alól és visszaadnunk igazi, természetfölötti jellegét: hatása felmérhetetlen. A kegyelmi nagykorúsítás szentsége, a lelki megerősödés tényleges elindítása, a magáraébredés szentségi élménye.

Semper aliquid haeret. Ha jó volt az előkészítés, a talaj porhanyítása és a felkészülés öntudatosítása, a bérmlás sokkal több lesz, mint ritka ünnepi alkalom, egy életben csak egyszer adódó pusztá élmény. Több alkalmú előkészítésből, több ragad a hallgatóra. Annyit kell nekik beszélni, annyira kell őket meggyőzni, és úgy ráhatni, hogy emberileg szólva minden akadályt elmozdítsunk a szentség kegyelmi érvényesülésének útjából.

A felkeltett vágyat kell előcsiholnunk és a sikernek egyik kulcsa lesz a kezünkben.

Csodákkal, megrendítő tényekkel ne számoljunk. Elég, ha fel tudjuk ébreszteni bennük a Krisztus ügyéért való hitvalló szellemet, az Egyház érdekeiért síkraszálló lelkületet. Néha ennyit se. Ha csak ezeknek a csiráit ültettük volna el a lelkekben, máris megtettük a magunkét. A fő mégis a természetfölötti síkba lendülés. Ennyi azonban elengedhetetlenül szükséges.

A házakat kívülről bemeszeli, az utakat rendbe hozzák, a ruhákat megveszik, a díszkaput felállítják, a lovasbandérium a püspök elé megy. Ez lenne a keret. Hangsúlyozom, szükséges külsőség. Kissé szégyenletes dolog volna, ha teljesen megszokott, a köznaptól semmit sem eltérő egyhangúság jelentené a községben minden hetedik évben vagy tizedik esztendőben megismétlődő ünnepi eseményt.

Csakhogy legtöbbször a keret tartalommal lesz és a külsőség elengedhetetlen lényeggé. A házakat kívülről hozzák rendbe és csak kívülről, mintha szimbóluma lenne sok-sok falusi bérmlásnak.

Az utakat is rendbe hozzák szépen, dicséretre méltó buzgósággal. Pár hétig eltarthat. Egy kilométeres úton

két oldalt sáncolás, közepén tükrözés és bele kavics, 500 m³. Egy ideig legalább is jó lesz. Addig, míg a kavics el nem tűnik. Az útbiztossal beszélgetek.

— Megy szépen a munka?

— Igen, de mennyit morognak kérem! Miért kell ezt most csinálni? Nem jó annak a püspöknek, ami eddig volt? Azon is eljött volna az autója. Alig tudtam őket meggyőzni arról, hogy hiszen nemcsak azért van s hogy ők maguk veszik a munkának legtöbb hasznát. Máskor úgylis alig van útjavítás. Legalább minden hetedik évben legyen. Örülhetnének neki.

Lám, milyen kellemetlen bemutatkozása, ha nem is általánosítunk, sok falu külsőségének a bérálás körülményeivel szemben. S a körülményekről észrevétlen átcsúszva, magával a Szentséggel szemben is.

•

Csak egészen kézzelfogható, nagyon gyakorlatias példákkal, életből vett való hasonlatokkal éljünk az előkészítő beszédekben. Ne mulasszunk el rámutatni a mult bérálás óta községünkben előfordult, nagyon ismeretes, kirívó hibákra, éppen a megbérmáltak részéről történetekre. Így nem lehet, így sem lehet... Nektek hinnetek kell a Lélek országában, de hinnetek kell a Lélek fensőbbrendűségében is és főként annak döntő erejében! Sajnálatos, ha egyetlen előkészítő beszéd nélkül engedünk valakit e szentséghez. Nem lehet csodálnunk, ha semmi érzéke nem lesz a pünkösdi szentséggel szemben és Isten nem fog tudatlanságának gyógyítására érte csodát művelni.

•

Péter az első pünkösd előtt és az első pünkösd után.

A félénk, bátortalan és kislelkű halászok, míg nem vették az Erősség és Bátorság Lelkét, ajtók mögé rejtöztek, féltek és remegtek. A pünkösd kente fel őket a Megfeszített bátor tanúvá s hirdetőivé.

Híveink a bérmálás előtt és a bérmálás után.

Ne is ámítsuk magunkat, alig valami, vagy éppen semmi változást nem látunk náluk. Pedig a bérmálás szentsége, — Szent Tamás után állíthatjuk — a természetfölötti erő teljességét közli a lélekkel et firmat adversus exteriores hostes.

Még a legcsekélyebb bántalmakat sem tűrik, a legkisebb tűszúrást sem tudják elszenvedni hitükért, halál ne is említették.

Míntha a Szentlélek nem lenne az, aki valaha, míntha az isteni ígélet nem lenne épp olyan biztos, mint egykor (Ap. cs. I. 8.), míntha a dogmatikának a való életre alkalmazott mértéke csak egy jottányit is módosult volna ...

A bérmálás a világiak egyházi rendje, az apostolkodás szent küldetésének átruházása, az A. C. leggyakorlatibb szentsége.

Hányan lépnek ezeknek tudatában az életbe?...

A római katekizmus méltán mondja: paucissimi.

Nekünk még ezt a felső fokot is sokszorosán fokoznunk kellene!

.

A kisleányom a városban szolgál. Annyira meghagya: édesanyám, beirasson ám, hogy bérmálkozhas-

sam az idén! Úgy szeretne az asszonya a bérmaanyja lenni, de nem tudom, lehet-e?

— Mi lenne az akadály?

— Nem katolikus kérem, luteránus.

— Nem lehet.

— Pedig úgy szeretne áml! Azt mondta, talán itt sem lesz kifogása a főtisztelendő úrnak, hiszen ő már kétszer is volt bérmaanya...

Eddig. Nem tudtam, csodálkozzam, vagy hitetlenkedjem. Az előbbinél állapotodtam meg anélkül, hogy valamit elárultam volna belőle.

Szerintem sem falun, sem városban nem lenne szabad ilyesminek megtörténnie. Dezavualása szent Egyházunk komoly rendelkezésének, kacérkodás az eretnokséggel és semmibevevése a bérálás szentségi jellegének. Pap csak félrevezetve írhat be eretneket bérmaszülőnek, de az, aki beiratja, kell, hogy tudja, mit tesz és miért vállal felelősséget.

Ha ugyan lehet itt egyáltalán felelősségről beszélnünk!

.

Emberemlékezet óta nem gyónt. A templom falait belülről talán pár évtizede látta. A vasárnap, rendesen úgynevezett befogó nap. Az üzlet az Istennél is fontosabb, ha ugyan az utóbbi egyáltalán létezik számára... Legalább is őt erről senki sem győzte meg kézzelfoghatóan.

Kisleánya bér málkozni akar.

A templomban úgy hirdetem, hogy a szülő jöj-jön beiratni a gyermeket. Így is illik, meg el is várom. A gyermek sokszor olyan értelmetlenül mondja az ada-

tokat, hogy okvetlenül kételkednem kell s végeredményben mégis csak a szülőhöz kell fordulnom.

A nagymama jön a kisleánnyal. Az édesanyja nem jöhet, tudom, most kereszteltem nekik...

Szeretnék beszélni az édesapával. Soha nem tudok vele találkozni, mert messzi kitér előlem, otthon pedig nem tudom megtalálni. Semmi szemrehányásom nem lenne számára, csak igen szeretnék vele beszélni. A viláért sem haragszom rá. A kislányt nem írom be, de az édesapját elvárom.

Pár nap múlva megyek reggel misézni. A sekrestyeajtó előtt áll az édesapa és gyónni akar.

Az édesapa fogadhatja így a tékozló fiút...

Még beharangozás előtt futott a plébániára, imakönyvet akart olyan feketetáblásat, nagybetűset, amelyikben sok imádság van.

Azt hiszem, ezentúl eleget tesz az Anyaszentegyház III. parancsolatának.

Milyen jó, hogy kislánya bér málkozni akart!

.

Amint a Szentlélek Isten megajándékozta a megbér máltat égi kegyelmeivel, a bérmaszülő is ad megbér máltjának földi ajándékokat. Szép is, dicséretes is. De sohasem lehet lényeges!

Mennyire felhívtam figyelmüket az ajándékozás igazi jelentőségére és értelmére. Aranygyűrű, nyaklánc, karperec, függő...

Imakönyv?

Hirdettem nekik, hogy amint szent misszió alkalmával szereztem nekik kegytárgyakat, imakönyveket, úgy most is megtettem ezt.

A legszebb emlékek egyike az értékes, bőrbe kötött könyv, imakönyv.

Várom megrendelésüket.

Egy sem jött. Ahogyan tudom: egy hívem sem vett imakönyvet.

Megokolás: egy imádságos könyvvel csak nem elégíthetem ki! Ezt vehet máskor is... Mit szólnának a rokonok?... Megszólni nem hagyom magamat.

Ez is szempont.

.

A bérmálásban a Szentlélek Úristen megerősíti a megkereszteltet, hogy hitét állhatatosan vallja.

A hit. Mindaz, amit Isten kinyilatkoztatott, mindaz, amit Egyháza, egyetlen igaz, és üdvözítő Egyháza által élénk ad. A parancsolatok és a szentségek terén is. Válogatás nélkül.

Prohászka Soliloquiáiban olvastam valahol, hogy egy fiú a bérmáláskor kapott ajándékpénzen, hamarosan a szentség kiszolgáltatása után, örömtanyára ment. A nagy püspök kérde: van-e a vérszopónak ilyen éjjeli útja?

Egy másikról tudom, hogy rövidesen a bérmálás után egészen könnyedén másvallásúnak nyujtotta a kezét minden kautéla nélkül.

Hol itt a hit?

A Szentlélek Isten megerősít. Már, akit...

Az előbbi rettenetes eset után a püspök csak ennyit ír: Ah kongregációs munka!

Nem írhatnak ide: ah előkészítő munka a bérmálásra!

.

A szentség több, mint múltó érték, több, mint élmény, semmi parádéval össze nem hasonlítható, lélekre süttött, eltörölhetetlen isteni kézjegy. Az Isten lefoglalta magának a lelket, aki megbérmálkozott. Rátáblázták a mennyek országát. De ezt a tudatot, mert azzá kell tennünk, szinten kell tartanunk. Biztosítanunk kell állandó hatását. Régente szokás volt itt-ott a bérmálás után úgynevezett hála-nyolcadot tartani a megbérmáltakkal. Szentmise után közösen imádkoztak a vett kegyelmekért és együttesen adtak hálát. Kevés az oktáva! Legyünk nagyobb igényűek!

Jó módszer, amit megpróbáltam kis falumban. A megbérmáltak kaptak bérmálási szentképet és rajta van az imaszöveg: Úr Isten, ki apostolaidnak a Szentlelket adtad...

A szentképet állandóan hittankönyvükben őrzik. A bérmáláskor egy párral többet fogtam itt, számítván arra, hogy néhány ügyis elveszti. Minden hittan óra előtt mindenki kézbe veszi és imádkozzuk.

Bevállik, nagyszerűen!

V

ŐSZINTE BESZÉD

A BUDAPESTI NAGY NAPOKRÓL

„annak a páratlan Eucharisztikus Kongresszusnak emléke soha el nem múló emlékként él szívünkben”

(XII. Plus.)

A nagy napok előtt.
Népünk borzasztó anyagiasságának, pénzimádatának és rendetlen ragaszkodásának micsoda kitűnő ellen-szere az Eucharisztia! Az értékskálában a hatodik, he-tedik, vagy Isten tudja hányadik rangsorba ledegradált Jézust egyszerre odaemeli, ahol Őt a hely megilleti. Életünk középpontjába, vágyaink és reményeink élére, erőfeszítésünk nem evilági fókuszába! A földeknél, állatoknál, takarékkönyveknél és házrésznél előbbre-

való Jézus! A mulandó és ideigtartó javaknál többet ér az el nem múló örök és végtelen.

Vannak dolgok, amelyek nem bírják el az összehasonlítást. És mégis, sajnos, hányszor lesz lényeggé az eszköz, és tartalomká a keret!

Amikor rábeszéltem egyik hívemem, hogy jöjjön el Budapestre, ne maradjon el, használja fel ezt a soha vissza nem térő drága alkalmat és már megcáfoltam azt a közhellyé tett ellenvetést, hogy addig „százszor is meghalhatok“, még mindig maradt valami, amivel úgy látszik nem számoltunk...

— Szóval azért fizetni kell már most.

— Igen, jelentkezési díjat. Mindössze 2.50 P-t, tekintve, hogy messze lakunk a Fővárostól, 100 km-en felüli távolságban.

— Értem, kérem... — Rámnéz és így szól. — S ha meghalok kérem, az a pénz kié lesz?...

(Eszembejutott, hogy milyen nehezen halt meg nemrég egyik hívem. A legkeservesebb gondot a provizió után az okozta neki, hogy még ott a kamrában három sonka és két tábla szalonna...)

Jézus, kegyelem, másvilág, ítélet...

Uram! Rettenetesen lealjasított világban élsz velünk!

— Halljuk kérem, Plébános Úr a sok buzdítást, tele vagyunk jóakarattal, sok-sok tervvel. Elismerjük, hogy gyönyörű ünnepségek lesznek májusban Pesten, de, hát mégis, hogy lesz, mint lesz az? Hívtak minket többször is a fővárosba, de akik elváltak, mindig kiábrándultan tértek vissza. Nem azt kapták, amit ígérték!

— Nagy kiállítás lesz, onnan rádióval is lehet üzenni.

— Összejövetel lesz, ahol sokat beszélnek.

— Nagy üzlet, ahol valaki sokat fog nyerni!...

Hallgatom a sok félreértést, a sok melléfogást, az igazi ténytől messzeálló tapogatózást. Fogalmuk sincs. Mentségük, hogy a kezdet kezdetén tartunk. De jellemző, hogy a kellemetlen, bántó hang is felüti fejét, éppen anyagias, túlságosan üzleti felfogásuknak adva hangot. Ez az utóbbi hang népünk ajkán nem hamis!

— Hát jöjjenek litánia után az iskolába!
Zsúfolt az iskola.

Elimádkozom a kongresszus sikeréért mondandó imádságot. Beszédem tárgya: színes vázolója a kongresszus programjának. Eleven képekkel, nagyon érthető és szemléltető módon. Állandó szónoki refrain: **E l t u d j á k k é p z e l n i**, mit jelent a pápa követének megérkezése, díszes felvonulása a fellobogózott utcákon át? **E l t u d j á k k é p z e l n i**, mit jelent számunkra végignézni a kiállításokat, résztvenni aktíven a közös szentáldozásokon? Látni a tündéri fényárban úszó, ünneplő várost, a szentségi hajókörmenetet a Dunán? Tanúi lenni annak, hogy miként borul le a parányi hófehér kenyér előtt a rézbőrű indián, a sárga maláji, a vasaltnadrágos amerikai, a büszke angol, a francia, a nagy győzők, a legyőzöttekkel és mindez éppen megcsónkított hazánk földjén?... **E l t u d j á k k é p z e l n i**? Nem, csak legfeljebb halványan sejteni reméljük.

Végén: Udvozlégý Oltáriszentség...

Szótlánul távozunk. Egy csoport férfi megvár.

— Aztán igazán így lesz?

— Egészen így.

— Na, ha ilyen komolyan mondja, akkor elhisszük.

— Na, és ott lesznek?

— Meggondoljuk.

A hét folyamán játszva elértem az 5 %-os résztvevő számot.

*

Az a kis jelvény...

Oly nehezen értik meg, miért szükséges megvenni, mi annak az értelme? Mennyivel viszi előbbre életét? Nem tartja fontosnak, hisz semmi hasznot sem hajt nekik azzal, hogy ott ragyog a kabát-hajtókáján! Értéktelen embléma, amit néhány hónap múlva eltehet a sublót fenekére.

Minden hittanóra-ra viszem a skatulyát. Zörögnek benne a nagy és kicsi, bronz és zománcos jelvények. Ezzel kezdem az órát és az eredmény igazán szép! Egyre fogynak a hitvalló jelvények, egyre több szív fölött ragyog a kehely és a híd. A szószerk is a Hősök-tere százezer pengős oltárának szolgálatába szegődik. Prédikáció közben, hogy szemléltetőbb legyen a buzdító előadás, széthúzom a karinget és a szívem fölött tündöklő zománcos jelvényre mutatok. Nézzétek!!

És a példa itt is vonzónak bizonyult.

*

Épen Szeplőtelen napján, a szentmise után kaptam az Országos Elnökség időszaki köriratát.

75 %-os vasúti kedvezményt kaptunk. Sajnos a szentmisén ezt nem közölhettem, nem tudtam. Pedig mennyien voltak a rossz, szinte járhatatlan hegyi utak, az agyonázott és sikosra mosott talaj, a szakadó eső

ellenére is! Tiszteletreméltó és dicsérendő népünknek ez a máriás buzgósága és áhítatos tisztelete. Hiába! Szívünkbe oltatott... s míg bennünk mozdul egy csepp vér...

A délutáni litánián jóval kevesebben voltak. Értelhető. De azért itt is kihirdetem a jó hírt. Tíz fillér híján 5 pengő az út a felejthetetlen budapesti napokra. Akinek csak egy módja van: jöjjön!

Már másnap láttam, hogy kevés a toborzó-lap, amelyeket június hónapban kaptam a központtól.

A nagy napok után.

Felejthetetlen szép napok soha el nem múló emléke muzsikál a lelkünkben. Sokat vártunk, minden várakozásnál többet kaptunk. S ezért érdemes volt nemcsak előkészülnünk és elutaznunk, hanem ezért érdemes volt élnünk!

A pápai legátus miséje volt.

Az egész hivatalos Magyarország ott szorongott Bernini oltára körül, sőt mondhatjuk, az egész világ. A hódolatnak, áhítatnak és ragaszkodásnak olyan foka vette körül a szentségi Krisztus asztalát, amelyet már fokozni nem lehet. A megilletődött lelket szinte a levegővel együtt szívtuk és elteltünk Lélekkel... amelyből az otthonmaradottaknak is kell tartalékolnunk.

Úrfelmutatás következett.

Kis templomomban alig van oly csend, pisszenés, köhintés, súrlódás nélküli megihletett ünnepies perc. Hány ezer térd hajlik meg, hány ezer fej konyul le, mennyi bűnbánó mellverés! Jézus jár köztünk. Máskor is, sokszor is, de most valami nagyon meghatóan. S

ebben a csendben az eleváció isteni csendjében egy oroslán bőgése hallatszik a Hősök-terére. Valami különös, szinte hátborzongató volt. Itt, a komoly emelkedett ünnepi érzés, s pár méterrel odébb a közeli Állatkertben egy éhes állat üvöltése.

.

Olyan kontraszt, amelynek borzalmasságáról csak az egyéni átélés adhat némi fogalmat.

S amikor hazafelé jöttünk az Andrassy-úton, helyesen és igen találóan jegyezte meg valaki: Mintha maga a sátán üvöltött volna.

Üvöltött, hogy lám, mégis sikerült a Kongresszus! Mennyien összejöttek, minden ármánykodásom ellenére is! Mily áhítat van, a hitnek, lelkesedésnek és imádásnak a magyar földön soha nem látott megjelenése, világviszonylatban is példa nélkül álló manifesztációja. Pedig mit elkövettem! Elhítettem, hogy vonatokat robbantanak. És: hittek. Meggyőztem sokakat, hogy az egész csak egy nagy parádé, kár érte a drága pénzt vesztegetni! És: hittek. Beszéltem nekik, hogy Budapestet épen akkor bombázzák. És: hittek. Megszállják az országot, a forradalom kitörése csak órák kérdése lesz, államcsinyre készülnek itthon és külföldön egyaránt. És: Hittek.

Üvöltött, bőgött, elnyujtottan és félelmetesen...

A Hősök-terén térdelve azokra a szegény, hiszékeny híveimre gondoltam, akik szintén hittek és elnyelte őket a pokol fejedelme, a hazugság atyja.

.

Párizs bíboros főpapja állt az oltárnál. Magyarország jövőjének százezres virágrendje állta körül az oltárt.

Eszembejutott a sovíniszta francia államférfiú kijelentése: Szeretem, kimondhatatlanul szeretem a hazámat, de ha egyetlen gyermek feláldozásával kellene megmentenem, nem tenném.

Filli tui sicut novellae olivarum in circuitu mensae tuae...

Míntha ezen a szép áldozócsütörtökön csak az ifjúságért ömlenék a napsugár. Értük minden szín és ragyogás. Ovék minden fény. Rájuk tapad minden szem. Tiétek az élet, nálatok a jövő, bennetek a remény! Versenyre kelt ezen a délelőttön a hamvas üdeség a külső pompával és a belső áhítattal, a ragyogó megjelenéssel és csinnal. Ennyi tiszta lélek, ártatlan szív! Ennyi aranyos monstrancia! Megakad rajtunk az Isten szeme!

Szép volt a jamboree 1933-ban. De mily messze esik ettől a képtől! Volt ott is fegyelem, áhítat. Volt ott is oltár, de valami hiányzott, ami itt felettünk lebegett, mint az Úr lelke a vizek felett...

Néztem ezt a soha többé vissza nem térő színegyüttést, bámultam a lelket, amely ilyen művészi hatást tud kelteni a hangszerével, amilyen játszik.

És eszembe jutott az én falum. Annak is egyik családja... A családfő könnyelmű, meggondolatlan lépéseit bánja az egész család. S van két ártatlan gyermek a családban. Hogy a vagyon megmaradjon, ráiratták a gyermekekre. Így biztosítva van, nem mehet tönkre.

Uram! De jó volna, ha ezt a nemzetet, ezt a bűnös,

könnyelmű népet rá tudnók iratni az ifjúságra, az ártatlan, hamvas és romlatlanul tiszta ifjúságunkra! Ezekre a Krisztust hordozó ifjakra és leányokra!

Igy biztosítva lennénk, nem tudnánk tönkre menni. Uram, de jó volna!

.

Egyik hívemmel beszélgetek.

— Hát kérem, gyönyörű volt a kongresszus! Nem hittem volna, hogy ennyire szép legyen! Pedig sokat hallottam róla beszélni az iskolában, a templomban, mégis mindig tamáskodtam. Tetszik tudni, Plébános Úr, nekünk már sokszor és sokat ígértek és nem mindig teljesült, amit vártunk! Az a szép vasárnap a Hősök-terén! Olyan áhítat és hit, nem hittem volna, hogy ilyen is terem a magyar földön! Örülök, hogy megértem, hála érte Istennek! De valami úgy fájt, hogy ki sem mondhatom!

— Ugyan mi?

— Nagyon fájt. Láttam azt a sok áldozót, azt a sok-sok ezer férfit, amint magukhoz vették az Urat. Majdnem leszakadt a szívem. Félre néztem és sírtam és ez jól esett. Megvigasztalódtam. Vágyva-vágytam az Oltáriszentség után... és nem mehettem oda, nekem nem szabad...

(Tudom, ismerem az esetet, a házasság miatt...)

Istenem, de sok ezer ember lehet ilyen szerencsétlen, ha még az én falum is szaporította a számukat!

.

Igen hasznos beszéd téma: az a csodálatos éjszaka. A falu egyszerű népe hamar megérzi ennek a nagy meg-

vallásnak, megrendítő férfihitnek és csodálatos crédónak rendkívüli erejét és értékét. Magyar földünk még hasonlót nem látott. Elmondani, magyarázni, alig lehet. Át kell élni, helyesebben meg kell élni. Lehetetlen, hogy múltó értékű lenne, hatása él, hat és működik!

— Valami nagyszerű volt az a péntekről szombatra virradó éjszaka! Tudtam, Plébános Úr, hogy szép lesz, de hogy ilyen fölséges lesz, azt nem mertem remélni. Soha nem felejttem el, amíg élek! S tetszik tudni, mi tetszett legjobban? Mi ragadta meg leginkább a figyelmemet?

— Nem gondolom. Talán a pazar fényhatás, a százezres áldozás, a töredelmes bűnbevallások, az imponáló hit?

— Nem, kérem. A legjobban az tetszett, hogy egyetlen csizmást sem láttam...

(Míntha legalább egy néhány ember lelkében letiporta volna azt a kínzó gondolatot: hogy csak a falunak prédikálnak, csak a falunak kell jámbornak lennie, csak falun kell gyónni...)

.

Ezen az éjszakán és bátran állíthatjuk, a többi alkalmakkor is a város, szorosabban véve a főváros utólérhetetlenül nagyszerű példát nyújtott. Ezekben a drága napokban a hit megvallásában, a gyakorlati katolikum átélésében és tüntető megnyilvánulásában Budapest adott mintát a legegységesebb gőcseji falunak is. Az én falumban nem tudnak úgy imádkozni, mint a Hősök-terének aszfaltján a kényes dámák; az én falumban nem tudnak úgy térdreborulni, mint leomlott a földre a mellettem ülő vezérigazgató Úrfelmutatáskor.

Nálunk Úrnapján nincsen olyan áhítat, imádat és tapadó szeretet, mint volt a Duna partján azon a második csodálatos éjszakán. Ezt nem lehet egy-két órára felöltetni, mint a díszmagyart, vagy a szmokingot. Hamis lesz! Budapesten pedig ezekben a szép napokban nem láttunk hamis embereket, nem hallottunk hamis hangokat.

A lélek megújulásának olyan fokát, a magábatértésnek annyi jelét és a lelkeség kiverődésének azt a formáját tapasztaltuk, ami a legvallásosabbnak statisztikázott „istenhátamögötti“ falunak is csak legnagyobb dicséretére válhatnék.

Nagyszerű és félelmetesnek mutakozó erővel találkoztunk, amely a rendezés technikáján, a szervezés biztosságán túl éppen az intelligens emberek öntudatos vallásosságában jelentkezett. Ebben a ruhában mutatkozott be a milliós főváros a falunak. Valljuk meg, nagyon kedvező volt ez a bemutatkozás! Lenyűgöző, fel-emelő, imponáló. Mi csak a végső eredményt láttuk és csodáltuk, de tudnunk kell, hogy egyéves előkészítő munkának, sok triduumnak, missziónak, konferenciának és lelkigyakorlatnak közös eredője jelentkezett itt fölséges impulzussal.

A milliós, bűnös főváros, a modern Babylon, a legmeghatóbb példát mutatta a falunak. Köszönet érte!

Et haec olim meminisse iuvabit. (Verg.)

VI

AKIK NEM LÁTJÁK A TEMPLOMKERESZTET

„Az emberiség legnagyobb átká, hogy a jók gyávák, a rosszak bátrak.”

(P. Bíró.)

Ma van a káromkodás elleni nagygyűlés az én falumban.

A Mi Házunk zsúfolásig tele. Ennyi ember talán még soha sem volt benne. Valami csodálatos erejű megmozdulásnak vagyunk tanui. Lehetetlen már elférni a négy fal között. Ahova csak lehet, dugok egy-két embert... A vasárnapi litánia engesztelő litánia volt. Csak úgy hullámozott utána a Mi Házunkba a néptömeg. Ha történetesen választási kortesbeszédet hirdetek, negyed része sem lett volna a hallgatóságnak.

Programm:

- 1.) Jézus a rád emlékezés...
- 2.) Szavalat.
- 3.) Egy gyermek áll elő, kezében a Mi Házunk feszülete. Elmondja a hitvallását: többé nem bántjuk Uram szent nevedet... Megcsókolja Jézus gipsz testét.
- 4.) Egy levente lép elő. Bátran elmondja engesztelő és jótígérő szavait. Csókkal erősíti.
- 5.) Egy leány áll a közönség elé. Cseng a hangja, olyan a beszéde, mint zamatos zalai szőlő. Izes. Csókot ad ő is a sokat sértett Istennek.
- 6.) Férfi. Bocsáss meg, Uram, hogy férfiszájunkból annyi ocsmány káromkodás hangzott el. Fogadjuk... íme zálogom legyen e csók.
- 7.) Asszony. Ő is engesztel az asszony nép nevében. Mert ők is sértették a háromszor szent Istent. Utolsó csókot tőle kapja Jézus.
- 8.) Beszéd.
- 9.) Szavalkórus.
- 10.) Szavalat.
- 11.) Győzelemről énekeljen...

Hogy legyen egy kis ünneprontás is: Amikor jöttek híveim az engesztelő szentséges litániára és vele a nagygyűlésre, egy — köztudomás szerint káromkodó — falunkbeli, vígan megy végig a falu utcáján, kezében demijonnal...

Ő nem engesztel... Helyette végezzék el, ha úgy tetszik, mások.

Ő engesztel a hegyen, a pincében.

Nézem. Elmegy a templom előtt. Meg sem billenti kalapját.

Ilyennek már nem a pappal van baja. Nem! Az Istennel...

A küzdelem kimenetele nem kétséges. „Az emberiség legnagyobb átka, hogy a jók gyávák, a rosszak bátrak.” (P. Bíró.) Az én falumnak is.

•

Az A. C. elrendelte, hogy advent első vasárnapján, a lehetőség szerint, meg kell olvasni a falukban, hogy mennyien voltak szentmisén.

Ne csak általánosságban feleljünk, ne csak megközelítő pontossággal, ne is százalékban, hanem pontos határozottsággal. Lássunk tisztán.

Az egyik zalai községben, ahol a hívek száma 2500-on felül van, a szentmisét hallgatók száma 730 volt. Ijesztően kevés, szerintem, bár lehet, hogy egyesek szerint kielégítő, mások szerint talán: jó.

A multkor azt mondtam híveimnek a prédikációm-ban: Ha elszakadtok a templomtól, elszakadtok Istentől, ha pedig elszakadtok az Istentől, minden rosszra képesek lesztek!

Megdöbentett az egyik püspöki körlevél kegyetlen őszintesége: Nyomasztó látvány, hogy a kötelező szentmisehallgatás állandóan csökkenő tendenciát mutat. Ed-dig azzal vigasztaltuk magunkat, hogy a köznép gyakorolja hitét és inkább az értelmiségi osztály marad távol az Isten házá-tól. Ez lassankint megváltozik... ehelyett a tömegek elfordulnak vagy elközömbösödnek, ami a legrosszabb, és a legnagyobb lelki katasztrófával fenyeget.

Minden jel erre mutat.

•

Már a pöttömnyi kis gyermeknek ijesztgető bábja a p a p.

Fekete mumus. Félni kell tőle.

— Megállj, megmondalak a Plébános Úrnak!...

— Megállj, megver, ha erre jön!...

— Megállj, csak menjél iskolábal!...

Csupa eltorzítása a názáreti Gyermekbarát jóságos arcvonásainak, amelyeket pedig minden gyengeségünk ellenére is ellesni és utánozni próbálunk. Mint sötét rémkép ég bele a gyermek fogékony lelkébe a falu papjának alakja. Az őszi és koratéli hónapok hittanórái azzal telnek el nagyrészt, hogy ennek ellenkezőjéről győzzem meg észrevétlenül kis híveimet.

Egyet közülük nem tudtam sehogysem.

Futott előlem, nem mert rámnézni, erőszakkal kellett elvezetni hittanórára. Két éven keresztül nem szólt hozzám egyetlen árva szót sem. Semmi kérésre, semmi ígéretésre, egy kukkot sem...

Az előkészítő munka tehát kitűnő volt.

*

Egyetlen biztos lehetősége az intenzív, régi és mégis modern, krisztusi pasztorációnak: az egyéni pasztoráció. Útja és módja a kartotéklapok megvalósítása és gondos kezelése. Az igazi foglalkozás a néppel ma inkább a templomon kívül van. Friss, élményszerű hatások érintik a falu papját ezen a téren is. Itt ismerkedik meg igazán híveivel, itt cserélik ki kölcsönösen gondolataikat, itt valósul meg teljesen egyéni módon: Krisztus és a falu, Krisztus és az én falum... Hihetetlen mennyiségű nyersanyag hullik kezébe, a problémák egész zuhataga ömlik eléje, szembenéz a nyomorral,

személyes tapasztalata lesz híveinek anyagi helyzetéről, családi körülményeiről, rokon kapcsolatokról, a sok cívódás, ellenszenv és zsörtölődés, mind, mind papi szívétől és lelkétől vár kiegyenlítődést, megoldást, vagy legalább egy jó szót...

A falu papjának küldetése népéhez, Krisztus nevében. Ekkor nem kerülhetek zátonyokra, elkerülöm a pletykát, felülemelkedem a tyúkpereken. Annak vértje övez és ad erőt, Aki engem küldött.

Szent Család vasárnapján jelentettem be a prédikációmban, hogy elindulok minden hívemhez. Kezemben lesz egy lap, másokban a töltőtoll. Szívemben pedig a Szent Szűz aggódó félelme és nagy szeretete, mellyel kereste az elveszett Jézust. A pap pedig keresi híveit akik talán már elvesztek az Isten, a templom, a Pásztor számára... Akik nem látják a templomkeresztet.

Kérdéseket teszek fel. Felelnetek kell. Engem lehet ámtani, félrevezetni, de a mindent-tudó Istent nem. Ne hazudjatok a Szentléleknek!

Milyenek lesznek a kérdések? A templomajtóra függesztettem az Eucharisztikus plakát mellé egy kartoték lapot. Lesznek közte kényes kérdések: Mikor gyón-tál utoljára? Jársz-e rendszeren szentmisére, mi az újságod?

Vannak nehéz esetek...

a) — Már öt éve nem gyóntam...

— Miért hagyja el ilyen sokáig?

— Csak mindig elmaradt. De most majd elmegyek.

b) — Utolsó gyónásom? Akkor volt, mikor a kórházban meggyóntattak operáció előtt.

— S az Isten megsegítette?

— Igen.

— Na lássa, legyen hálás Neki!

c) — Bizony nem voltam gyónni rég óta, de nem is megyek, Főtisztelendő Úr.

— ??

— Haragosom van, kibékülni nem tudunk, hát úgy gondoltam, semmi értelme nincs akkor a gyónásnak. Én nem tudok neki megbocsátani, nekem sem fog az Isten...

Szegény elveszett hívem!

Mégis megkereslek benneteket, s hazahozlak az Atyai házba!

.

Vitatkoznak a társaságban, melyik a legszebb zene? Wagner Tannhäuserje, vagy Beethoven IX. szimfóniája, vagy Csajkovszkij Patétikus szonátája? Én is azt mondtam volna, ha történetesen jelen vagyok, mit az a hetven éves úr mondott: Számomra a legszebb muzsika a falusi harangszó...

A haragnak lelke van. Érezni kell ezt a lelket. Harminchat méter magas templomtornyunkból sokszor szól ez a lélek. Örvend, sír, jajgat... Uzen a falunak. Uzenete lekottázhatatlan. Pedig a folklór sokszor megpróbálta gyűjteményébe iktatni a falusi ércnyelvek szótát. Nem lehet.

Itt kell élni, ide kell tapadni a templom tövébe, halálos szeretettel kell magamhoz ölelni a virágos rétet, a duzzadó patakot, a süppedő sírokat, a zsuppfedelű házakat, a f a l u t.

Harangoznak a városban is. Lótó-futó emberek, sejtelmük sincs, miért szól a harang. Elfelejtik levenni a kalapot, róják az aszfalt hideg kövét. Festette valaha egy

művész az esti Ave Maria hanrangsós hangulatát a városban? Énekelte egy költő valaha? Nem, nem is teszi soha! Ehhez szín kell, hangulat, lélek, amely ott bujdos a kertek illatos lehelletében, a szérűkben, a kenyérszagú földes szobában, a muskátlis verandákon, a kukoricák esti suhogásában, mindabban, ami csend, nyugalom, béke...

Az esztelen civilizáció könnyelműsége becsap az én falumba is. Egyik jele, ha nincs becsülete a harangszónak.

A városból importált léhaság és ledérség elfelejteti levenni a kalapot, ha azt üzeni a harang lelke, hogy emlékezzél meg ember arról: Isten elküldötte angyalát, hogy köszöntse Máriát...

Szóvátettem előttük. Vége a falu lelkének, ha elszakad ősi, sokszorosan megszentelt hagyományaitól. Feltett kalappal hallgatni az esti harangszó dallamát, erre a város tanította az én híveimet...

Újra láttam a hibát.

Mikor harmadszor szóvátettem, intézkedtem. Két napig hallgat a harang.

Olyan szomorú, árva volt az én falum...

Szeretnék kérem, Plébános Úr, szent kilencedet végezni kedves szentem tiszteletére. Mind a kilenc napon áldozni szeretnék, az utolsó napon kérem, szíveskedjék a szent tiszteletére mondani a szentmisét, a szándékomra. Szabad? Megtehetem?

— Igen, nagyon örülök neki.

Feltűnik a népnek.

Ugyan mit akar ez, mi célja van vele? Miért teszi? Állandóan akar áldozni? Hm... Hm... Így a nép.

Van ezeknek sejtésük arról, hogy nekem, mint lelkipásztornak legelső feladatam, hogy állandóan kegyelmi kapcsolatot teremtsék Jézus és híveim között.

Krisztus a fej s a lelkipásztor útján Krisztus élteti szentségeivel a tagokat.

Eminens feladatam, hogy az Élet kenyerét nyujtsam híveimnek.

Ennek a szentkilencedet végzőnek is, és mindnyájunknak is.

Ez az én tisztem és feladatam. Az övéké minden, csak nem a botránkozás!...

.

— Itt van, itt volt mindig ez a szép fa. A mi mesgyénken. Ezt nem is adjuk oda senkinek sem! Nincs az az emberfia! Csak tessék hátra jönni, Plébános Úr, hátra a szérübe, ha nem restelli. Tessék megnézni!

Követem szépen a háziasszonyt. Nem is tehetek mást.

A délutáni szél suttogva bujkál a telek fái közt. Egy sárgarigó furulyáztat a szomszédban és egy nagy darázs gordonkázik a kerti virágok között.

— Ez az, ez a fa! El akarja vinni ez a szomszéd. De mondtuk neki: ez nem ennek az Istennek idejében lesz!

Elfordultam. Keserűen, szomorúan. Az útszéll jegegyék is megremegtek valamitől. Valamitől, amit csak ők látnak...

.

Szentségimádás napja.

Az egyházközség egyik legnagyobb ünnepe. Egész napon át napkeltétől napnyugtáig, kitéve nyilvános imádásra az Eucharisztia.

Van falu, ahol önkéntes jelentkezés alapján osztják be az imádást, másutt a nap minden órájában meghúzzák a harangot, legtöbb helyen pirosbetűs ünnep.

Az egyházközség életét irányító és formáló nagy Titok ünnepe.

Virágos oltáron, gyertyafény özönben egésznapos audienciát tart a Nagy Király.

Nincs baja, nincs kérése az én népemnek?

Két iskolás gyermek térdel felváltva Előtte. Kedves, szép a kicsinyek áhítata, de vándorlásunk Társa többet kíván!

Beosztottam a Leányköri tagokat, a Szívgyárdát, sőt a Rózsafűzér Társulat tagjait is, mégis, valahogyan hideg és torzó szememben az én falum adorációs napja.

Trágyás szekerek vonulnak el a templom előtt, piszkos ruhában, kapával a vállon sietnek az emberek, oktalan állatokat trágár szóval terelgető hangok ütődnek a templomajtóhoz, onnét beszöknek az oltár lépcsőjére...

Ott hálnak el. Ők tolmácsolják híveim nagy többségének imádó hódolatát szentségimádás napján...

.

Két hajadon hívem elment apácának. Roppant szenzáció volt a faluban. Hogyne! Hisz ilyesmi még nem fordult elő. Soha! Ugyan miért mentek? Csalódottak... életuntak... vagy bódultak...? Mindenre gondol a kí-

váncsi nép, csak arra nem, hogy az Úr előre megmondotta: Az én útaim nem a ti utaitok; az én gondolatom nem a ti gondolataitok. Azt nem tudják megérteni, hogy lehetséges e g é s z e n önzetlenül Istennek szentelt tiszta leányélet, hogy az élet nem ér annyit, mint Krisztus és nem minden a vagyon! Tisztult gondolkodás, magasrendű világnézet és természetfeletti gondolkodás kell ide, mint az én falumban van... Hogy optimista lélekkel vágjak neki a dzsungelnak, a ferde és kainos eszű gondolkodásnak, ma 30 példányban kiosztottam a KALÁSZ tagjai között P. Csávossy E.: Egy leányélet elindul a jó Isten felé vezető úton.

Talán oszlattam valamit a sötétségből...

.

Jegyespár jön jelentkezni. Most jöttek a jegyzői hivatalból. A menyasszony is, két tanú is, hangos d í c s é r t e s s é k k e l köszön. A megszokáson és a formáságon felül és túl valahogyan a hangulat is ilyen üdvözlést intonál a plébániára jöve. A bejárati ajtó felett már félméteres kereszt az Udvözítő alakjával, belépve első pillantásra szembeötlik az íróasztalon lévő nagy feszület (körülötte mindig friss virág), előtte gyóntatózsámoly, az íróasztal mögött az aratás Urának ismert falushangulatú képe, előtte könyvespolc, felette az ismert herendi porcellán Krisztus szobor.

A vőlegény hangos jónapot-tal köszönve lép be... (Akárhova lépek kis falum hívójének lakásába, d í c s é r t e s s é k k e l köszöntöm őket.)

Nem botránkozom meg, távol legyen, szóvá sem teszem, Isten ments! Elfogadott köszöntés és kicsisége-

ken, úgy van, ne akadjunk fenn. De elgondolkodom és kissé elmélkednem... azt talán szabad.

*

Jönnek a híveim imakönyvért. Rózsafüzérért. Keresztekért.

Természetesnek találják, hogy nálam kapnak, meg is vannak áldva.

Kifizetik, viszik.

S most jön a repeszhatású bomba!

— Ūristen, mit nyerhet ezeken a pap?...

Milyen csúnya, kellemetlen oldaláról mutatkozik be a plebs sancta.

*

Július vége...

A város még alszik, az erdő szendereg, de az én falum szerűin már álmod kergetnek a derűs szemekből a kattogó rosta kerekei, a kazán lendítőkerekének ütemes rigmusai.

Július vége és péntek...

Ha bűg a cséplőgép, a magyar kenyérnek ez a vígasztaló, szebb jövőt ígérő muzsikája, az én falumban sok helyen, sajnos, nincs becsülete a pénteknek.

— Aki dolgozik, annak ennie is kell, mert egyébként elfogy az erő!

— Pünkösdi cseresznyén és zöld salátán nem lehet dolgozni!

— Könnyű annak böjtöt prédikálni, aki az íróasztalnál ül...

Legények, leányok hallgatják ezeket a lázító ígéseket, amelyeket oly könnyen hintenek az élemedett

bronzarcú idősek. Elszégyenül még a gép is, ez a szerelmes társa és hűségese meghittje a magyar kenyeret hajszoló munkáskéznek.

A rostán keresztül aranyló szemek milliói folydogálnak az éhes zsákokba, szemek, búzaszemek, amelyekről azt mondja az én falum népe, hogy mindegyiken rajta van a Krisztus képe.

Én azt hiszem, ez a Krisztus-kép nagyon szomorú...

Az egész falu tudta, hogy templomba nem jár, gyónni nem szokott, sőt Istenről hallani sem akart. Olyan példát látott, hogy a falakról a szentképeket is leszórták otthon; Isten, Jézus, kegyelem messziről jött ismeretlen fogalmak abban a házban, ahol a harangszókor nem kulcsolódik imára a kéz. Helyette hallatszik átok, szitok, káromkodás.

Ott álltunk koporsója mellett és az Egyház hívatólos imája után megszólalt a: „Jézusomnak kegyelméből már elértem végemet...”

Milyen tompán, erőtlően és mondhatnám hamisan hangzik ilyenkor, hogy: Amíg éltem e világban, benned bíztam Istenem... Mindennemű ügyeimben, csak Te voltál mindenem...

Az eset friss benyomásának hatása alatt ma arról prédikáltam híveimnek, hogy életünk méltó legyen arra a szövegre, amelyet egykor majd felettünk is elénekelnek.

Kis falumban talán csak 10 hívőről nem tudtam, hogy eleget tett volna a húsvéti szent parancsnak.

Omnia probate, mindent próbáljatok meg, mondja az apostol...

Szentképeket kerestem. Jézus nyúl az eltéved bárányka után. Felirata: „...nem akarja, hogy elveszen egy is...” (Mt. 18. 14.) A szentkép hátsó oldalára szóról szóra ezeket írtam:

„Nem emlékszem, hogy kedves családjuk minden itthonlévő tagját láttam volna híveim között templomunkban eleget tenni a húsvéti szent gyónás és áldozás isteni parancsának. Ha már eleget tett volna, kérem, jöjjön hozzám és nyugtasson meg, ha nem, úgy mindig kitárt karokkal és szeretettel várja: papja.”

Elfogadták.

Egy visszaküldte.

Hozzá még káromkodott. Ép azon a napon, mikor az Úr szörnyű halált, kínt szenvedett...

Tu autem Domine miserere nobis!...

*

Sokszor meg kellene torpannom. Lehetséges? Ettől a híveimtől kitelik ilyesmi?

Nem ilyennek ismertem! Jóraivaló, tisztességes, becsületes, istenfélőnek tudtam, és... lám.

Pedig mindent meg kell értenünk, mert mindnyájan úgy vagyunk, hogy „Hol fekete, hol piros lsztem, aszerint, hogy ki önt búzát a garatra: Lucifer, vagy a jósgos názáreti Isten...” (Mécs L.)

*

Cormenin szerint az emberek a faluban megkérdezik, hogy hol van a községháza, hol van az iskola. De azt nem kérdezik, hogy hol a templom, mert látják... Igaz. Mégis, néha úgy viselkednek, mintha nem látnák!

VII

FORGATÓKÖNYV

„A természet csodáiban, a lélek mélységeiben, a gyermekek szemében, a lelkiismeret sugárzó tisztaságában árad, hullámszik Isten öröme.”

(Prohászka O.)

Vízkereszt ünnepe.

Elhiszem, hogy Rómában nagyobb ünnep, mint a karácsony. A kereszténység örökké szent városa ezen a napon a gyermekek trombitálására, éneklésére és sípolására ébred. A Piazza Navona tele muranói üvegfigurákkal, finom fánkok és kalácsok halmazával, amelyet ott helyszínen sütnek meg, tele a sütemények, játékok, könyvek, édességek összevisszaságával.

Az egész város forgalma meglassudik, minden autós hoz valami ajándékot a rendőrnek, aki mellett egész barrikád keletkezik a boros üvegek és likőrök tömegéből; egész Róma újjong, ragyog és boldog. Befana!

A népies játékok legtöbbször a népünkénél is a Vízkereszt ünnepéhez tapad.

Három királyi zarándok jöttek Betlehembe; Jézust megajándékozzák. Királyok hódolata a királyok Királya előtt.

Az Egyház végigjárja a házakat, a három királyok jézusimádó hódolatával köszönt be mindenüvé, megáldja az épületeket.

...mert szép jel és szép csillag, szép Napunk támadt.

Kis falumban nem szokás a ház megáldása. Elhatároztam, hogy egy házat, a Mi Házunkat, a mindenki házat vízkereszt napján megszentelem. Igen szép volt a szertartás külső ünnepélyessége is. Ez az áldás községgem minden házának szólt.

19 † G † M † B † 42.

Epiphania.

A mi Urunk Jézus dicsőséges kinyilvánulása. Királyok jönnek hódolatra a királyok Királya elé, bölcsék térdelnek le az előtt, Akiben a bölcsesség és tudomány összes kincsei megvannak, fejedelmek borulnak az alomszalmán az elé, Aki uralkodni fog mindörökké és országának nem lesz vége. Szentegyházunk aranyat szentel, krétát és tömjént áld meg. Egy ezüst tálcára annyi fényes aranyat (pénzt) tettem, ahány persely van templomomban. Megáldottam, majd mindegyikbe belecsúsztattam. Hogy mindaz, aki egyetlen fillért hoz a templomnak, azt Isten dicsőségére hozza és a három szent király áldott példáját kövesse.

Krétát áldottam, amellyel megjelölöm a Mi Házunk

homlokát és hétről-hétre kifrom a templom előcsarnokában levő táblára a heti szentmisék rendjét.

Tömjént szenteltem. Híveim imája, mint jóillatú füst szálljon trónod elé, Uram...

Mily gazdag, csodálatosan sokszínű a római katolikus Egyház!

.

Vízkereszt után a második vasárnap.

Jézus Kánában van. Menyegzőn. Tanítványaival és édesanyjával.

Az örömeink és szent együttlétnek boldog farsangvasárnapja! Jézus megszenteli a fehér asztal örömeit. Mennyire ember az Isten!

Ezen a vasárnapon mindig magam köré gyűjtöm egyházközségem vezető emberét, az én falum férfivilágának színe-javát.

Kiszolgálom őket, kocintok velük, ellesem óhajukat is.

Felejthetetlenül szép, barátságos, hangulatos este. Látják a hívek, hogy a pap is ember. Milyen furcsa, ha a hívek csak a szószéken, oltárnál és koporsók mellett látják a papjukat.

Ezen a vasárnapl áldott estén egészen emberi módon vagyok az övéké, megtehetem, hiszen ezen a napon Jézus kezében is pohár volt.

Megjelenik a pódiumon a falu fiatalsága és énekel:

Nagy lakodalmat kezdenek,
Jézust is meghívták vendégnek...
Ott követték tanítványi
Mint a tyúkot ő fiai
Kána mennyegőben...

Szól a refrén tiszter, tizenötször: Kána mennyegzőben.

Az asztal terítve, a pohárban bor csillog, asztalfőn ülök, mellettem az édesanyám, körülöttem a híveim, tanítványaim.

Csak egy bántó ebben a szép estében, az, hogy elmúlik.

.

Árpádházi Szent Margit.

Meg tudjuk-e eléggé érthetően, világosan magyarázni népünknek, hogy ki volt ő?

A magyar földnek ez a szűzi, hős, fehér virága, az igazi nagyságnak és lelki szépségnek, a nagy erőnek és akaratnak ez a gyönyörű termése!

Áldozat a nemzetért. De mekkora áldozat? Mérhetetlen és határtalan. Önkinzó, imádkozó istenszereteten teljesen megsemmisülő áldozat. A legnagyobbak közül való, nemcsak magyar, de világtörténelmi viszonylatban is. Élete egyetlen gyönyörűséges hősköltemény, amelyet maga az Isten keze írt, a magyar vérnek remekgyöngye, nemzetünk megmentője.

Az igazi hazaszeretetnek olyan mintaképe, minőt a Mucius Scaevolák, Hannibálok vagy Cicerók sejteni sem tudtak, álmodni sem mertek!

A lelki nagyságnak olyan mintája, aminőt a Raffaelek vagy Michelangelok legihletettebb percükben sem gondolhattak!

A magyar történet mestergerendája.

S a szomorú az, hogy nem ismeri népünk, s mivel nem ismeri, hát nem is tiszteli, s ha nem tiszteli, hogyan mutassa Margit égi erejét?

Kis falum is könyörgött velem együtt, hogy „Atyánk növeld égi közbenjáróink számát és engedd, hogy Árpádházi Boldog Margitot... mielőbb szenteid sorában tisztelhessek”.

Az A. C.-tól kibocsátott ívet is buzgón írták alá a családok. Felajánlottunk 436 szentáldozást, 3820 szentmise hallgatást. De mit szóljak azokról, akik nem írták alá? Egyszerűen megtagadták. Vakság, vagy rossz akarat?

Vagy ezekért egy újabb áldozat kellene?

.

Templomom védőszentje Szent Sebestyén. Őt ábrázolja az oltárkép. Három méter magas, szép színezésű, ismeretlen szerző munkája. Anatómiailag gyönyörűen felépített test: szép szál, daliás vitéz, ruháitól megfosztva egy fához kikötve s z e n v e d. Nyilazzák. Belefúródnak a nyilak testébe, szaggatják az eleven húst. Sebestyén mosolyog.

Mosolyogva szenved a halálos vértanúságot, Krisztusért.

A császári hadsereg főtisztje, magas katonai kitüntetés birtokosa, az udvar barátja, de mindezen felül van egy nagy sebe: i g e n szereti a názáreti Jézust és kész érte életét is adni. Eljő Sebestyén próbaideje. Halálos nyílveszők suhogó muzsikája közt mondja el Istennek ajánlott áldozatimáját.

Nagy örömet szereztem híveimnek és magamnak is, amikor Rómából kaptam ebből a szent vértanúból egy parányi kis csontdarabot.

A templom északi oldalfalából képeztem ki a szent kincs számára egy kis piros bársonnyal bélelt üvegfalas

üregét. Római engedély szerint nyilvános tiszteletre ki-
tehető a szent ereklye.

Ha a feljegyzések nem csálnak, immár 1657 éves a
kis csontdarab.

És Sebestyén napját követő vasárnapnak délután-
ján mindig ereklyecsókoltatás van kis falum templomá-
ban. Hogy Sebestyén hősi lelke, élete, hite, beleáradjon
híveim lelkébe, hitébe, életébe.

.

Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe. A gyer-
tyák napja, a legigazibb fény ünnepe, a világosság dia-
dala. Életünk értelme és célja a gyertya sorsa: éljünk,
lobogjunk és elégjünk m á s o k é r t.

Alig van hívem, aki e napon gyertya nélkül jöjjön
a templomba.

Leírhatatlanul szép jelenet, amikor az égő gyertyák
megindulnak és gyertyafényes szemmel, szívvel és lé-
lekkel zeng az ének: Máriát dicsérni, hívek jöjjetek,
mert ő fogja kérni Fiát értetek...

Hótorlaszok között járunk a templom körül, ke-
zünkben a gyertya, amint valamikor Mária kezében ott
volt a világ Világossága, az örök világosság tündöklő
fényessége, a mi Urunk Jézus Krisztus. (Önkénytelenül
arra gondoltam, amint a havas úton jártam a gyertyá-
val a templom mellett, hogy ha azon az első Gyertya-
szentelő Boldogasszony ünnepén is hó lett volna, ez a
hó koromfeketének tűnt volna föl Mária vakító, szep-
lőtelen hófehérsége mellett.)

Egy újítást, mondjuk inkább, szokatlan, szép dol-
got állítok e napon híveim elé.

Díszgyertyákat készíttettem. Mindegyiken rajta van

a Gyertyaszentelő áldott Boldogasszony képe, karján a világ Gyertyájával.

Keresztelések alkalmával kerülnek elő e gyertyák. Amikor a keresztanya kezébe adom őket, e szavakkal imádkozik ajkammal az Egyház: Vedd ezt az égő gyertyát és őrizd sértetlenül keresztségedet azzal, hogy Isten parancsai szerint élsz. Így, ha az Úr a mennybe hív, a Mindenszentek kíséretében lépj örök hazádba, ahol mindörökre éltet nyersz majd. Amen.

Aztán a gyertya ott marad a sekrestyében. Megvárja, míg az egyházkelő édesanya jön gyermekével a templomba. Újra kézbe kerül. Ekkor az Egyház ismét imádkozik, de most már anyáért és gyermekéért...

Utána hazaviszik a gyertyát, ott áll a sublóton, a sifonéron, vagy a szekrény mélyén simul meg és ha elsődáldozó lesz a gyermek, ismét elhozza a templomba. Utolsó útja a gyertyának talán a koporsóba vezet...

A gyertya sorsa az ember élete.

*

Gyertyaszentelő Boldogasszony napja. Az Egyházkelő Édesanyjának ünnepe. Mária felmegy a templomba és bemutatja gyermekét az Úrnak.

Soha nem látott, felejthetetlenül bájos és szép jelenet volt ezen a napon az én falumban.

Kérésemre a délutáni istentiszteletre igen sok édesanya elhozta gyermekét a templomba, követve a Legszentebb Asszony áldott nyomdokait.

A sok karonülő, vagy bizonytalanul tipegő apróság betöltötte gőgicsélésével a templomot.

Csupa sírás, nevetés, hangos újjongás és boldog kacagás volt az egész templom.

A boldog édesanyák egyik kezében a gyertya, a másokban a gyermek, körülállják az oltárt. Majd egy-két szót szólok hozzájuk, végül megáldottam a gyermekeket annak nevében, Aki valamikor oly szívesen engedte magához a kisdedeket...

.

Nagyon kedveli népem a Balázs-áldást. Pedig Szent Balázst nem nagyon ismeri. 1500 évvel ezelőtt élt; Örményországban volt püspök. Főpásztori buzgósága és jámbor élete nagy szálda volt Licinius császár szemében. Sorsa: börtön, kínzás, vértanúhalál...

A Legenda Aureában olvasható két csoda az alapja a balázsolásnak.

Két keresztbetett gyertyát tartok híveim álla alá és közben e szavakat mondom: Szent Balázs vértanú és püspök közbenjárására szabadítson meg tégedet az Úr minden torokbetegségtől és minden más bajtól az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.

Legalább kétszázszor elmondtam...

Mindenkit megáldottam, mindenki felett imádkoztam s a végén az a gondolatom volt: Uram! Engem ki áld meg? Uram! Feletem ki imádkozik?

Senki?

.

Tavaszi zümmögés, mintha a téli zsibbadást kergetné. A föld is melegszik.

Csillogva úszik a rét felett a kikelet édes üzenete. A friss szántások omlós rögén az új kenyér ígérete ragyog.

József napja van!

A magvakból elindul az élet, a fűvek husosodnak, a természet jókedvűen nyújtózkodik. A fiatalság bizserreg benne. A téli kiöntésekből idesárgállik a kikerics; az enyhe napsugár, mintha a szőlőtőkét melengetné, hogy korán kezdődjék a nyitogatás.

Ma harangot szenteltem Szent József tiszteletére. A szentmise alatt, az Evangélium eléneklése után húztuk meg először.

Szaporán vert a kis harangszív...

Hangja bejárta a falut, a határt, a szőlőket, körülölelte a réteket és a vetések virágos országát, összekeveredett a pacsirták énekével és egyszerre millió százszorszép nyitotta ki nevető szemét: József napja van! Egyik a másíknak rádlizott a tavasz lagyos lehelletén: J ó z s e f n a p j a v a n ! . . .

.

Egészen különös ízű fogalom az én falumban a: s z e n t e l t . Előbb csak húsvét reggelén, újabban már nagyszombaton este, a feltámadás után szentelek a híveimnek... Hatalmas kosarak, tele fonatos kaláccsal, sonkával, sült báránnyal és piros tojással, kevéske sóval, meg egy kis tormával. Tele a sekrestye.

Talán szigorú az elgondolásom, de szerintem csak a n n a k lenne jogosan megengedett a szentelt, aki egész bõjtben tartózkodott a húseledeltõl.

Tudtommal csak egy ilyen család van az én falumban.

De azért megesszük mindnyájan a szenteltet.

Arra kértem híveimet a templomban, hogy legalább nagyhéten ne együk meg a húseledelt.

Határozottan tudom, sokan megtartották tanácsomat...

Nagyszombat este.

Hazajöttünk a feltámadásról. Tele a lelkünk allelujával. Az otthon levegőjében úszkál a délelőtti sonka-főzés szaga, meg a délutáni kalácssütés illata. A cifra táblán az asztal közepén ott mosolyog a szentelt.

.

Jó Pásztor vasárnapja...

Különös szeretettel és bensőséges áhítattal ülöm meg híveimmal a húsvét után második vasárnapot.

Hisz a Jó Pásztor gyarló helyettese vagyok köztük. Az Isten nyáját őrizem... (Mécs.)

Az egyik mellékoltárra teszem a szép Jó Pásztor-képet, eléje a Jó Pásztor fehér porcellán szobrát.

A szentmise éneke e napon:

Legyen Uram, színed előtt...

A nyáj a pásztorért és a pásztor a nyájért. Végtelesenül fontos a kettő egymásrautaltságának, szent és titokzatos kapcsolatának eleven tudatosítása. Isten választott eszköze vagyok számukra, edény, melyből kegyelmet kell meríteniök, áldozati ostya, Krisztusban, Krisztussal — a népért, a nyájért.

Isten és a nyáj között állok, mint nagy hatalommal rendelkező közvetítő. Kezemmel oldozom fel őket bűneik terhétől, kezemből veszik Jézus fehér testét, ajkammal hirdetem nekik az ígét, én szentelem meg, ha népemet éri nász, ha éri gyász...

A Jó Pásztor vasárnapi szentmise előtt jő egy jó hívem. Férfi.

— Plébános Úr kérem, hadd mondjam meg: a ta-

valyi Jó Pásztor vasárnapja óta mind a mai napig, minden áldott napon elmondtam a Plébános Úrért egy Miatyánkot... És most arra kérem, legyen szíves mondjon el egy szentmisét az én kérésemre: önmagáért... Hogy az Isten áldja, óvja, védje, tartsa...

„Istennek az égben és minékünk a földön nincs hőbb kívánságunk, mint hogy minél több imádságot és áldozatot ajánljanak fel a papokért.” (XI. Pius.)

Búzaszentelő körmenet volt.

Mennyivel más ennek a jelentősége falun, mint az aszfaltos városban!

A falusi ember kell, hogy átérezze annak a jelentőségét, hogy függünk a naptól, a holdjárástól, az esőtől, a szélről... Az Isten tenyerén vagyunk. A kék égbolt, mint valami baldachin borul a körmenet fölé. Köröskörül a zöld vetés-táblák, a virágos fák megannyi égő gyertyák. Hogy a földnek bő gyümölcsét adjad és megtartsad... A mindennapi kenyér körmenete.

Szép az Egyház latin imája, de mennyivel közelebb ért híveim szívéhez, amikor elimádkoztam magyarul is!

„Szent Urunk, mindenható Atyánk, örök Isten, ki az eget és földet, a tengereket és mindent alkottál, esdve kérünk Téged, hogy ezt az ültetvényt megáldani, megszentelni és gyarapítani méltóztassál, töltsd meg csüreinkeket és pincéinket bőséges gabona- és szőlőterméssel, hogy örvendező szívvel magasztalhassunk és adhassunk neked hálát. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.”

Jézus szentséges Szívének napja, községem fogadott ünnepe. Mintha vasárnap lenne. Unneplő ruhában, ünnepi szívvel és lélekkel ülik atyáik fogadalmát. Úrnap nyolcadát követő pénteken csendes a határ az én falumban...

Elhatároztam, hogy különösen és maradandóan emlékezetessé teszem számukra a Legszentebb Szív ünnepét.

Ismeretesek a Jézus Szíve ajtóvédőpajzsok fémből. A kitárt karú Udvözítő mutatja lángoló szívét, a szeretet forró tűzhelyét a minden szív középpontját és királyát. Kis falum minden házának ajándékoztam egyet... Jézus Szíve ünnepén az oltár körül álltak a leventék, kezükben kb. 175 drb. Jézus Szíve ajtóvédőpajzs. Megszenteltem őket...

Megáldom a házakat... mondja a pajzs körirata. Megáldom a házakat, ahol imádkoznak, de összetöröm a házakat, ahol káromolnak és gyaláznak. Megáldom a házakat, ahol az Úr napját megülik, de elfordulok azoktól, akik a vasárnapot megszenteltelenítik. Megáldom a házakat, ahol van szülőtisztelet, gyermek-szeretet, istenfélelem, egyszóval, ahol Szívem képét tisztelik.

Kis falum minden házában most ott ragyog a Jézus Szíve pajzs. A zsupposakban, a cserepesekben, a kunyhókban, a verandás kereszt-házakban. Megáldom a házakat...

Népünk nagyon kedves ájtatossága a szent skapuláré-tisztelet. Alig talál kedvesebb, bájosabb megszólítást a Szentszűzhöz mást, mint: Skapuláré szende Királynője...

Csak tegyük igen széppé a július 16-át, Kármel ékességének kedves napját. Elhithetjük, hogy „valamennyi jámbor gyakorlat közt, melyeket az áhítat valaha is sugallt Isten kedves anyja tiszteletére, nincs más, amely annyira megokolt volna, mint a skapularé-áhítat, minthogy egy sincs olyan csodálatos és szembe-
szökő csodákkal megerősítve“. (P. Colombière.)

Nem dogma.

A tiszteletnek és az áhítatnak alapja csak a szent-
atyáknak azon egybehangzó tanítása, hogy Máriát igazán tisztelni és elkárhozni lehetetlenség. A skapularé-
ájtatosság pedig egyenes út erre a tiszteletre és köz-
vetve az üdvösségre.

Mily szomorú, ha mi kérjük, buzdítjuk híveinket a
szent vállruha hordására és nem jönnek... Vagy leg-
feljebb egy-két öregasszony jelentkezik. Úgy van, ez is
fontos! Egy lélek megnyerése is nyereség Isten orszá-
gában. Mégis fáj a nagy tömegek távolmaradása, több-
ször közömbös viselkedése. „Aki a skapularé ájtatossá-
got, mint alaptalant kétségbevonni és a neki adott ke-
gyelmeket, kiváltságokat tagadni merészeli, az gőgös
vallásgúnyoló.“ (XIV. Benedek.)

Mit tettem?

Templomomban levő Szűz Mária oltárára teszem
azokat a szent vállruhákat, amelyeket skapularé-vasár-
nap megszentelek... Aki akar, jelentkezék, vegye fel.
Ez az Egyház óhaja, hiszen külön szertartása van a
vállruhák megáldásának és felöltésének.

De minden súlyos beteghez is viszek egyet. Enél-
kül ne menjen el egy hívem se a nagy útra... Hisz a
skapularé az „üdvösség jele, a veszélyben oltalom és az
örök szövetség záloga.“

Igen, a szép az lenne, ha életünkben hordjuk az ártatlanság és alázatosság eme jelvényét, de az Úr ismeri a tizenkettedik órát is...

Testvérek! Nem tudjátok, kiét szentelem meg... Kinek viszem az első skapulárét? Ki tudja?

28 éves, pirosarcú hívem hallgatja a skapulárévasárnap prédikációját.

Hazamegy szentmise után.

Nem tudom, ki kapja az elsőt?...

Ő volt.

Egy hónap sem kellett július 16-a után. Ha a templomban kínáltam volna neki, vonakodott volna talán elfogadni. De ott, a halálos ágyon, mily szívesen vette! Csókolta, ölelte...

Amikor a nyár már megnyújtotta a réten a füveket és telisteli rakta tarka-barka virággal, akkor van Szent Anna asszony napja.

Azt olvastam valahol, hogy ez a legszebb, legkellemesebben csengő női név és a legtöbb van belőle a világon. Elhiszem.

Mily nagy a Te méltóságod, hogy az Isten így megáldott, Hogy ennyire szeretett, és felmagasztalt Tégedet!...

Ő az, Aki elhozta nekünk Máriát, szüzességnek lilomát, Udvozítónk szent Anyját...

Egyházmegyém pátrónája.

Amikor már a kertünk végében susog a kukorica, a csürgbógar már az őszt elé muzsikál és az égen sűrűn

futnak a hulló csillagok, akkor van az én falumban a
búcsú.

Nincsen az a sátoros ünnep, amely egyenértékű
legyen a búcsúval!

Felmegy a falu apraja nagyja a hegyre, Urunk dí-
csőséges színeváltozásának tiszteletére szentelt kápolná-
hoz.

Ott van ilyenkor a mise.

Az élet már a hombárban, a tarlók már szántva, a
tőkéken kékül a szőlő és a lankás hegyoldalak öröms
üzeneteket küldenek: Nemsokára itt a szüret!

Volt eset, hogy ilyenkor már új borral misézett a
pap.

A kápolna körül zszibong a búcsú. Sípok szólnak,
játékpisztolyok durrannak, az augusztuseleji levegő-
ben fecskék csivitelnek.

Sok az idegen arc ilyenkor az én falumban.

A szószék kint van, a napban fürdő, mohás-tornyú
kápolna északi oldala mellett. Csodálatosan szép innen
a magasból a látvány!

A hegy lábánál húzódik a falu, a házak olyanok,
mint a gyufaskatulyák. Amott susog a Zala, hátam mö-
gött az erdő zúg, arra a nyárutóban virító rétek, erre a
gyümölcsösök.

A szószék alatt táboroz a falu... A búcsú ünnepe
pirosítja híveim arcát. Olyan jól illik melléje a kikandi-
káló, szikrázóan fehér gylcsing, innen is, onnan is...

A pap kezében az Evangélium: Az időben maga
mellé vevé Jézus Pétert, Jakabot és Jánost... és felve-
zette őket egy magas hegyre. És elváltozott előttük szí-
nében és arca fénylett, mint a nap; ruhái pedig fehérek
lettek, mint a hó... (Máté 17, 1—9.)

Minden szem a szószékre tapad. Igére éhes a búcsús nép. Hullik a mag a lélekbarázdákba.

Felment Jézus a hegyre... És történt, hogy imádság közben arca ragyogott és tündöklött és égett, mint a jó Isten leggyönyörűbb Napraforgója, keze ég felé tárult, mint valami földöntúli rádió két mennyei antennája, ruhája, a köntöse, hogy úgy mondjam a reverendája villogott és szikrázott, mint a karácsonyi hóesés vakító fehérsége... Csoda, ha erre a nem evilági jelenetre megrepedt az ég kupolája?

Csend és imádságos áhítat borul az én falum búcsús népére. Hogyne, itt a hegyen közelebb vagyunk az Istenhez is, itt a hegyen jobban lehet még imádkozni is.

S amikor mise végén oszlik a nép, egy ki nem mondott keser-édes sóhaj van százaknak ajkán:

Uram, jó volt nekünk itt lennünk!

•

A nyár csillagszemű éjtszakái már meghűsülnek, a réteken boglyában áll a sarjú és a torony körül gólyák beszélnek meg a költözés gondjait.

István király...

A legszebb magyar ünnepek egyike.

Ez az ünnep nem fér el a templomban. A büszke öröm szétárad a magyar mezők fölött és együtt örül a föld, a patak, az erdő, az utak, a hegyek és dombok, az útszéll kereszt és a temető.

Ősi szóval sírva szól az ének: Ah hol vagy magyarok tündöklő csillaga...

Minden esztendő augusztus 20-án, Magyarország csillagkoronás Pátrónájának ünnepe után öt nappal, az

országalapító és rendező, törvényhozó nagy Király emlékét idézzük.

Hol vagy István király?...

Hol vagyok?

Ott vagyok a kenyérben, amelyet az áldott magyar föld termel. A napsugárban, gondjaidban, örömeidben és kacagásodban, a sírásodban és dacos hallgatásodban, romlatlan beszédedben, a földben, amelyből vétettél és amelyben egykor elpusztulsz...

*

Áldjuk Istent térdre hullva, Megköszönve nagy kegyét, Ő adott az embereknek, Rózsahintő kis Terézt...

Lisieuxi Kis Szent Teréz.

Majdnem minden templomban ott van a szobra. Népszerűsége erősen vetekszik Szent Antaléval. Korunk szentje. Napjaink ügyvédje. Határtalan bizalommal néz feléje a világ, becézi, babusgatja, legföltettebb ügyeit rábízta! A rózsák szentje, Jézus kis virága, Isten kedves leánya.

Elhelyeztük kis templomunkban másfélméteres rózsát-nyújtó, színes szobrát. Kik állják a költséget?...

24 óra alatt együtt voltak a vállalkozó családok. Ez volt Terézke első csodája az én falumban...

*

Október 20. Szent Vendel napja. Községem olyan féltünnepnek tartja. A nagy szentmise Szent Vendel tiszteletére. Szentmise végéig nem fognak be, szentmise alatt az előljárók gyertyát tartva állnak az oltár mellett. Szép régi szokás. Az előljárók képviselik a falut...
I g a z i k é p v i s e l ő k .

A szentmise a község intenciójára.

Első harangszó előtt az előjárók házról-házra járnak és szedik a misére a p é n z t... Elég csúnya szokás, bármilyen régi is. Igen kiérzik az üzlet, a pénzszag. Egy pár évig csendes undorral türtem. Hallottam, hogy megjegyzések is hangzanak el: Hiába adok pénzt, talvaly is elpusztult az állatom! — Éppen tegnap volt itt a Vendel! Nem látom semmi hasznát! stb.

Kis templomunkba Szent Vendel szobrot hozattam és a szobor mellé most egy perselyt tettem, ami rendes és közismert.

Kihirdettem, hogy a mai naptól kezdve eltörlöm a házról-házra járó koldulást. Aki úgy érzi, hogy van valami köszönni valója Szent Vendelnek, amit akar, hozza el a perselybe. Tegye bele, ne tudja a jobb keze, mit tesz a bal. Ne lássák az emberek, ne gyűjtsék az előjárók, csak az tartsa számon, Aki mindent lát... Így is része lesz a szentmisében.

Érdekes! Ma megolvastam a persely tartalmát és nem kis meglepődésemre láttam, hogy több, mint két-szere se annak, amit „koldulni” szoktak.

Mindenszentek napjának délutánján járom kis falum temetőjét. Meglátogatom a nagy, néma tartományba elköltözött híveket.

Hosszan kell időznöm egy sír előtt.

Egy héttel ezelőtt még korhadásnak indult kerítés ővezte. Majdnem jeltelenségbe vesző fejfával, behorpadt hanttal, szelíden húzódott meg a temető nagy keresztjének árnyékában. Régi koszorú rozsdás drótja ölelte az írást és zörgött a szél fuvalmára.

Ma már szép kőkereszt díszlik rajta. Méteres talapzaton emelkedik a kereszt, róla tekint le az az arckép, amelyet Jézusról vettünk: Ecce homo. A sír kriptaszerű, hatalmas cementlap borítja, kőből készült virágtartóval. Ép ma délután áldottam meg. Friss koszorúk takarják az írást, a község, az uradalom, az iskolák, a leventék, a hozzátartozók, a plébánia koszorúja.

Hosszan kell időznöm a falu papjának sírja előtt...

13 éven át ebben a kis faluban működött, szántott, vetett, hogy egy kései utód arathasson.

Pár lépésre a temetőtől a templom. Itt állt nap-nap után az oltár előtt, itt prédikált, oldott és kötött. Micsoda lelkiismeretesség, minő hit és lelkesedés lángol abból az 524 gyönyörűen felépített és kidolgozott szentbeszédből, amely ránk maradt. Mély, nemes és fenkölt papi lélek bontakozik ki ebből az írásból. Utolsó szentbeszédjének befejező sorai ezek: „Mikor Tamás apostol kételkedett abban, hogy Krisztus feltámadása után valóban megjelent, azt mondotta az Úr: Ne légy hitetlen, hanem hívő. Nekünk pedig a késő századok gyermekeinek azt mondja az Üdvözítő: Boldogok, akik nem láttak és mégis hisznek! Krisztus feltámadása a mi feltámadásunk záloga, amelyet megad nekünk a dicsőségesen feltámadott Úr Jézus Krisztus, akinek legyen dicsőség és áldás most és mindörökké. Amen.”

Úgy, ahogy van, a nyomdába lehetne valamennyit adni és megismerhetné klerikus és laikus egyaránt ezt a krisztusi veretű, szentpáli gondolkodású, igazi papot. Ebben a kis templomban keresztelt 273-szor. 273 kis porontynak nyitotta meg a szentség erejével az eget. Itt esketett 85-ször, itt mondta el szép, keresztény tanítá-

sait a szentségekről. Legendás valósággá nőtt alakja halála után pár év múlva. Senki nem beszél róla nagy elfogódás nélkül, senki nem ejti ki nevét tiszteletlenül, nincs senki a faluban, akit ne kötne hozzá kedves emlékezés, meleg szeretet és feledni nem tudó hála. Elosztotta mindenét, kiüresítette önmagát, hogy mindenkinek mindene legyen. (Egy ízben nem tudott valakinek más egyebet adni, levetette cipőjét és odaadta, a csodatevő csuhás!) Élettükrében láthatjuk a Krisztus és a falu között álló nagy közvetítőt: a p a p o t, az igazi, tiszta-életű, szociális, aranyszívű p a p o t.

147 hívőjét kísértte ki a temetőbe, s végre őt is kikísérték, ott maradt közöttük. A multkor is zokogott valaki hantjai felett, megkönnyezte jóságát és hallatlanul nagy emberszeretetét. Defunctus adhuc loquitur... Még halálában is jót tett: munka-alkalmat adott és sírjának düledező akáckerítéséből egy sokgyermekes szegény család megszlik jóideig.

Zokogva siratták árván maradt hívei, megkönnyezték jóbarátai, hálás tanítványai, síremlékét az emelte, aki a legtöbbet vesztett benne: Rendje.

Sírkövére ezt irattam: Te pap vagy mindörökké. (Zsolt. 109, 5.)

Karácsonyeste.

Kis falum minden házának ablaka fényes, világos. Az ablaküvegek ónosak a ködtől. Mögöttük mindenütt ott a csillogó, villogó csodafa. Meleg szobában, meleg szívek összedobbanása, fenyőszag és foszlós kalács illatának összefonódása, igazi karácsonyi hangulat.

Elhangzott már az éjféltől misére hívó második hangszó.

Csípős a levegő, csontkemény a talaj, csillagos az ég.

Jönnek híveim. Odaállok a torony fala mögé és nézem, figyelem az arcukat. Csodálatos mások, mint máskor...

Míntha ki lennének cserélve. Karácsony van!

Ott állok és gondolkodom... Istenem, már csak azért is érdemes élni, mert minden esztendőben van karácsonyeste! Hogy érezzük, hogy emberek vagyunk, nagy a méltóságunk és hivatásunk, hogy nem vagyunk ágyúttöltelék, eszköz és játékszer. Mily kicsinynek kellett lennie az Istennek, hogy mi nagyok lehessünk.

Valami kifejezhetetlen izgalom és mennyei áram fut rajtam végig az oltárnál a lépcsőíma közben, amikor az orgona dudálni kezd és nyomában felharsan az ének: Krisztus Jézus született, örvendezzünk... zengedezünk...

Felejthetetlenül szép!

Érdemes érte tizenegy hónapot és 24 napot várni!

.

Karácsony éjszakája.

Ragyog a falu, a havas téli tájon szétporlik és fénylik a holdsugár. Az országútról idehallatszik a csengők hangja, amint nevetve fut a szán előtt. A házak piros szemmel mosolyognak, boltozatos szemgödrükben, mintha örömet rejtegetnének. A kutyák is hallgatnak.

Csend van, áldott szent csend.

Magam köré gyűjtöm a falu fiatalságát. Csoportokba osztom őket. Elindulunk. Bejárjuk az utcákat, udvarokat, házakat, az egész falut.

Az egyik háznál felcsendül: Mennyből az angyal...

Ugyanakkor a másíknál: Csorda pásztorok... Egyidőben a harmadíknál: Dícsőség mennyben az Istennek...

Csak úgy harangozott az egész falu! Még a legöregebb híveim sem emlékeztek ilyen szép karácsony-éjlekre az én falumban!

.

Kis falumnak talán egyetlen hajlékából sem hiányzott a csillogó, díszes karácsonyfa. Akármilyen kicsi, de ott ragyogott a szobácskában, leginkább az ablak mellett. Hitet, békét, bizalmat beszélt a jóakarató embereknek. Ez estére legalább összefogta a szeretet abroncsával a sok helyen szétesni készülő családot. Már csak azért is meg kell becsülni és ápolni ezt a szép, falun különösen sokat jelentő, szent hagyományt. Mennyi meleget, szeretetet áraszt a fának az ága, amint mélyre bókol a diók, aranyozott almák, színes láncok és cukrok súlya alatt. Meleg szobában meleg szívek összedobbanása, a kalács-illattal egybeolvad a fenyő jó illata. Ez a magyar falu házainak karácsonyi hangulata.

Olvasom, hogy Budapest hány helyén felállítják a „mindenki karácsonyfáját”. A Tőzsde hatalmas csarnokában ott ragyog majd a mennyezetet súroló égi fa, a vasutak állomásaira is tervezi a MÁV a csodafákat. Nem tehetek róla, amint látom falum szép, bensőséges, karácsonyi idill-képeit, az a gondolatom támad nekem is, hogy ez a fa igazán itt van a maga helyén. Minek ezt az otthon melegéből, poétikus világából kitépni, s kiültetni a piacra, a kirakatba, minek kivinni az utcára?...

VIII

CSENDES MESÉK A MUSKÁTLIS ABLAK ALATT

„Hej, de szegény az a gazdag ember, aki annyira tele van a földi élet mindenféle mesterséges gyönyörűségével, hogy már nem is érzi, milyen szép a mező, hogyan muzsikál a patak, milyen gyönyörűen mosolyog a levegő.”

(Vass I.)

Ünnepi, búcsúzó napfényben úszik a szőlő. Minden kiáltásban öröm kurjant és a csendes őszi délutánban, mintha lecsorogna hozzánk a forrásnak indult fürtek mámore. Megállt az eső, gyenge napfény szárítja a felázott hegyi utakat, megkezdődött a szüret.

Körmenetben vonulnak híveim a hegy felé...

Kímeget a család apraja-nagyja, egész napra kint tartózkodnak.

Az iskola is csendes. Szüreti szünet.

Templomba-menet nem fogad harangszó. Egyetlen gyermek sincs a faluban!

A kántorral fogjuk a köteleket és beharangozunk. A pap és a mester. Nincs ministráns. A 70 éves öreg sekrestyésem beszél az Isten oltára előtt ahhoz, Aki megvidámítja ifjúságát...

A kertekben már lehullott a dér és a fehérbefutó hegyi utakon egyedül jár a csend...

*

Ha olyan arccal találkozom, akit nem a templomból ismerek, mindig szóváteszem, hogy mennyire ismeretlen nekem...

— Pedig én jól ismerem a Plébános Urat.

— Az igaz, csak én nem emlékszem az ismeretségre. Nézze, én a templomban szeretek ismeretséget kötni a híveimmel, a templomon kívül csak t o v á b b ápoljuk azt.

A multkor is illetén fordultam egyik hívemhez a háza udvarán.

A válasz így szólt:

— Ó, Plébános Úr kérem, nem szoktam én olyan helyen zavarogni...

Alig tudtam meggyőzni, hogy ez nem z a v a r g á s. Megígérte, hogy alkalmasint megtisztel a templomban tett látogatásával. (Engemet!) A másikkal már nem volt ilyen könnyű az eset. Köztudomású, hogy nem szokott templomba járni, sok éve. Kérve kérem, jöjjön el.

— Nem merek.

— Mitől, vagy kitől fél?

— Nem megyek. Ennek a Plébános Úr sem látná

hasznát. Mindenki engem nézne, senki sem imádkoznék. Ennek nem teszem ki magamat.

Előveszi a borát. Idei termés. Rizling. Milyen szép tükrös.

Tölt. Magának is, nekem is.

— Tessék. Egészségünkre. Fogja meg, Plébános Úr, ne keresse magát! Csak nem vet meg? . . .

Nem nyulok a pohárhoz. Nézek, hol a pohárban csillogó nedűre, hol a hívemre.

— Nézze, ha megígéri, hogy vasárnap ott lesz a szentmisén, iszom, koccintok. Egyébként nem.

Szíven találta.

Koccintunk. Iszunk.

Vasárnap ott volt a szentmisén. Azóta rendes, templombajáró hívem . . .

*

Egy hegyi hajlékot bontottak szét.

— Miért, hiszen még jó volt!

— Hát kérem, — ficáncolódott a mód — volt miből, tellett az újr a. Szétbontottuk, kérem, és egy gerendán bevésve találtuk az 1864-es számot. Tehát, már innen-onnan 80 éves. És kérem, számításunk szerint még eltartott volna talán 300 évig is. Olyan kifogástalan ép, egészséges volt, alig lehetett szétverni.

Igen, a régi építések! Mi azt mondjuk, pazaroltak, oktalan beosztással éltek, nem értettek a célszerű térkihasználáshoz. Lehet. De, hogy amit megépítettek, azt megépítették, bizonyos. Nem dőltek össze, mint a kártyavárak. Kétemeletes épület, ledől, — háromemeletes bérház, megreped . . .

Kis templomom befogadóképessége 300 lélek. A

szomszéd városban a barátok temploma 2000 embert képes befogadni.

Egy kőműves mester a mult alkalommal azt mondta: Talán nem tévedek, Plébános Úr, ha azt állítom, hogy abból a téglamennyiségből, amennyi ebbe a kis templomba van építve, fel tudnám húzni az egerszegi barátok templomát.

Nem tudom. Igen csodálkoztam. De, ha jól utánanézek, kiderülne, hogy nem is tévedett olyan nagyon az építőmesterem.

Szép csendben, békében éltek a már 13 éves nagy fiúval. Egyke... Ki tudja hogyan, ki tudja miért, talán a mag nem hullott az árokba, talán egy jól átgondolt botlás elismeréseként, 13 év után megjelent egy kis újszülött a családban.

— De Plébános Úr, mennyire szeretjük! Mennyi örömet hozott! Milyen boldogok vagyunk!...

Igen, ez a kis csöppség is azt mondaná, ha beszélni tudna ártatlan, gügyögő kis ajkával:

— Hát tőlem féltetek? Tőlem óvakodtatok? Mit hoztam nektek? Romlást, csapást, bajt? Nem! Hanem békét, szeretetet, örömet, sok-sok boldogságot! Ugye nem volt érdemes tőlem félni, miattam rettegni... Ugye nem?...

Két kép.

Az első:

Csontos, kiszáradt az arca, kihülő kezére fekete kígyóként csavarodik az olvasó. Az ágy körül térdel a feleség, az embernyi gyerekek, az apró és nagyobb unokák, csak imádságos szájuk mozog. Szól ajkukról

az Isten dicsérete, mint árad a déli meleg a búza-táblából.

Az ágybanfekvő, a csengő szavára odaemeli őszbecsavarodott tisztos fejét. . . Sokszor gyönyörködtem benne a templomban. Ritkaszép, szabályos tanulmányfej.

Jár a melle, mint a kovácsfujtató, azt lihegi: nehéz az élet innenső partján lenni, de ennek az életnek van egy mentsége, a s z e r e t e t. A körülállók, az enyémekek szeretete, amely könnyeket sajtol most szemükből. (Én azt hiszem, ezeket a könnyeket olvasóba gyűjtik mostan az angyalok.)

A második:

Hideg, barátságatlan a szoba. Egy-két báméskodó, talán csak kíváncsi fogad. Ez a szegény hívem 67 éve szedi a lélekzetet, s most ő is készülődik rászállni arra a bárkára, amely átvízi a nagy útra, ahonnan már megláthatja lezárt szeme a Láthatatlant. Nincs benne titok, a falu népe jól tudja, hogy nem szokott templomba járni. Az ura halála óta élte a maga rideg, komor életét, nem volt fény, meleg, napsugár, nem volt soha gyermeke. Napirenden volt a veszekedés, civódás. Azóta látszólag béke, külső csend. . . A napokban elköltözött.

Egyik hívem megjegyzi: Plébános Úr, éppen mondtam a feleségemnek, hogy senki egy szem könnyet sem hullatott érte. Volt vagyona és mégis boldogtalan volt. Mert úgy van az, jó, könnyű az élet gyermek nélkül, de meghal az ember, mint egy kutya.

Eszembe jut, Eötvösnél olvastam valahol, hogy senki se száll sírjába, aki e földön legalább egy szívet ne talált volna, mely iránta melegebben érzett, hisz még Néró halála után is akadt egy szolgál, aki ura véres tetemeire virágot hintett.

S itt?

Nem törhetünk pálcát senki fölött, de nem lennénk emberek, ha nem fordulna minden rokonszenvünk az első kép felé.

*

Szörnyű betegség a munkanélküliség. Átok. A kultúra szédületes lendülete, a gép elterjedése szülte.

A dolgozó és a munkakerülő embertípus mellett fellép a „munkanélküli” típusa.

Nemcsak városban, faluban is lehet találkozni ezzel a beesett-arcú, ténfergő léptű, apatikus tekintetű újkori emberfajtaival.

A legborzasztóbb számítási hibát akkor követte el a szánakozó társadalom, amikor „segélyezte” ezt a típust. Igenis, sértve volt a „munkanélküli” önérzetében, tétlenségre volt kárhóztatva, meg volt alázva!

Érezte, hogy felesleges. Dolgozni szeretne és alalmazni kell elfogadnia. Szívesen lenne a munka és a kötelességteljesítés hőse és helyette dülöngő, lézengő Ritterre kell válnia.

Nagyon demoralizál.

Elvem: bármit kapnak tőlem a híveim, tegyenek érte a köznök bármi csekély szolgálatot. Egyébként a könnyű élet, a dologtalan megélhetés utáni vágyat táplálom bennük.

A Kegyúr karácsony táján, 6, 7, sőt volt eset, hogy 13 köbméter fát ajándékozott általam a szegény, rászoruló híveimnek.

Eleinte csak odaadtam az utalványt nekik. Köszönöm...

Most: Karbantartják a temető utait, rendezik a hősök kertjét, tisztítják a templom-teret.

Érezniök kell, hogy megbecsülöm bennük a dolgozó ember ideálját.

*

Hogyan történt? Nehéz lenne azt leírni. Ezt mondta az ipa, ezt a napa, beleszólt az após, no meg a másik anyós. A vége az lett, hogy szépen széjjel mentek hat esztendei házasság után. Az asszony magával vitte a három kis gyermeket. A legnagyobb négy éves mult.

Elmentem a legény szüleihez.

— Merre jár?

— Nem tudjuk, valósággal elbujdosott. Pedig higgye el, Főtisztelendő Úr, olyan jó a mi fiunk! Nem iszik, soha egy rossz szót nem mondott, jó dolgos, megbecsüli a szüleit, de ott nem takarították meg. Rajtunk a falu szája, igen nagy a mi bánatunk!

Audiatur et altera pars.

Elmentem a leány szülelhez. Se vége, se hossza a keserű panasznak, a vőre. Rettegett volt az életünk, nem volt nyugtunk éjjel, de a legnagyobb baj az volt, hogy minden este hazament az anyjához. Ott rontották el, ott beszélték tele a fejét. Most itt a három kis árva, az apjuk meg kujtorog. Már Péter-Pál óta nem volt a házukban. De ne is jöjjön!

Annyi csúnya, ocsmány szót idéztek előttem, hogy csak úgy zúgott a fejem, mikor hazajöttem. Holnap szentségimádás napja, — gondoltam — most beszélek a férffel. Szentségkítétel után kérttem magamhoz.

Bejön. Magas, erősen magyaros arcú, szénfekete, szálas ember. Leül mellém, előadja ő is, ahogyan tudja.

Nincs szívében harag, megbocsát. Vasárnap litánia után hivatom mindkettőt, de hozzák a gyermeket is. Legalább másfél óráig eltartott... Bizony, 6 esztendővel ezelőtt voltak ebben a szobában így együtt, de mégis, kissé máskép.

Egymásba illeszttem kezüket. Közéjük állítom a gyermeket. Íróasztalomról leveszem a feszületet, csókra nyújtom. Először az édesapa, aztán az édesanya, végül a gyermek is cuppanós csókot ad a „csecse” Istennek.

Uram, de nagyszerűen ismered Te az egyszerű emberek természetét, észjárását és befogadó képességét! Nem csoda, hiszen annyiszor átlépted a halászkunyhók alacsony küszöbét, ott jártál a kenyéradó mezők jóillatú barázdái között, pihenő helyed volt mások bárkájának rozoga padja és a terebélyes platánfa alá gyűjtötted naplemente után a fáradtakat, a szerencsétleneket, az éheseket és betegeket. Ajkadat példabeszédre nyitottad és beszéltél nekik a földről, amelyet annyira szeret a falum népe, beszéltél a kenyérről, amelyet egy napon sem tudnak nélkülözni, a szőlőkről, ahol oly szívesen töltenek el órákat. Kítűnő lélektanod diktálta a színes, élénk elméhez és szívhez szóló elbeszéléseket, mondtál nekik szép történeteket, amelyekkel inkább megsimogattad elcsigázott elméjüket, mint elfárasztottad volna logikai okfejtésekkel.

Ezt kell tapasztalnunk nekünk is, akik nyomdokaidat próbáljuk követni, titkodat ellesni. Pedig a kendőzetlen egyszerűségnek és a cicomátlan természetességnek nincsen rejteni valója. Beszéded egyszerű volt, mint a rétek virága, tanításod tiszta, mint a csermely

vize, igazságod természetes, mint a búza és kellemesen jóleső, mint a kaszálók illata. Ezeket nem lehet félreérteni, csűrni és csavarni, nem lehet másképpen magyarázni és kiforgatni.

Szemmel láthatóan mennyivel jobban esett híveimnek a szentbeszéd a mustármag értelméről és a kovász, a három véka liszt és az Isten-országa titkairól, mint délután a népművelési előadásom Vörösmarty költészetének értékeléséről.

Mily szánalmas: elvégzi a négy polgárit és máris elszakadt lélekben a falutól. Megnőnek az igényei, nincs témaközössége azokkal, akikkel egy fedél alatt lakik és akikkel még tegnap egy tálból evett.

Egészen külön világban él, pedig ezer idegszállal gyökerezik az áldott anyaföldbe. Erőszakosan tépi el az érző rostszálakat és kinevezi magát „értelmiség”-nek. Beszél a falujáról, de ilyen jelzőkkel: „unalmas” falu, „sáros” falu, „műveletlen” falu.

Idegen test lesz a testben.

Vajjon, képes lenne-e ez a mindjobban elburjánzó típus az Elsodort falu egyik alakjának hőstettére, aki oklevéllel a zsebében leveti falujában az angol szövetrohát, egyszerű háziszóttosba öltözködik és éli a falu mesterkéletlen, romlatlan életét. Fajtája szeretetéből!

Nem.

Lélektani okokból.

Veszprémmegyei 800 lelkes, 200 éves falu történetét olvasom.

Érdekel. Minden falu története, sorsa, élete érdekel.

A vasárnapok, amikor tiszták és napsugarasak a falu utcái, a templomban hullámszik az ének és lágyan száll a tömjén füstje, mint a selyem; a földek, amelyek a kenyeret adják; a szalmakazlak, amelyekből még télen is árad a meleg, mert a nyár forróságát belerakták; a szőlőtermő dombhátak kékbehajló messzesége, a sáros gyalogutak pántlikája, a téli erdőirtás és ölfa-vágás, a temetők fejfái...

Mikor a faluról olvasok, mindez és még sok más, amiről talán szó sincs a sorok között, láthatatlanul mind szétárad bennem, mint a hajnali harangszó a toronyból.

Olvasom... 1771-ben tűzvész volt. A falu felét elhamvasztotta. Éppen, mint az én falumat! Az anyakönyvezés 1747-ben kezdődik, mint a mienké!

A 19. században egy kerekkupolás kápolnát építettek. Nálunk is!

Megvolt a jobbágyság és a földesuraság küzdelme sok vitás kérdésben. — Akárcsak nálunk!

A leggazdagabb ember közel 30 holdas... Mint az én falumban...

Az első világháború 23 áldozatot követelt... Nálunk 39-et!

De! A falu, írja a megemlékezés, minden időben tudott magából intelligenciát kitermelni. Első és harmadik tanítója a telepések közül való volt. A múlt század utolsó évtizedétől kezdve pedig adott:

- 5 szerzetes paptanárt,
- 2 világi papot,
- 3 világi tanárt,
- 3 tanítót és 3 érettségizettet.

Itt van elmaradva az én falum! Ijesztően és kétségbeejtően! Egészen maradt. Vaskalaposan konzervatív.

Nincs sajáttermésű papja, tanítója, tanárja, pap-tanárja, nincs tisztviselője. S a tragikum az, hogy 3 km-re van tőle a város, amelyet bátran nevezhetünk „iskolavárosnak“.

•

A város és a falu összehasonlításának párhuzamából csaknem mindig a város kerül ki vesztesen. A falu javára a mérleget minden esetben az egyszerűség, a meszterkéletlen romlatlanság, higgadtság, a multhoz való ragaszkodás, a hagyománytisztelet, a szülőföld tisztelete dönti el. Következésképpen tehát a falunak van joga beszélni békességes közrendről, megfontolt nyugalomról, üllepedett konzervativizmusról és több hitről, több lélekről.

De én azt hiszem, manapság csak nagy távolságban tudja a falu ezt a tanító szerepet játszani. Példa erre kis falum. Körülbelül 3 km-nyire van a várostól. Itt, sajnos, tapasztalható, milyen káros hatásokat éreztet vele a város. Itt a közvetlen távolság körzetében feloldódik a falunak a jóra tanító hatása a városra és előtérbe lép a város (még ha kisebb is) domináló szerepe a kevésbé jóval.

Vasárnap úgy szeretnek bemenni a városba! Kérdezem, miért éppen vasárnapokon és miért éppen délelőtt?

— Akkor érünk kérem legjobban rá.

— De azért elmegyünk a templomba!

Nem kétlem, de misére, az már más! És hozzá

teljes misére... Kiderül, hogy szó sincs ilyenről. Prédikáció, eszükbe sem jut. Korzóznak, vagy amint mondják: flaszteroznak a városban.

Erre tanítja őket a város.

Megállítom az egyik leányt, hogy nem láttam vásárnap a templomban.

— Bent voltam a városban.

Minden kertelés nélkül megmondja, hogy meg kellett mutatnia az új cipőjét. A járdán.

Nem panaszkodhatom, zsúfolásig tele a kis templomunk, tömve a sekrestye gyermekekkel, a kórus férfiakkal, a szentélyben a leventék, mégis fáj azoknak a távolléte, akiket elrabol tőlem a város.

Mily mérhetetlenül sok fáradozás történt a magyar falu feltárásiért, ép az utolsó évtizedben.

Hihehetlen felkészültséggel és körültekintő szorgalommal kutatták a falu vallásosságát, hazafiasságát és földszeretetét, anyagi helyzetét, egészségügyét, és birtokmegoszlását, értelmiségi fokát és közigazgatását.

S mennyi sok törekvés zsákutcába került! Mindig fura dolognak tartom, ha lejő egy fővárosi újságíró a falura, szóba ereszkedik a falu gyermekével és megírja a színes riportot: ilyen a falu...

Nem, csak esetleg ő ilyesmit látott abban az egy faluban és hozzá egy-két óra leforgása alatt.

A falu titokzatos. Még a városból hazajött látogató rokon előtt sem nyilatkozik meg egykönnyen. Zárkózott és tartózkodó. Mimóza természetű; megnyilatkozásában pedig néha észrevehető a színész viselkedése. Főként,

ha tudja, hogy irányított a megfigyelés és kirakatba kerül. Ösztönszerűen becsukódik a lélekkehely.

Mily nagy különbség falu és falu között!

Egyik faluban sikolt a panasz, hogy üres a templom, begazosodik a templomba vívő út. Ezerötszáz lelket számláló falu papja kijelenti, hogy nem jön száz ember vasárnaponként a templomba. Ugyanakkor a rozsnjóli egyházmegye A. C. jelentése kimutat olyan falut, ahol a lakosság 98 0/0-a látogatja vasárnaponként az Isten házát. (Hallatlannak nem mondhatom, de a lehetetlenséggel majdnem határosnak: igen.) Egészen különös, főként hitéleti szempontból a „vegyes“ község arculata. Egy alkalommal éppen Mária-ünnepen egy ilyen faluban jártam. Megdöbbenve láttam, mennyien dolgoznak a mezőn, mennyi trágás szekér vonul az utcán végig.

Mennyi békétlenség és surlódás származhatik abból, hogy egyik menetben katolikus a bíró, másik alkalommal protestáns.

Vagy mennyire egyéni az a falu, ahol uradalom van. Az uraság jó, vagy rossz példát ad? Milyen külön világ a cselédség, a major élete! Megint elütő színárnyalat: a papi birtok. Egyik helyen irtózatosságság a „papok földjére“, másik helyen kijelentik a papi birtok cselédei az újságíróknak, hogy „verje meg az Isten, aki kitalálta azt, hogy fel kell osztani a földeket“. Elütő kép: ahol szerzetes-plébánia van. Igenis különbözik a villági plébániától.

Megint külön vizsgálendő az a falu, amely közel van a városhoz — és az, amelynek fiai csak vásár alkalmával láthatják a várost.

Egészen külön rovatba írható az a falu, amelynek

területén gyár van. A falusi nép lélektanától elütő a gyári munkás hitélete, kultúrája, igénye, felvilágosultsága, szakismerete.

No és széles kereteket véve alapul: mennyire élesen különbözik a tájviszonyok alakulata szerint az alföldi falu és a felvidéki, az erdélyi vagy a muraközi.

Ezer arc, ezer egymástól elütő árnyalattal! Különbözők a hívők, eltérők a pásztorok, sokfélék a viszonyok és körülmények, csak egy változatlan és örök: **Krisztus...**

IX

CSAK MÉHEK TUDNAK MÉZET GYŰJTENI

„Alázatosan és szívesen, mint ezer és ezer
népapostol az iratlan történelem folyamán,
akik szent lelkesedésükkel egy kenderkőcből
font harangkötélen szállítják fel híveiket az
égbe.”

(Schmidt B.)

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Örökszép köszöntés. Örök, mint maga Jézus Krisztus, szép, mint a mennyország! Hivatása, hogy túléljen minden más köszöntési formát. Próbáljuk csak nagy őszintén és hangosan kimondani. Benne van egész hitünk! Himnusz, szózat, a legszebb muzsika. Milyen fájó, hogy sokhelyütt elhallgat ez a köszöntés. Mintha régi, avult, ósdi volna, mintha restelnők a názáreti Jézus dicséretét.

Talán nem tettem rosszul, ha arra kértem híveimet

a templomban, hogy ne engedjék kiveszni a faluból ezt a köszöntési formát, amely nemcsak gyermekeknek és öregasszonyoknak való, nem... sőt!

Híveimtől elvárom, hogy így üdvözöljenek!
Csakis így...

Egy év eltelt, hogy ezt kértem tőlük. Bátran leírhatom, eddig 3, azaz három hívem volt, aki ezt megtagadta.

A bencés plébánia hívei legyenek kissé közelebb a szent Rend alapítójához, a nagy nurziai Szent Benedekhez.

Ez lehetett célja a magyar Szent Benedek-rend fejének, amikor 86 példányban megküldte híveim számára Szent Benedek élete és szelleme című 70 oldalas füzetet.

Széttosztom híveim közt, gratis kapják. Akik a katolikus sajtót támogatják, és pártolják azzal, hogy ilyen termékeket jártnak — azok újságjába teszek egyet. Láttam, tetszett nekik...

Ma volt nálam egy édesanya.

Megköszönte a figyelmet, hogy ő is kapott ilyen kétkorítékos füzetkét. (Nemde 86-an kaptak s csak ez az egy köszöni meg?..)

— Tessék elhinni, Plébános Úr, olyan szép volt. Hangosan olvastam, a férfiak hallgatták. Amikor a harmadik fejezethez értem, amely Szent Benedek remeteségét mondja el, a férfiak könnyeztek...

„Credo.“

Régi hiányt pótol ez a kéthetenként megjelenő nyolc oldalas, bátor, szókimondó lap.

Férfiaknak íródik minden sora. Kemény, cicomátlan és határozott.

Kendőzettel, mint maga az igazság.

Tizenöt tagja van az egyházközségem képviselőtestületének.

Megrendeltem mindnyájuknak!

*

A férfiak olvasnak újságot, hisz a legtöbb sajtótermék csak az ő igényüket tekinti; a leventéknek írják a Szebb jövőt; a leányvilágnak a Rózsakertet, a gyermekeknek a Jézusom, örömöm, Szent Antal ifjúsága stb. kis havi folyóiratot. S az asszonyépnek?...

Melynek 80 %-a rózsafűzéses társulati tag?... Ott van a Szűzanya-tiszteletnek igazi, nemes értelemben vett népi katolikus folyóirata, a „Rózsafűzér Királynője“.

60 éves mult van mögötte. Mérhetetlen sokat dolgozott ezen félszázad alatt, igazán zajtalanul, szerényen, minden feltűnés nélkül. S olvasóinak adott lelki eligazítást, tiszta áhítatot, felemelő és üdítő szórakozást. Egyik legügyesebben szerkesztett, fürge, tetszetős folyóiratunk. Elbírja a modern jelzőt!

Kis falumba egyetlen egy példány sem jött.

Az egyik vasárnapon, a hirdetések között, felhív-
tam a Társulat és vele a rózsafűzért tisztelő híveim figyelmét a lelkiéletnek erre a kedves és népszerű folyóiratára. Felmutattam nekik a Piros Könyv egy példányszámát.

— Nézzétek, ez az! Mennyire szeretném, ha minél több házba, mennél több család asztalára jutna minden hónap elején. Testvéreim! Próbáljátok meg, hozassátok csak egy félévig. Garantálom, hogy többé el sem tudjátok hagyni. Aki megrendelni szeretné, kérem szíveskedjék délután a litánia után szólni nekem.

Egészen meglepődtem délután.

Egyszerre 55-en jelentkeztek!...

Egy félév eltelte után merész lépésre határoztam magamat. Istennek ajánlva ügyemet, kértem a társulat tagjait, hogy, ha lehet, mindenki járassa a Rózsafűzér Királynőjét.

Segít az Isten is, segíték én is...

Megértették a jó szót. Felfigyeltek.

S ma a szám megduplázódott!

S azt hiszem, ez az országban példátlanul egyedülálló! Ahogyan írta a Központ, a magyarországi Rózsafűzér Társulatok történetében, igen.

.

Nem mindegy, hogy milyen naptár van híveim kezében. Nem mindegy, hogy egy éven át, mi húzódik meg a mestergerendán, vagy az asztalfiában. A multkor láttam valahol, hogy a „Jókedvű Pista” naptára díszlik az asztalon...

Felhívtam figyelmüket, többek közt, a „Szenvedő Lelkek” naptárára. Ismertettem röviden a tartalmát, rámutattam értékeire.

Elfogyott belőle 85 darab. Hála Isten!

A multkor kérdeztem egyik híveimet:

— Tetszik a naptár? Meg vannak vele elégedve?

— Igen, igen. Vannak benne szép olvasmányok.

tanulságos dolgok, de, de valami igen hiányzik belőle.

— Mi?

— Hát nincsenek benne a vásárok, nincsen benne, milyen idő várható, hiányzik belőle, hogy mikor van újhold, mikor kel és nyugszik a nap...

Csakugyan, elismertem, hogy ez hiány, mert hiába, ilyesmi is érdekli a falusi embert. S megszokta, hogy a kalendáriumban ezeket mind megtalálhatja.

De van valami, ami minden vásárnál, időjelzésnél, holdtölténél többet ér és ez az, hogy a szenvedő lelkekre rátereli a figyelmet! Az egy szükséges jegyében! Krisztus szerint pedig ez a legfontosabb!

A minap bejő hozzám egy hívem.

— Kérem, Plébános Úr, szentmisét szeretnék mondani a tisztítófűzben szenvedő lelkekért. Mert engem úgy meghatott az a naptár...

Na lám, a vásárok, meg a sablonos időjósítások senkit sem hatnak meg és nem visznek el időig.

Ugye, érdemes volt ajánlanom a Szenvadó lelkek naptárát?

A vasárnapi szentmisén különösképen az előjárók jelenlétét kísérem nagy figyelemmel s esetleges hiányzásukat fínoman mindig számonkérem. A jó példa kedvéért is kell jönniök. De tetszik is nekik, hogy hiányt jelent távollétük az Isten házában. Legalább is a pap szemében.

A multkor is érdeklődöm egy-kettő távollétéről. Mi volt az oka?...

— Hivatalos ügyben voltunk megidézve $\frac{1}{2}$ 9 órára. (6 km út.)

— Mi az ügyvédnél voltunk 9 órakor.

Szentmisére persze nem tudtak menni. Kijelentem, hogy minden tisztelem és megbecsülésem a hivatása magaslatán álló közigazgatási, vagy perrendtartási szerveinké, de ez sehogysem tetszik. Elismerem, hogy vasárnap délelőtt a falusi embernek a legjobban ú. n. ráérő idő, de ne kergessük ezzel bele kötelességszegésbe. V a g y egészen korán legyen az idézés, hogy így utána a városban érjen szentmisét, v a g y későn, hogy még előtte mehessen templomba. Nemcsak magamban rágódom ezen, de illetékes helyen is kifejeztem óhajomat. A legcsekélyebb lelkipásztori kötelesség.

Ad vocem templombajárás... Igen kétes dolog c s a k ezt hangoztatni nekik, sokkal szabatosabb: szentmisére járás. Kérdem egyik hívenntől: Volt templomban vasárnap? Igen, de kisül, hogy délelőtt nem, de délután litániára eljött. Félő, hogy minden hangoztatás ellenére is egyenértékűnek véli a kettőt.

Karácsony közeledtével egyik hívem igen kért, hogy juttassak neki is valamit, miként a multban is szokott kapni. Elsírja panaszait.

— Majd utána járok és mindenről személyesen meggyőződöm s kikérem az előljáróság véleményét is. De nem igen látom szentmisén?...

— Igen, hát ha csak tudok, eljövök ezután.

— Egyik feltétele lesz a szeretet-ajándéknak, hogy h a c s a k lehetséges, eljön a szentmisére!

A vasárnapi szentmise előtt szokták mindig kérni híveim a sacrum elvégzését. A bencés directóriumot nézve jelölöm mindig meg a napot, közösen megállapodunk, hogy melyiken érnek rá legjobban. Halottaikért csak fekete színben akarják mondatni a szentmisét. Mihályfi azt ajánlja, hogy rá kell nevelnünk a híveket arra, hogy elégedjenek meg a napi színben történő szentmisével, amely szándékukra van bemutatva. Gyakorlatban azonban ez oly nehéz és érzelmi oldalát, részükről, nagyon könnyű megértenünk. Hófehér szín, Glória, a orgonán csupa újjongó, a nap szentjét, vagy titkát dicsérő ünnepi énekek zúgnak — én pedig Istenben boldogult kedves halottaimat siratgatom szentmiséjén. Éppen sikerült egyik hívemmel megegyeznem, majd utána általános dolgokról szoktam velük beszélgetni. Meginduló téma: az idő. Elismerem: nagyon kopott, de falun ez mindig új és mindig friss. Életük, kényerük, jövőjük az időtől függ, amely viszont Isten kezében van.

— Jók-e a gyermekek otthon? — kérdem.

— Nincsen különösebb panasz rájuk. Emlegetik, hogy a Plébános Úr mindig hajszojja a templombajárást. Most már nekem se hagytak nyugtot... Hoc erat in votis!

Elismerem, hogy állandóan sürgetnem kell a templombajárás komoly, isteni parancsát híveim előtt, s ezt ma nem elégséges tennünk csupán papi, lelkipásztori hivatásunkból következő kötelezettségünk folytán. A megváltozott idők szelleme is parancsolja!

Egyik hívem, hozzáteszem: igen elítélően, beszél-

geti nekem, hogy a városban jártában dicsekszik ismerőse, hogy ő bizony már 20 éve nem jár templomba s lám mégis minden sikerül neki és kitűnően megvan. Mondanom sem kell, hogy én is fűztem hozzá magyarázatot, átutalva az ismeretlen címre . . . Igen, valamikor elégséges volt a falu papjának, mint abszolút döntő bírónak kijelentése a legnagyobb Katedráról: Vasárnap misét becsületesen kell hallgatnod! De ma már a falu egyszerű népe is megvan mételyezve és igen furcsa csomagolásban és adagolásban kapja az ú. n. modern igazságot. S megint az fáj, hogy ezt a mérges ételt megint csak a hitéletére, zsúfolt templomaira és buzgóságára büszke város szervirozza neki.

.

Kértem híveimet, hogy az egyházközség képviselőtestülete k ö z ö s e n végezze el húsvéti szentgyónását és szentáldozását.

A szentélybe székeket tettünk, a szentbeszédben kitértem a közösség erejének és öntudatának jelentőgére.

Egyetlen képviselőtestületi tag sem hiányzott. Igen tetszett híveimnek is a gondolat!

Szentmise végeztével behívtam őket az iskolába egy kis szeretetreggelire. Erről nem tudtak.

Az egyik jóízű, szókimondó, kedves hívem a reggeli közben megjegyzi:

— Ej, Plébános Úr, én szívesen meggyónnék minden vasárnap is! . . .

.

Híveim között kiosztottam sok litánia-imalapot Szent Terézkéről.

Megszámlálhatatlan mennyiségű kilencedet adtam kezükbe.

Csakúgy szórtam köztük szét a Teréz-éneket.

Látom, szinte naponkint, hogy ájtatoskodnak szobra előtt a templomban, perselyébe is tesznek szépen, szentmiséket is mondatnak tiszteletére.

S mégsem vagyok megelégedve e téren híveimmal.

Sokan nem ismerik Teréz életét. Ezt az egyfelvonásos, harmatosan üde és fehér isteni színjátékot. Ezt a mindig könnyesszemű, és mégis mindig mosolygó, mártír életet. Ennek a gyönyörű tearózsának virágzását, hervadását és ma is illatozó dicsőséges virulását...

Elhatároztam, minden hívem asztalára, aki szentmisét mondat a lizióból való Teréz tiszteletére, (aki Kicsinek mondatik) küldök egy rövid, népszerű életrajzot, amely a szentek sorozatában jelent meg.

Ez egyúttal meghívó a szentmisére...

.

„Liziói Kis Szent Teréz.”

Irta Kovács József.

A magyar nép számára.

32 oldal.

Olyan az egész, mint a rétünk egy szép szál virága, amely az estében kitarja kelyhét, hogy belenéz-hessenek a csillagok.

Olyan, mint mikor a hajnali harangszó lágy hullámai megsimogatják a mezőket.

Egyszerű, természetes, mesterkéletlen, mint a föld, a kenyér, a harangszó, a virág.

Édesanya:

— Plébános Úr, olyan szép!

— Az uram elkezdte olvasni, aztán csak olvasta, egyszercsak sír, sír. Abbahagyta.

— Olvassátok csak, én nem tudom!...

.

A testileg meghalt híveknek is papjuk vagyok. A temető lakói is elsősorban tőlem várnak segítséget. Akárhányszor oltár elé lépek, erről soha nem feledkezem el.

Szomorú az a község, ahol a halottaknak nincs becsületük. Pedig igazán ők az élők!

Nehéz híveimnek bebizonyítani, hogy mily hasznukra válik, ha elhunytaiknak segítségére sietnek. Mikor erről beszélek nekik, úgy látom, roppant értelmetlen révület és valami kifejezhetetlen lelki idiótaság ül ki arcukra s akik szószékem tövében állnak, úgy érzem, kilométeres távolságban vannak tőlem. A multkor, csikorgós decemberi hideg volt s véletlenül azt találtam nekik mondani, mikor erről a kérdésről szóltam ismét: mily nehéz dolog nektek elképzelni, hogy most az egyenlítő körül elviselhetetlen forróság uralkodik!...

Mindenestül az anyagiasságba temetkezett, csak a földnek és a mának élő, boldog pénz-szerelmesek nehezen tudnak ebbe a másdimenziójú, a mienkétől tökéletesen elütő berendezésű és szerelésű világba beelendülni. Mert ebbe valóságosan bele kell lendülni, hogy érezzem szerettem, kedveseim, testvéreim mérhetetlen szenvedését, amely csak abból származik, hogy nem láthatják Istent. Ha eddig eljutottam, akkor már semmi

sem sok, hogy vezekeljek, böjtöljek, imádkozzam és áldozzak, hűséggel, szeretettel, kimondhatatlan segíteni akarással. Erre épül a szentek közössége, az együvé-tartozás tudata, az egy-test szentpáli tanítása.

Ezen az alapon elindulva, minden hónap első vasárnapján felolvasom híveim előtt a 40 esztendő alatt elköltözöttek névsorát. Kik haltak meg január hónapban (40 januárban), február, március, november hónapokban...

„Most segítsen bőségtek az ő szükségükön.“
(Kor. II. 8, 14.)

.

Egész november hónapban a holtak iránti kötelességeinkről beszéltem híveimnek. Kitűnő és előttük igen kézzelfogható példa a Die Unruhe zu Gott (Willibrode Verkade, — Kádár Titusz O. S. B.) pár sora: Atyám, aki a memnoniták szektájának táborához tartozott, kivitt gyermekkoromban a temetőbe. A sírok között járva, mikor egy-egy ismerősünk sírjához értünk, rám szólt atyám: Le a kalappal! S mi ott állottunk, mint néma ebek, ostobán, levett kalappal a térben s nem tudtuk, hogy mit csináljunk? Nem: Le a kalappal, ez protestáns tehetetlenség, hanem: összekulcsolni a kezeiket! Imához!... Egy ellenvetést kell előttük szélesen és alaposan vázolni: Kell a papnak a pénz a misére! A falu szélsőséges eleme nem áall kidobni ilyen zendülő gondolatot sem.

A beszédek összekötő gerince ez volt: Sajnálom azt a falut, ahol nincs tisztelete a holtaknak, ahol nem lép sokszor feketében az oltárhoz a pap.

Szép hatásról szólhatok. Istennek hála. Már nem is

tudtam mindenki szentmiséjét november hónapban elhelyezni.

•

Ismétlő iskolában vagyok.

Első óráim egyikét töltöm köztük. Sok faragatlanság, nyersség, határozottan állítom: durvaság van bennük. A must forr, úgy mondják...

Van köztük egy szerény, csendes jó megjelenésű illedelmes fiú.

Figyelem.

Óra után magamhoz hívom.

— Nem volna kedved tanulni, középiskolában?

— De igen. De hogyan? Nincs tehetségünk!

— Csak gyere!

Míg e sorokat írom, a fővárosban egyik szerzetes tanítórend oblátusa...

•

Négyen.

Négy szál legényke.

Pirosak, mosolygósak, csillogószeműek.

Levente egyenruhában vannak, árvalányhajás sapkájuk a vállra csatolva, hófehér kesztyű a kezükön.

Ők a ministerek az én falum hivatalos szentmiséjén.

•

A nagypapa, a fia és az unoka 80 évet töltött el a templom hűséges szolgálatában.

80 év, hosszú idő...

Hányszor kitakarította a templomot, hányszor igazította meg az örökmécsest, meggyújtotta a gyertyákat, rendbetette az oltárokat.

A sekrestyés. Valahogyan jobban hozzátartozik az

Isten házához és az istentiszteletekhez, mint más valaki a faluban. Őt mindig az oltár körül és a pap mellett látjuk. A templomnak a pap a gazdája, a sekrestyés pedig esküt tesz az oltár előtt, hogy „az Egyház alázas, példás híve lesz”. A templom egyik kulcsát őrzi. Istentiszteletek előkészítéséről gondoskodik. A pap jobbkeze. Ilyen csakugyan „alázatos és példás” hívő lehet.

A 80 év határkövénél az én falum ünnepelte a sekrestyést.

A hűségét dicsérte a főpásztor, a buzgalmát köszönte a kegyúr és a szorgalmát jutalmazta a templom...

*

Esténként körülveszik íróasztalomat diákhíveim.

Polgáristák, gimnázisták, kereskedelmisták...

Magántanulók, nyilvánosak...

A der, die, das... A Vita pastorum... a véglények...

Kérem, én ezt nem értem, nekem itt a nehézségem, holnap gyakorlat lesz: jó lesz, ha így írom?...

A falu papjának ilyenekkel is foglalkoznia kell. Szívesen, öröme, készséggel. Hisz híveim, az enyéim.

Itt állnak a lámpám körül, mint valami lepkegyűjtemény. A kályha meleget néz ránk abból az ölfából, melyet híveim vágtak az erdőn, ott, ahol most varjak éjszakáznak a fenyők sudarán és az odukbán mókusok tanyáznak...

*

Katekizmus...

Kezdjük mindjárt a legnagyobb földi tekintélynek szavaival mondanivalónkat: „A katekizmus igen nagy

dolog, akár mint az iskolások tankönyvét nézzük, akár mint a szentatyák nagy traktátusait. A szentatyák nagyszabású munkái ugyanis szintén katekizmusok, a zsenik gondolatfáklyáival szemléltetve. Nemcsak a gyermekeknek kell a katekizmust forgatniok. A nagyok is állandóan rászorulnak, ha Isten tudományában előrehaladni akarnak." (XI. Pius; Osservatore R. 1934 I. 9.)

Mi papok, az Isten tudományában már többé-kevésbé előhaladtak, szintén rászorulunk örök vademecumunkra, arra a „nagy dologra”: a katekizmusra. Valami szimbólumot látok abban a tényben, hogy amikor Isten kegyelméből és előjáróm akaratából elfoglaltam plébániámat, elődöm az anyakönyvek, a különféle naplók, egyéb leltári dolgok átadása előtt átnyújtott egy bekötött s félig-meddig már elnyűtt könyvet: a katekizmust. Tessék... Ezt vitte talán már a boldogult elődje, ezt hordozta ő és ezt viszem én is hetenkint négyszer, illetve hatszor, amikor a falusi katedrámra megyek.

Változik előttem a mulasztási, előmeneteli, haladási napló, változnak az arcok a padokban, változik a plébános, de nem változik a káté. Nem merevség, nem múmia-mozdulatlanság ez, hanem valami biztos, rendíthetetlen alap. Szent hagyomány, nemzedékről-nemzedékre. Lehetnek katekizmustervezetek, kellenek is, a lényeg az ezek nem érinthetik. Különbözhetik az anyag feldolgozása, csoportosítása a régitől, de a főhangsúlynak minden körülmények között az Egyház élő tanításrendszerén kell lennie, hisz tulajdonképpen ez az anyaga a katekizmusnak.

Igaz az, hogy a katekizmus elsősorban az iskolás-gyermekek kézikönyve és nem adhat, pláne a jelen

formájában, mindenben kielégítő választ a felnőtteknek. De nem is célja. Olyan, mint a vasuti menetrend. Pontosan eligazít. Egy jártas vasutas gyerekes egyszerűséggel lapozza, neki nem ad mindenben maradéktalan választ, de a lényeg kétségkívül bent van. S ezzel elérte a könyv célját.

Soha nem felejttem el, mikor Pannonhalmán tanultuk kitűnő tanárainktól a dogmatikát, elfogott bennünket a kísértés. A Tanquerey, ú. n. „kis” dogmatikát használtuk kézikönyvül s ennek második részében az ötödik tractatus tárgyalta fuse et late, a nagy tételt: De Deo uno, míg a hatodik tractatus a második felét: De Deo trino. Több mint 100 oldalon át. Alapos volt, kimerítő, szépen felépített, elmondani logikai gyönyörűség. S egyik okos és képzett társunk egykor átfogta mind a százoldalt és így szólt: Gyerekek, ez a két nagy tractatus, benne a sok tezis, articulus, nem mond többet, nem tud többet mondani, mint az elemi iskolások kis katekizmusának két kérdése: Ki az Isten? Hány személy van az egy Istenben? Néma csend volt.

S ez a jelenet annyira rokon volt azzal az evangéliumi képpel, amikor Jézus a szakállas, tudásukra büszke, vitatkozó apostolok közé odaállította valahol ott az utca porában játszadozó, maszatos kis apróságot: Ha csak nem lesztek, mint e gyermek...

Ha csak nem lesztek a szószéken oly egyszerűek, természeteseek, rövidek és magyarosak és világosak, mint a katekizmus — nem érték célt.

Aki a katekizmust unalmasnak, elcsépeltnak és elnyűttnek találja, félő, hogy a pünkösdi utáni 15. vasárnap évről-évre mindig ugyanúgy megismétlődő, lakonikus rövidségű perikopáját a naimi ifjúról — nem ta-

lálja elég érdekesnek. Vagy minden Szent István király ünnepén a giráról, vagy minden vízkereszt utáni 2. vasárnapon a kánai menyegzőről szóló evangéliumi szakaszokat is elnyűttnek véli.

A katekizmusmal és egészen szorosán a katekizmusba kapcsolódó és ráépülő prédikációkkal igenis kielégülhet népünk vallási élete.

Ne féljünk a katekizmustól azért, mert egyszerű. A legnagyobb igazságok mindig a legegyszerűbbek! A prédikáció arra való, hogy a sprektum színeire bontsa ezeket a roppant egyszerű hitigazságokat, minden oldalról megvilágítsa, okosan kifejtse, példákkal fűszerezze és hallgatói akaratát megindítsa azzal, hogy a tételt, amely mindig egyszerű, elfogadtatja.

Vannak dolgok, amelyeket nem lehet soha eléggé ismételnünk. Oly fontosak. Mondhatnók: oly fontosak, mint a katekizmus az iskolában.

Középiskolai tanár koromból emlékként hoztam, hogy hányszor, de hányszor elmondottam tanítványaim előtt a consecutio temporum vagy az accusativus cum infinitivo szabályait — és mégis mennyien és mennyi-szer elhibázták.

Szinte unalmasnak látszik sokszor előttünk szent hitünk legfőbb igazságainak ismételtetése, unos-unatlan hajtogatása a szószéken. Ne féljünk, csak nekünk tűnik így fel. Nekünk nem szabad megunnunk, amint nem unhatjuk meg minden szeptember elején annak a tételnek bizonyítását az iskolában, hogy van ura a községnek, van a városnak, van az országnak, van tehát az egész világnak is és ez az Isten. Utána már jó a kérdés-felelet: Ki az Isten? Isten az egész világnak Ura és a...

Aki a katekizmust tudja, szent hitünket tudja. Félek az egy könyvet tudó embertől, mondja Aquinói Szent Tamás. Nem félténém híveim hitét, ha tudnák alaposan és ugyanily alaposággal hinnék is a katekizmust. De hogy a katekizmus hite meg ne fogyatkozzék bennük, erre jók a vasárnapi prédikációk. De mire épül a hit, ha nincs tudás?

Legyen szabad rámutatnom arra a tényre, amikor az A. C. elindította világnézeti előadássorozatait szerte az országban. A sarkalatos és elgizító tételt így fogalmazta meg az országos igazgató: Ne felejtjük, hogy népünk csak a katekizmus vonalán tud továbbgondolkodni. S a legelső tétel így hangzott: Isten léte és a világ. Tehát ott kellett kezdenünk népünkkel, hogy van Valaki, úgy hívjuk, hogy Isten és ez a személyes Lény a világ ura. S a többi tétel is mind, hogy úgy mondjam katekizmus-ízű volt: a vallás (első kérdés: Milyen vallású vagy...), a Gondviselés (Isten még ma is fenntartja, vagyis kormányozza a világot, felel egyszerűen a káté), Krisztus (kicsoda Jézus Krisztus? — kérdi a katekizmus) az Egyház, Mária, a szentek...

Az Országos Elnökség munkaprogramja ezeket a tételeket: dogmatikus tételeknek nevezte, amint azok is, népi nyelven a káté főbb tartalma.

S a lelkeskedő papságnak bizonyára nagyobb százaléka jól emlékszik arra, hogy népünk szívesen fogadta az előadásokat. Érthető. Bennük a régi és változatlan igazságok megvédésére új fegyvert talált, a katekizmus útján tovább gondolkodó értelmiség pedig a'apos és széles tájékoztatást. Szent hitünk megannyi részletproblémája helyett, amelynek átfogására világnézetek rianása idején az ezerágban megosztott aktuális

érdeklődés úgyis képtelen, a katekizmus-tételsorozata gyökerénél fogva ragadta meg épen a sarkalatosakat. Ez biztosította a sikert. Hisz a hallgatóság a gyermekkorban tanult anyagot kapta felfrissítve, szépen kifejtve. Láthatta, hogy vannak dolgok, amelyeknek nem árthat az idő és az igazság mindig igazság.

És ez érvényes a vasárnapról-vasárnapra mondott prédikációinkra. Nemcsak a gyermekeknek kell lapozniok a katekizmust, mondja a pápa s tegyük hozzá kiegészítésül: hanem nekünk, papoknak is, akiknek hétről-hétre kell hirdetnünk az igazságot. Igenis, ügyes lelemény kell ahhoz, hogy a megfelelő katekizmusrészhez hogyan illesztem hozzá a vasárnapi perikópát, vagy megfordítva.

Ehhez s z e n t technika kell. Alapos ismerete a katekizmusnak, épúgy, mint az evangéliumnak. Szent összehangolás. Rendszeres egymásután. Ne legyen ebben mesterkélttség, csak valami szent műgond. Pl. ha megemlítem Isten szent nevét a prédikációban, né h a hozzátéhetem: aki az egész világnak Ura és a mi menyeyei Atyánk. Elemi erővel kell ezt beléjük súlykolni. S a talaj, ahová szavaink igéje hullik, úgyis porhanyó. A hajlott hátú öregek épúgy emlékeznek erre a szép meghatározásra, mint a fiatalok egészen a kis unokáig, aki szeptemberben lépte át az iskola küszöbét először.

A falu, meg a város népének is, közös nagy kincse a katekizmus. Nem hinném, hogy lenézi a nép ezt a „nagy dolgot“, csak azért, mert tankönyv. Sőt, míg gyermeke kezében látja, felújulnak ismeretei, visszajárnak emlékei, megbecsülő szeretettel néz arra a könyvre, mely neki a vallás ismeretének első zsengeit nyújtotta. A tudós nem nézheti le kis fia ábécés köny-

vét, melyből valamikor ő is így tanulta a betűvetés tudományát. Különbözők lehetnek a módszerek, tantervek, de hangsúlyozzuk, hogy a lényeg nem változik.

S most mennyire fog a megbecsülés és tisztelet skálája növekedni, ha a szószékről is a katekizmus patinás igéit, kifejezéseit hallja. Ne féljünk még a kifejezések azonosságától sem. Úgy hangzanak, mint ütések a pengén. Csak fényesebb lesz az acél. Ne ítéljük el a kérdés-felelet formáját sem. Élénkíti előadásunkat. Egy szóval: becsüljük, szeressük és használjuk a katekizmust, ha az ígehirdetésben előhaladni akarunk. Csak a a pápa óhaját teljesítjük.

X

TITKOS TEMETŐK SÖTÉT CSÖNDJE

„A gyermeksírás a legszebb nemzeti dal . . .”

Mindig elrettentő példaképen szokták emlegetni az Ormányságot.

Csakugyan, ha Kodolányi Földindulását nézzük, elszorul a szívünk. Lehetséges, hogy idáig süllyedünk? Beszegezik az ajtót, kihalt a család, a bűn felfalta a gyermekeket. A családvédelmi törvénnyel kapcsolatban hangzottak el az alábbi szavak a magyar törvényhozás házában: „Az Ormánysági lelkekből . . . kivезett, teljesen hiányzik az igazi vallásos élet. Aggastyánok mesélik ott, hogy ötven évvel ezelőtt még zsúfolva voltak ott a templomok, éppen csak a betegek maradtak odahaza. Ma a munkaszünetetet sem szentelik meg. Erkölcstelen életmódjuk kibillentette őket a lelki egyen-

súlyból, nem hisznek már Istenben, de nem hisznek az emberekben sem, sőt még saját magukban sem hisznek. Az egykezés a protestánsoknál sokkal jobban el van terjedve, mint a katolikusoknál."

Ime, nem pap beszél, hivatalból, hanem okos és világosan látó civil ember mondja ezt az ítéletet pusztán aggódásból és odamutat, ahol mindjárt kezdetben sejtettük a baj okát: elhidegülés a vallástól, eltávolodás az erkölcsi törvényektől, végső fokon az Istentől. Mi, vizsgálódásunkban csak katolikus szempontból nézzük ezt a sivár képet, mert Bethlen miniszterelnök már régen kijelentette, hogy „a protestáns papságnak igenis kötelessége szembenézni ezekkel a bajokkal, mert az volt idáig mindig a baj, hogy a magyar reformátusság egyszerűen szemethúnyt a baj előtt és azt egyszerűen letagadta." Ma nemcsak nálunk, hanem Németországban is kedvezőbb vallási szempontból a helyzet, mutatja a müncheni fajbiológus, Fritz Lenz megállapítása, aki szerint, ha a protestantizmus így csökken, száz év múlva Németországban csak katolikusok lesznek. Mi ennek az oka?

Az Egyház csálhatatlanul mindig megmondja, hol az erkölcstelenség határa és matematikai pontossággal meghatározza, mi bűn és mi nem bűn.

Ez az Egyház semmi áron sem akar gyermeket, ha az az erkölcstelenségnek lesz gyümölcse és nem akar egyetlen, még bűnös viszonyból létrejött pirinkó magzatot sem megölni, mert az bűn. Az Egyház nem szavaz, mint Zürichben tették, hogy megengedett-e a magzatirtás, vagy sem és 52 szavazattal 32 ellenében elfogadták, hogy igenis szabad. A katolikus Egyház erkölcstana nem tűrte, hogy a legkisebb csorbát is ejt-

sék tantételein akár nehéz anyagi helyzet, akár gazdasági okok, vagy éppen egészségi szempont tette volna azt látszólag, de hamisan megengedetté. Az erkölcsi törvényeket sohasem engedte az Egyház a szociális, társadalmi, vagy divatos korszellem függvényévé tenni.

Az Egyház álláspontja sohasem változott és nem is fog módosulni egy jottányit sem például az egykével szemben. Mindig elvetette és kárhoztatta. Erkölcstelen, súlyos bűn. S most döbbenjen meg lelkiismeretünk, hogy hány ilyen egykés várost és községet tart nyilván a statisztika. A fővárosról csak annyit, hogy húsz esztendő leforgása alatt csak 116 gyermekkel szaporodott a milliós város. Zalában 135 nyilvántartott egykés község van, Zala, amely 98 %-ban katolikus és az ország legkatolikusabb vármegyéjének jelzőjével dicsekedhetik, Baranya és Somogy után következik a szomorú listán. Csak gondoljuk meg: mennyi község, város, hívő utálatos az Isten előtt. Ez logikus következménye a morálnak és a bűnnek. Lehet hivatkozni kedves emlegetéssel Ábrahám és Sodoma esetére. Nem tudom, nem lenne-e visszaélés az igazságos Isten irgalmas jóságával, ha csak gondolatban is feltételeznők, hogy az ország 1205 egykés községében több igaz házaspárt találhatunk, mint a fajtalan bibliai városoknak egyetlen irgalmat érdemlő hívőjét. S az 1205 egykés falun és városon kívül hányban és hányban semmikés, egykés, vagy bűnös kettőkés család él. Kérdezem, mennyi holt tag az Egyház testén, mennyi száraz ág az élő fán, mennyi hullafolt az eleven szervezetben?... Az Isten talán nem így ítél és nem így nézi a dolgokat? Az erkölcsi normákat Ő sem függesztheti fel, az erkölcsi törvények megszegése bűn. Ezt pedig végtelen szentségénél fogva kény-

telen utálni, mert ha nem tenné, — ha szabad így mondanunk — megszűnnék Isten lenni.

Nekünk az egyke emlegetésével és felpanaszolásával nem az a célunk, hogy okvetlenül legyen még egy gyermek a családban, vagy a kettő után egy harmadik, hanem, hogy arra mutassunk rá nyomatékkel, hogy szentségtörést követnek el híveink az erkölcsi rend ellen, valahányszor belenyúlnak vakmerő kézzel a teremtető Isten terveibe és bűnös módon felzavarják az élet tiszta vizeit. Erkölcsstanunk szerint a rosszat azért kell kerülnünk, mert az bűn, azaz: Isten megbántása, a jóra pedig úgy kell rámutatnunk, hogy azt elsősorban Isten szeretetéből kell cselekednünk és ezzel minden ellenvetést megoldva, minden kételyt legyőzve elismertessük a keresztény világnézet és hitrendszer igazságát és annak egyedül boldogító voltát.

.

— 37 éves vagyok. Aránylag még fiatalnak érzem magamat. Dolgozom kis családomért. Plébános Úr, nem is tetszik elképzelni, mi az olyan nagy családnak nap, mint nap kenyeret keresni. Napszámból.

— Hány gyermeke van?

— Nyolc. Öt leány, 3 fiú. Egyik sem keres még.

Felálltam íróasztalom mellől. Közelléptem hozzá.

— Te nem vagy gyilkosa szegény magyar fajtádnak. Nevetnek, ugy-e? Bolondnak tartanak?... Nincs eszed, ugy-e? Ne félj...

Hallgatja szavamat. Okos szeme csillog. Értelmes, becsületes arca arcomba tükrözik. Aztán, aztán valami keserű, fáradt mosoly húzódik rajta véglg és megszólal:

— Ugy-e, Plébános Úr, aztán enyém lesz a mennyek országa? . . .

Kint szikrázva csillogott a jegesszemű, vastag hó-takaró, — mégis, mintha elötétült volna előttem a világ.

1937.

Az asztagok tetején már a verebek csiripeltek gond nélkül és a határban száraz emlékként lapultak a tarlók. Édesanya áll íróasztalom előtt. Szeméből az élet dalol. Ringójárású, oldottnyelvű. Szentmisét kér.

Megragadom az alkalmat ilyenkor is, hogy kissé beszéljek híveimmel.

— Két kis fia jár már iskolába.

— Igen. Egyik hatéves mult, a másik hét.

— Két kis rosszaság . . . De remélem nem lesz ellenre Isten további áldásának?

Csend lett erre a fura kérdésre. Az óra halkán lépegetett az idő gyalogútján.

— Majd meglátjuk, Plébános Úr . . .

Süket mélységbe süllyedt körülöttem minden.

— Tessék elhinni, az a két gyermek mindig azt mondja, anyukánk, eltörjük annak a golyának a lábát, ha be mer nézni hozzánk.

— Lehetetlen.

— De igen, kérem.

Mintha forgott volna velem a világ. Az én arcom égett szégyenpírban . . .

— Micsoda beszéd ez? Hol hallanak ezek a portékák ilyesmit, hogyan találhatnak ki ilyen bolondságot?

— Pedig így van, kérem. — Vonogatja vállát hívem.

— Elhiszem, hogy így van, de megállapíthatom, hogy szomorúan, nagyon szomorúan van...

1941.

Az ős már megrohanta az éjjel a szőlőket. A piros levelek kemények lettek, mint az üveg és ha mozdul a szél, lepattannak.

A dér nyomán, a vizek hátán összefutott a hártya. Üzenet jött hozzám messze tájról. A kis falumból elköltözött édesanyáról. — Meghalt. Szörnyű kínok között halt meg, a n y a m é h r á k b a n.

Tizenhatéves házások. Szép, csendes és tiszta családi élet melegében éldegéltek. De hiányzott az életükből a napfény jósága, a napsugár öröme, a fészek kis lakója. Kérték, könyörögtek, adott az Úr... Pici lába alig érintette a földet, visszahívta. S ezóta éltek árván, örömtelenül, de nem szüntek meg tovább esedezni.

Uram, miért van az, hogy olyan sokan visszaélnek teremtő terveiddel, beavatkoznak kontár kézzel csodálatos világodba, megkötik életbimbó-fakasztó jószágodat és miért van az, hogy itt hiába esengenek és imádkoznak, nem engeded, hogy gyermekkacaj és édes gögicselés gyönyörködtesen két jó szívet? S most, mikor már hittek és szent reménnyel bizakodtak, örömük búra vált. Sürgős orvosi műtétre volt szükség... Az édesanya három hétig a kórházban volt élet-halál között. Most hazahozták.

Gyakran betérek hozzájuk. Csinos kis ház, takaros kis udvarral, az ablak alatt virágos kert liheg édes illatot.

Hajlotthátú öreg anyóka tart rendet. Jövőre lesz aranylakodalma. Ő a beteg asszony édesanyja. Csomó gyermek állja körül az ágyat a betegszobában. Idegenek, érdeklődők, jószomszédok.

— Hazajöttem, Plébános Úr, a kórházból. Nem sokat ér ott egy emberélet! Jobb itthon. Úgy szeretem a gyermekeket itt körülöttem, ha már nekem nem adott a nagy Isten, hadd lássam, hadd gyönyörködjem a máséban!

Ahányszor megyek hozzá, mindig rózsafűzért mormolgat. Nagyszemű, jeruzsálemi olvasó. Csontfedelű, aranykeretes imakönyve is ott fekszik ágyán.

Imádkozgatok. Oly hosszú az idő. Alig akar eltelni. Ha imádkozom, mintha gyorsabban telnék. Úgy fáj, hogy templomba nem mehetek. Kérem, Plébános Úr, tessék néha eljönni, legalább így hadd lássam és hadd higgyem, hogy a templomban vagyok...

.

Sok új ház épült mostanában a falumban. A sok ház pedig nagy szegénységet hoz idővel...

Most is emelkedik ki egy a földből. Nézegetem.

— Az a tervem, Plébános Úr, hogy igazán szép legyen. Nem olyan átlag! Nem olyan tucat-formát akarok építeni, hanem szépet, csinosat, tetszetőst. Akarom, hogy megakadjon rajta az emberek szeme. Ne legyen olyan igen falusias, parasztos, egykaptafára való.

Csakugyan. Szép veranda lesz. Előszoba. Az egész lakás alápincézve.

— Bár villanyunk nincsen, de már a vezetéket besüllyeszteti a falba, hogy ha „elektrifikálják” a közsé-

get, ez is kész legyen. Hatalmas ablakok döntik a napfényt, tágas szobák ,kényelmes elhelyezés.

Magtalan házaspár ...

Egyik hívem:

— Kérem, Plébános Úr, nem adnám oda az egész épületért a legkisebb, komisz kis leánykamat! ...

A másik:

— Ej, Plébános Úr! Kié lesz ez? A nevető örökösöké?

A harmadik:

— Tessék elhinni, Főtisztelendő Úr, mennyi veszedék lesz majd ezért a házért! Mennyi átok száll majd rá! ...

.

Behavazta már az idő. Meleg ruhákkal takargatja kihült csontjait. Szeretek vele elbeszélgetni. Sok életbölcsesség és nagy tapasztalat szól hozzám fáradt beszédéből.

— Beteg vagyok, de nem csoda. Sok betegségen mentem keresztül! A legnagyobbik élő gyermekem születésével kezdődött. Szegény kislányom, már férjnél van, löbbgyermekes családanya. Istenem, de sok szenvedésem volt vele! Tizenkét hónapig jártam a kórházba minden istenáldotta nap! Körülbelül 3 kilométernyire. Ötször is felvágták a mellemet. Csöveket raktak bele ... sokat, nagyon sokat kellett kiállanom.

— És volt még családjuk?

— Volt, volt még négy ...

Eszembejutott: „Íme a letűnt korok asszonya, akinek 5 gyermeke született és éppen ezért lett belőle viruló nagymama! A kötelességteljesítés néma vértanúja volt:

A mai nő tudatosan kerül az anyaságot, amely élvezeteit megzavarhatná és akadályozhatná.” (Perlaky L.: Emberek és ideálok.)

Hatan vannak testvérek.

Most jött meg a hetedik...

Az egyik nagyobb leány oda áll az édesanyja elé és így korholja beteggyáiban:

— Kellte ez a gyerek? Minek ez? Nem maradhatott volna ez már el?

A beteg édesanya csak hallgatja. Aztán megszólal:

— Megállj! Kíváncsi leszek, ha te asszony lész!...

— Azt ugyan leheti, hogy nekem is ilyen kevés eszem legyen!...

Hittanórám van.

Arról beszélek, hogy az üdvösségre hinnünk kell azt, amit Isten kinyilatkoztatott.

Az egyik leány folyton mutogat. Azt hittem, bele akar szólni a magyarázatba. Eleinté nem is figyelek rá, várok... de csak nem engedi le a kezét.

— Mít akarsz?

— Főtisztelendő Plébános Úr, kérem, engem mindig csúfolnak a gyerekek. Mindig azt mondják: egyke, egyke...

(Csakugyan egyetlen szegény.)

— Aztán ki mondja, álljanak azok fel.

Egészen bátran, nyílt tekintettel felállnak. Nézem őket. Ezek kilencen vannak otthon testvérek, ez hatodmagával játszik az udvarban, azok ötten mondják egymásnak: testvér...

- Mít mondjak most?
- Gyerekek! Többé ezt ne tegyétek. Igen?
- Igen, igen...
- No gyerekek, most figyeljeteK ide, megmagyarázom, mi az: kinyilatkoztatás...

•

Éles sikoly: Hová lesznek azok a fehérlelkű leányok, akiket elnyel a főváros?

Kis falum is megadja a maga áldozatát. Szomorú és szívfacsaró dolgok ezek! A züllés útjára jutnak és visszavonhatatlanul elnyeli őket a bűn...

Ezekből a leányokból boldog édesanyák, munkás-életű, hasznos asszonyai lehettek volna beteg társadalmunknak.

Egy pár évvel ezelőtt olvashattunk egy igen szomorú püspöki körlevelet, amely megrázó bensőséggel hívja tetemre az egész magyarságot, mert egyetlen év alatt 93 falujából elszakadt, egészséges, székely leány vetett önkezével véget életének. „Apák, anyák, papok, tanítók, ezek a leányok vádolnak titeket” írja a püspök.

Felelős vagyok én is, a szülői ház is, a község is, meg a Főváros is. És nem utolsó helyen ezek a szerencsétlen, kislelkű, ingatag-lelkű tragikus sorsú: leányok.

•

Október utolsó napjai...

Még a nyár tanyázik most is a szőlőkben és, ha a csípős, hideg dér nem hagyná fogát reggelenkint a kertjeinkben, azt hinnők, augusztus van.

Híveim kapával, virággal, gyertyával mennek, hosszú sorban menetelnek a temetőbe.

Itt járogatok én is köztük.

Megállok itt is, ott is.

— Csak szép legyen. Megérdemli szegény édesapád!...

— A halottak nem szeretik az elfeledést...

Egyik sírnál hosszabban időzöm. Asszony szépítgeti édesapja sírdombját. Több éve férjnél van. Terméketlen házasságban élnek.

— Ej, Plébános Úr, a földből is előkaparnám szegény édesapámat! Megérdemli, hogy törődjem vele, igen jó ember volt. Áldja meg az Isten haló porában is.

— Aztán a te sírodat, mondd, ki igazítja majd el? Ki hoz rá virágot, ki tesz rá gyertyát, ki mondat érted évfordulókor szentmisét?

Mint koporsó fedelére hulló göröngyök zuhannak kérdéseim.

Az asszony rám néz. Csak néz... Aztán elfátyolodik tisztafényű szeme. Sír. Zokog szívből, keservesen, igazán.

A sírás megsímogatja a sírokat, aztán felröppenik az őszi párás, napsugaras levegőbe. Kering a temető felett. Elszáll a szérűkbe, onnét a petuniás kertekbe és elvész az ökörnnyálas rétek felett...

.

Kétablakos, takaros kis ház. Kis kerttel, tele virággal, virágokra néző hófehér mosolygással. Olyan, amint az A. C. 30. beszédvázlata elképzeli. „Milyen kellemes itt tartózkodni. A magyar falu ezekkel a virágos kertekben üldögélő, pihengető, csöndesen beszélgető

emberekkel megragadó látvány az idegeiben agyonhajszolt látogató idegennek, de kellemes magunknak is.”

Szép rend és tisztaság köszönt rám az udvarban. Meleg árad ki a konyhából, bemegyek, s elémbe ötlik a szép, nagy falvédő. Karminvörös cérnával kivarrva rajta egy másik falusi idillikus hangulattal körülvett házikó. Virágok kacagnak, apró gyermekek, afféle angyal-puttók futkosnak, derült égről jókedvű nap mosolyog, s a felírás: Isten legfényesebb napsugara, ragyogj be e házba!

Igen, e házba, ahol több, mint egy évtizeden át nincs napsugár, nincs, nem lehet igazi derű, mosolygás, mert nincsen gyermek. Az Isten arcának igazi mosolya, az Isten lelkének valódi napsugara. Hiányzik, hiányzik minden. Nincs meg az, amit az A. C. az udvar szép képének teljességéhez hozzá ad: fiaink, leányaink vidám dala és így a hancúrozások, csöndes beszélgetések közben elcsitulnának lelkünk viharai, amelyeket a zajos élet bennünk felver.

Ketten élnek az örömtelen, árva, hideg fészekben.

Miért?

Gyermektelen házak falun. Örömtelen udvar, rideg falak, komor környezet. De a fővárosban s z á z n é g y e z e r gyermektelen lakást említ néhány évvel ezelőtt a statisztika.

Száznégyszer . . .

Megdöbentő, megrázó, lélekzet-megállító.

•

A Stefánia-védőnő áldástosztó angyal.

Nem lehet eléggé megmagyarázni népünknek, hogy mily fontos, életbevágó, jóakarató a missziója! Védi,

neveli, segíti, tanáccsal látja el az édesanyát, aki szíve alatt hordja magzatát, vagy már karján is tartja életének szép, ártatlan, aranyos kis virágzását.

Hogy el ne pusztuljon az a sok bímbó, ne apadjon a nemzet ereje, minél kevesebb legyen a temetőben a csöppnyi sírhely.

Nehéz bizonyítani olyant, aminek bizonyosságáról nagyon meg vagyunk győződve.

Kis falumba kijár a városból a védőnő. Szeretettel keresi fel a helyeket, ahol hall életfakadásról. A múlt ízben is elment egy kb. 10 éves házaspárhoz, ahol egy gyermek már meghalt, egy 8 éves pedig örül az életnek, egyet pedig most várnak. S a várandós édesanya, szégyelve állapotát, elbujt az istállóba.

Szomorú, de így van.

*

Édesanya, 6 élő gyermeke van.

Végigolvastam kérem a „Divatos bűnöket”... Élveztem, szép volt. De kérem, ha az úgy van, amint tesszik írni, akkor egy asszony sem kerül be a mennyországba!

Ha így a zöldülő fa, mi lesz a száraz ágakkal? Az én titkom az enyém, mondja az Úr...

*

Városom Stefánia Flókszövetsége és Védőintézete évi rendes közgyűlésén voltam. Anya- és gyermekvédelem nélkül nem képzelhető el egészséges nemzetvédelem. Ennek jegyében folyt le az összejövétel minden egyes száma.

Meglepett és erősen gondolkodóba ejtett az egyik előadónak az a komoly kijelentése, hogy „a városi egyke nem olyan veszedelmes, mint a falusi, mert a városi többnyire olyan bajokból származik, amelyek javulhatnak, de azért is, mert épen az egészséges falusi réteg az a gyűjtőhely, amelyből a népek és nemzetek megújulnak és ahonnan a megcsökkent városi lakosságot pótolni lehet.“

Itt valójában az a félelmes gondolat kísért, hogy golyó, vagy kötél általi halál kellemesebb-e? A város, elsőbbségi jogánál fogva választja a golyót, ez a nemeesebb, a falunak pedig marad a választás hiányában: a kötél. Hogy sok város már határozottan ezen az úton van, vilgosan látható, hogy a falu is errefelé közeledik, szomorúan biztos.

Mi sem bizonyítja jobban az A. C. öntudatos, tervszerű elgondolását, minthogy egyetlen, végső mentsvárunkat, a falut, annak omladozó épületfalait akarja a patriarchlis erkölcsök felújításával legalább a tizenkettedik órában támogatni. Itt van az A. C.-nak minden vallási határon messze túlmenő nemzetvédelmi gondolata! A katolikum, mint államfenntartó erő! Sajnálatosan igaz, hogy az ország egyik legkatolikusabb vármegyéjének, Zalának fővárosa lassú kihalásra van kárhoytatva, hogy lakóinak száma mégis emelkedést mutat, az csakis annak köszönhető, hogy a falu népe városba települ. S meddig tarthat ez így? A statisztika szerint valószínűleg nem sokáig. Kevés kivétellel majdnem mindegyik község megfertőződött már az egykétől. Mennyire fogja segíteni idővel pl. az én 800 lelkes falum, ahol ma a kereszteltem ez esztendőben az utolsót, a tizenkettediket? ...

XI

PACSIRTASZÓ A MEZŐN CIGÁNYZENE A RÁDIÓBAN

„Mivel tartozunk mi földmivesek az Istennek?
A felelet egyszerű: Mint Istennek bérlői, kö-
telesek vagyunk a bérleti szerződést meg-
tartani.”

(P. Bitter E.)

Hamisítatlan városi szem ír így egyik legnagyobb népszerűségnek örvendő folyóiratunk hasábjain:

„Annak a községnek, amelyben leszálltam az autóbuszról, nincs vasúti állomása. Amikor megálltam a feneketlen sár szélén, azt kérdeztem magamtól: — Hát itt is lehet élni?

Forró szánakozás fogott el: azt a két-három városi embert sajnáltam, akiket ide száműzött rossz sora. Háromszázhatvanöt egyhangú nap egy esztendőben; aztán előlről kezdődik a sivár számsor. Háromszázhatvanöt éjszaka, amelyen a fővárosban kigyúlnak a lámpák, fényreklámok tündökölnek, tömegek rajzanak a színházak és filmpaloták előtt, gyöngysorba fűzött lámpák vi-

lágítanak a mulatóhelyek kapui fölött, bálok zenéje harsan és dzsessz szól minden második házban. Itt nem jelent mást az éjszaka, mint fekete álmot, amilyen tegnap volt. Sem színház, sem kávéház, sem vendéglő. Még csak egy mozi sem. Hát lehet itt élni?...

Lehet. Igen szépen lehet! Nem vagyunk ide száműzve. Csak legfeljebb a „falukutató” látja így. Egyhangúság?... Fordítsuk meg a képet: „Nem tudok elképzelni derűsebb, megnyugtatóbb képet, mint gyermekkorom ünneplő faluját. A némán hallgató határnak a harangok ünnepi zúgása adta meg a vasárnapi méltóságot. A falu kimosakodott, kiöltözött népe a gomblyukba, imakönyvbe egy-egy virágot tűzve sietett az Isten házába. A mindennapi kenyérnek, a termésnek munkása ment köszönteni a mindennapi kenyérnek, a termésnek Urát. A falu népe tudott élni, tudott halni: szépen leáldozni, mint a nyugvóra térő nap.” (Kelemen Krizosztom: A falu lelki válsága.) A 365-ből 60 egynéhány ilyen boldog, békés, derűs szép nap csak jut osztályrészül nekünk is! És csak látná a falukutató az adventi időszakot, csak közvetlenül érezné meg a hajnali misék népének hangulatát, tapasztalná a hitét és erejét, nemcsak a Gárdonyi-leírásokban, hanem a való életben győződnék meg a hívők Krisztus-kereső hangulatáról. A gyertyafényes templom felé közeledő imbolygó lámpavilágok mást hirdetnek, mint a fővárosi mulatóhelyek csillárai, a mozik és színházak villanykoszorúi.

Igen, az éj sötétje ráborul a falura, a kivillanó kis ablakfények is elalszanak lassanként, de egy Ház ablakának halványpiros, meg-meglobbanó fénye még világít. Nem vagyunk egyedül! Igaz, hogy nincs autóbuszunk, nincs vasúti állomásunk, van feneketlen sarunk

(amelyért nemcsak mi vagyunk hibásak) nincs színházunk, mozink, vagy kávéházunk, de van imádságos vasárnapi lelkünk, Istenben bízó hitünk, egy A t y á b a vetett nagy-nagy bizodalmunk. S mi az, amit a halandó kiverekedhetik magának az életből, mint egy szép díszsírhely... (Herczeg F.) És mi lehet az emberiség legigazibb kívánsága, mint a békében, harmóniában eltöltött élet után a boldog halál... (Bourget.) Nem jobb út e felé a falu?...

Csodálatos, hogy mennyire szétszóródik a nagyvilágban a kis falumban születettek népe.

Külföldről is érkeznek hozzám megkeresések keresztlevelek ügyében a zsidótörvénnyel kapcsolatban.

Németországból zaklatott egy elszármazott falumbeli. Ismételten, újra és újra.

— Ott kell lennie annak a keresztlevélnek. Csak szíveskedjék 1865—85-ig átnézni a könyveket... Lehetetlen, hogy ne tessék megtalálni. Bármit megfizetek...

Jön újra a levél. Hangja kétségbeesett.

— Elvesztem, kérem, állásomat. Mi lesz kis családommal? Tessék küldeni a kért anyakönyvi kivonatot. Sürgősen! Bármit kész vagyok fizetni...

Végül szóvátettem a hirdetések között a templomban a kért keresztlevél ügyét. Gondoltam, talán valaki csak tud róla. Hiszen rokonai, tudom, szép számban élnek még itt. Kértem híveimet, ha valaki tud valami adatot, szíveskedjék velem mielőbb közölni.

Egyik hívem szentmise után megszólt:

— Ne tessék, Plébános Úr kérem, olyan komoly ügyet formálni ebből a jelentéktelen levélkeresésből.

Csak tessék kiállítani, azután ráütni a pecsétet... Rendben van.

*

— Kérem, Plébános Úr, legyen szíves jöjjön segítségemre. Ez az irat jött a katonai parancsnokságtól.

Származási táblázat... Anyai és apai ágon másodízigen a származás hivatalos igazolása...

— Mikor született?

— 1890-ben. Erre emlékszem.

— Édesapja?

— Azt nem tudom.

— Mikor halt meg?

— 1900-ban, úgy tudom.

— S akkor hány éves volt?

— Azt hiszem 62 vagy 64... de lehet, hogy 67...

— Hát az édesanyja, mikor született?

— Azt nem tudom. Messze van, nem mehetek oda tőle érdeklődni, meg nem is igen tud már szegény ilyen felvilágosításokat adni.

— Mikor kötöttek házasságot?

— Szokta emlegetni, hogy 17 éves volt, mikor férjhez ment. Ennyit tudok.

— Hiszen csak a mi falunkban éltek volna őseim, de egy se, úgy nősültem ide. Aztán el is szakadtam tőlük.

— Hát a nagyszülei? Ki volt az édesapja apja?

— Még pontosan a nevére sem emlékszem. Vagy János, vagy István, de lehet, hogy József. Mikor született? A negyvennyolcas időkben már élt. Házasságot 12 évvel vagy 15-tel kötött a szabadságharc után.

— Kivel?

— Azt hiszem, Böskének hívták. Tudom, a kiegyezéskor várta az édesapámat.

— Hát az anyai ágon a nagyanyja?

— Annak még a vezeték nevét sem tudom. Nem volt ez régen fontos! Ki törődött ilyesmivel előbb? Mi nek is bolygatják azokat a szegény halottakat!

— Azt tudom, hogy egy kis filián éltek, minden második vasárnap volt mise és 10 kilométerre voltak a templomtól.

— De hát valami adatot...

— Az édesanyja hányadik gyermeke volt?

— Azt hiszem, az első.

— Na, akkor nyomon vagyunk.

— Igen, de szokták emlegetni, hogy egy vagy két gyermek, mivel olyan időtlen volt, meghalt. Valószínű ezek voltak az első k. Mikor édesanyámat keresztelték, akkor volt az a rettenetes tél... Még ma is emlegetik a régi kalendáriumok. A farkasok is bejöttek a faluba!

— No meg a Wekerle-kormány is akkor volt uralkodó.

Nézem a származási táblázatot.

10 irat kell.

Jól van...

Egy hét múlva kezébe adtam mind a tizet.

Pedig egyet sem állított ki hivatalom.

Leleveleztem.

Nem tudom, az öröme volt-e nagyobb, mikor kezébe vette a paksaméta iratot, vagy az enyém, hogy szíveséget tehettem egy Krisztusban kedves Hívemnek.

Azt hiszem, az utóbbi.

.

Hajszolják a keresztleveleket...

De hogy mire ad nekik jogot ez a „levél“, hogy mire kötelezi a hívőt, erre oly kevesen gondolnak.

Itt állnak sokan íróasztalom előtt. Én is kérem, én is, nekem is kell...

A keresztség, szentség. Tudjátok? Amiből csak hét van. Tudod-e, hogy az irgalmas Isten ezzel a szentséggel gyermekévé fogadott, Krisztus testvérévé és a Szentlélek templomává, az Egyháznak tagjává lettél. Tudod-e, hogy a keresztség szentsége ad jogot neked ahhoz, hogy vehessed Krisztus szent testét, hogy megkaphasd bűneid bocsánatát, hogy bérmlákozhasál, hogy szentségi házasságot köthessél, ha nem vagy megkeresztelve, nem részesülhetsz Egyházunk áldásaiban és szenteléseiben, a keresztséggel jogot kaptál a feltámasztás dicsőségére és egykor Isten boldogító látására.

A „levél“ erről tanúskodik.

Sokszor volt gondolatom, hogy jó volna a hívők előtt ezeket a jogokat és kötelességeket írásban is bemutatni.

Lássátok! Olvassátok és ne felejtsetek el soha!

A Korda épen most adott ki ilyen keresztlői „diploma“ levelet. Igen szép, stilizált, ízléses oklevél-féle. A szentáldozási emléklapok méltó párja.

Híveim között igen szép szokás, hogy húsvét táján a keresztszülő megajándékozza keresztyermekét. Egy-két pirostojás, egy szelet kalács, néhány apró sütemény, alma. Elhatároztam, hogy én is megajándékozom összes eddig keresztelt „gyermekeimet.“

Mindegyik kapott egy keresztlői diploma levelet.

Az oltárnál osztottam ki.

Volt öröm!

.

Mária-leányok egyesülete, vagy ha tetszik, újabb elnevezéssel illetve: KALÁSz.

Akárhogy csavarjuk a dolgot, ha a lelkiség kivész, vége. Játék. Tartalmatlan keret. Ures doboz.

Mi a tartalma az én falum Katolikus Leányok Egyesületének?

Minden hó első vasárnapján testületileg jönnek gyónni. Utána ott állnak az oltár közvetlen közelségében. Közösen veszik az Eucharisztíát... Díszítik a templomot, 80—100 muskátlit hordanak össze vasárnapról vasárnapra, hogy szép legyen az Isten háza. Mennyi csínt, gondot, figyelmet kíván az elrendezés, minő ízlést.

Ők fehéritik az albákat, oltárterítőket, lavábó kendőket, karinget. Szépek, ragyogók, hófehérek...

Tagjaikból külön énekkar alakult. Ezek a kóruson vannak, viszik a népéneket...

Minden szép kezdetén ott vannak, ők az elsők, rájuk mindig számítok. Ha Isten oltára elé áll örök hűséget esküdni egyik, az Egyesület zászlója ott a szentélyben, a tagok énekkel kezdik a szentségi szertartást és énekkel zárják.

Keresztet kap örökös ajándécul az Egyesülettől, amelyre téve kezét mondja el a holtomiglan-holtáiglan szent szavait, majd egy berámázott esküvői emléklapot visznek el a lakodalmas házhoz.

Tartalma van az Egyesületnek. Nem a név a fontos.
A l é l e k!

Orvendetes, hogy a leventeifjúság istentiszteletének fontosságát a testnevelési bizottság is annyira ko-

molyan veszi. A püspöki körlevél átiratban közli az alispáni rendeletet, amely szerint „minden község (város) levente egyesülete köteles vasárnaponként az istentiszteleteken oktatói vezetés alatt zárt rendben részt venni.”

Mikor szentmisére indulok, megszólalnak a harangok. A templom előtt sorakoznak a leventék, oktatójuk vigyázz kiáltása belevész a harangzúgásba. Kézfogás után egypár szóval érdeklődöm a rendről és a tapasztalt viselkedésről. Minden esetben megkérdem, itt van-e minden levente? Legtöbb esetben igenlő választ kapok.

A múlt vasárnap is kérdeztem a létszámot.

— Kettő hiányzik.

— S miért? Talán betegek, nem voltak foglalkozáson?

— Nem betegek kérem, voltak oktatáson. De utána hazaküldtem őket. Olyan rongyos, piszkos volt a ruhájuk, hogy olyanban nem mehetnek templomba, s mivel otthon sincs nekik más ruhájuk, — ne jöjjenek a templomba.

Mit tettem mást. Beléptem a sekrestyébe, szólt a csengő: Jöjj el Szentlélek Úristen...

*

Az Országos Testnevelési Tanács rendeletei egyre sürgetik a leventék templomba járási kötelezettségét. Az 1497/27. sz. leiratában a társelnök kéri a főpásztorokat, hogy a „falu első embere a pap” ilyen irányú lelkes munkatárs legyen. Nagyon helyes az a meglátás is, hogy a leventék felvonulása a szentmisén nemcsak üres, kényszerű parádé legyen, amelyet csak a fegyve-

lem külső erejére végeznek, hanem igenis, önkéntes szívbeli hódolat.

Minden prédikációnál, ráhatásnál többet ért az a kis mozzanat, ami egyik vasárnapon történt kis falumban. Egészen meglepetésszerűen leventeszemle van. Kijő a felettes katonai hatóság és vizsgálatot tart: Felvonulás, létszámjelentés, ellépés, vonaltartás, irányvezetés... Merő külsőség. Megteszi észrevételeit, leméri az eredményt. S most odalép a leventék elé. Kiszólitja az egyiket.

— Miről szólt a mai evangélium?

Általános csodálkozás. Ilyesmi is lehet?...

— Mi volt a prédikáció tárgya?

Elmondhatja, többen segítenek, majd utána szól hozzájuk. A becsületről beszélt komoly, emelkedett hangon.

Igy lehet nevelni, így lehet biztos erkölcsi alapon álló leventEIFjúságot templomban és templomon kívül képezni. Mert itt is érvényes: szavak hatnak, a példák vonzanak.

.

Harmattól csillog minden kicsi fűszál. Ébred a madárénekes kis falu, szól a harang, a misére hívó kis harang.

Szokatlanul nagy számban gyülekeznek híveim. Nagy nap lesz, ma mennek a búcsúsok, messze, a vasvári Szentszűzhöz.

Mindnyája gyónik és áldozik.

Hozzák a kis kosarukat, fehér kendő lepi a kalácsot, almát, kenyeret. Mise végén áldást adok azokra, akik elmennek, akik itthon maradnak, amit elvisznek, Jézus áldásától legyen fényes minden. Párba állnak;

imádkoznak, énekelnek és indulnak. Itt megy ez a töredezett cipőjű, ráncosképű, olvasós öregasszony.

— Hát mer vállalkozni erre a 24 km-es gyalogútra?

— Ó, igen, Plébános Úr, hála Istennek, van még erőm. Úgy érzem, sokkal tartozom a vasvári Szent-szűznek.

Itt lépdel ez a kisírt szemű, mindig szomorú arcú leány. Kérni megy oda, ahol biztosabb a meghallgatás.

Ez most maradt ki az iskolából. Aranyszőke a haja, csillog a szeme, pirosan ragyog az arca; viszi a zászlót. Nagy tisztesség, nem szabad elfáradni. Zúgnak a harangok, lobog a zászló, szól az ének.

Mária, Krisztus Jézus Szent Anyja... Hozzád sóhajtunk, mert Te vagy oltalmunk, Hozzád könyörgünk, mert Te vagy reményünk...

Elkísérem őket a falu határáig, a gémeskútig. Megáldom mégegyszer őket, csókra nyujtom nekik a Megfeszítettet és jövök vissza azzal a síró, zokogó anyókéval, aki nem tud elmenni, pedig már 21-szer elvult, nem tud, mert köszvényes, a lába is fáj, a feje is szédül.

S mikor másnap este megjöttek, égő gyertyákkal bevonultak a templomba, égtek a szent lángok az oltáron, beszéltem hozzájuk ebben a gyertyafényes hangulatban a bisztrici Szűz Máriáról, aki elé az a szegény anyóka odavitte köténykéjében a szívét — harmatos lett a szemem.

Egyik nagy prímásunkról olvastam valahol, hogy mily kincset jelentett számára alacsony származása. Ezt csak az tudja megítélni, aki már látta és épült a búcsújáráhelyek népének áhítatán.

Láttam, épültem, meg tudom ítélni.

Emlékezhetünk rá, kegyetlen szokott lenni sokfelé az idő advent heteiben. Meggyengül az idő és reggelenként súlyos, ólmos eső esik a puha talajra és nyomban sikosra fagy. Olyan a föld, mint a tükör és csúszós, mint a márvány. Az újságok mindenfelől a szerencsétlenségek egész sorozatát hozzák.

Öt órakor megszólalt mindig a hajnali misére hívó harangszó. Bekopogott minden házhoz, odaférfkőzött minden szívhez. Kinyíltak a kapuk, apró fénypontok indultak imbolyogva, mint a kis patakok a folyó irányába, törekedtek mindnyájan ahhoz a nagy fénytengerhez, amely a tártkapus templomból áradt ki és elnyelte egyenkint a fényjeleket.

Kihirdettem, hogy második harangszókor ott leszek a sekrestyében, szívesen gyóntatok.

Mikor megyek, már ott térdelnek az oltár előtt. A fillának számító községből jöttek. Nagy út; ilyen időben kétszeresen messze van, hisz csak léptenkint lehet haladni.

Meglepődve kérdezem szentgyónás után őket: el mertek indulni ilyen időben?

— Igen. Pedig mennyit estünk! Talán minden tizedik lépésnél.

Advent II. vasárnapján arról beszéltem, hogy Jézus Szíve örömeiben kigyullad, lelkesedik és dicséri Jánost. Jézus dicséretében osztozik az is, aki nem törődve időjárással, körülményekkel, eljön hajnali misére, eleget tesz szentgyónásának és tiszta lélekkel várja az Urat. Tele a templom, nem dologtalan öregekkel, tehetetlen aggokkal, foghíjas vénasszonyokkal, nem, erőteljes férfitenor kíséri a lány asszonyi hangokat, zengvén azt, hogy: Harmatozzatok égi magasok!!!

XII

VIRÁGOK ÉS GYERTYÁK

„Hol nagyobb a béke, mint egy falusi templom imákkal átitatott csendjében, amely a durván ácsolt fapadok felett lebeg...”
(Perlaky L.)

Kis templomunkban nem voltak stációképek. Mindíg hiányosnak éreztem azokat a templomokat, ahol nem volt látható Jézus keserves keresztútjának tizennégy állomása. Ez szervesen hozzátartozik a katolikus templomok levegőjéhez!

Kértem híveimet, a jobbakat, a megértőket és a tehetősebbeket, vállaljanak egy-egy állomást. Az oltárbeszéd közben felmutattam egy cédulát: Nézzétek! Ti nem látjátok a neveket, csak Isten és én... Én ezeket a családokat gondolom, hogy lesznek szívesek elvállalni egy stációt. Meglátom, ti eltaláljátok-e? Két heti határidőt adtam nekik.

A szentmisének vége volt 11 óra után.

Délután 2 órakor már egy stációkép sem volt gazdátlan.

Ha az Egyház — történetesen — nem tizennégy, hanem mondjuk harminc állomását ismerné és engedélyezné Jézus keresztútjának, mindre lett volna jelentkező.

Legkeresettebb volt a negyedik stáció: Jézus találkozik Édesanyjával. Csakugyan a legtöbb gyengédség, szeretet, meleg poézis ebben a stációban lehető.

Itt álltak híveim íróasztalom körül.

— Én kérem az elsőt, ha lehet. Ártatlanul ítélték bennünket halálra...

— Mi kérjük a másodikat, hogy Jézus segítse nehez keresztünket hordozni...

— Mi kérjük a harmadikat, annyiszor elestünk ugyanis a kereszt súlya alatt.

Legjobban meglepett ez a kijelentés: Ha lehet, Plébános Úr kérem, mi a kilencediket szeretnők.

— Csak a kilencedik stációt?

— Igen, ha lehet.

— Miért, ha szabad kérdezni?

— Kilencen vagyunk otthon...

Ragyog a templomunk falán a tizennégy kép, Jézus keserves keresztútjának tizennégy ékköve, állomása.

Most látjuk és tudjuk csak igazán: mi hiányzott eddig!?

.

Keresztúti ájtatosság...

Majdnem minden imakönyvben található. Sokszor igen általános, nagyon is „szívtelen“ gondolatok, néha száraz adatolás, másszor merő, zörgő moralizálás.

Tudjuk, hogy a keresztúti ájtatosság messzelátó tilalomfát akar emélni a bűn elé. S ha ezt elérte, célt ért. Igen, ezen van a hangsúly és nem a megnyilatkozáson — elsősorban.

Próbáljuk meg, vegyük elő Tóth Tihamér gyönyörű munkáját: A szenvedő és győzedelmes Krisztus... Olvassuk el. Elmélkedjük végig. Azután járjuk meg a keresztutat.

Nem kétséges; garmadával szórhatjuk szét híveink közt a szebbnél-szebb termékeny gondolatokat, friss, fordulatos stílusban.

Népszerű, egyszerű, világos, érthető, megindító.

Szép a liturgikus imakönyvben közölt Prohászka-keresztút is. Népünknek magas, helyenkint erősen elvont, nehéz, tömör. A Tóth Tihamér-féle ezzel ellentétben nagyon praktikus, pattogó, indító és színesen gazdag eleven egyszerűségében. Mily remekül hangzik mindjárt az első stációnál a jelzett kötet 179-ik oldalán található gondolatözőn. Vagy mily szépek a Veronika-beszéd egyes részei, vagy a Jézust sirató asszonyokról írt örökszép ecsetvonásai a nagy püspöknek. Vagy a XII-ik stációnál a 263. oldal klasszikus sorai!

Vagy a Pieta harmatos jellemzése...

Megpróbáltam.

Nagyszerűen beválik.

Hadd mellékeljem ide a tizennégy stáció tizennégy elmélkedését, ahogyan én végeztem az én falumban, mindenben Tóth Tihamér nyomán...

I. JÉZUST HALÁLRA ITÉLIK

— Vigyétek és feszítsétek meg Őt — hangzik Pilátus ítélete.

Ismét egy ártatlan, kit a világ elítél... Mondod magadban. Ismét? Nem!

Mert ilyen ártatlanságot még sohasem ítélték el.

A főpapok így vádolták Krisztus Jézust: Azt tapasztaltuk, hogy félrevezeti a népet...

Ó, ti hazugok, mondjátok, hol tapasztaltátok? Hol vezette félre a népet?

1. Naim kapui előtt-e, ahol feltámasztotta a síró özvegyasszony egyetlen halott fiát?

2. A pusztában, ahol 5000 embert jól tartott?

3. A hegyen, ahol boldogoknak mondotta az irgalmasokat, a szelídeket, a békességeseket?

Hol tapasztaltátok?

Mondjatok csak egy szót, egy tettet, mellyel lázított?

Mikor a vaknak visszaadta szemét, a bénának lábát?

Akkor, mikor karját kitérte és azt mondotta:

Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradotok és terhelve vagytok és én felüdítlek titeket?

Ez volt lázítás?

Pilátus nyelve elporladt, a kiabáló tömeg rég meghalt, a Kálvárián csend van, de Krisztus Jézust halálra ítélik.

Csak a városok mások, csak az emberek mások, de ítéletük épp oly kegyetlen és igaztalan.

Nem Jeruzsálemben ítélik halálra, hanem Moszkvában, talán Berlinben, Rómában, vagy éppen a mi falunkban.

II. JÉZUS VÁLLÁRA VESZI A SÚLYOS KERESZTET

Mily gondolatok viharzottak át Krisztus lelkén, mikor először pillantotta meg a keresztet!?

Krisztusnak emberi természete is volt.

Ő is ember volt, mint mi.

Ami nekünk fájt, Neki is fájt.

Amitől mi borzadunk, attól Ő is megriadt.

Hogyne riadt volna vissza, amikor a keresztt két ijesztő karját látta! Aztán csókolta, átölelte, őt rózsával borította. Nincs vőlegény, aki nagyobb szeretettel öleli át menyasszonyát, mint Krisztus ölelte a keresztfát.

Krisztus nemcsak kaján zsidókat, csúf latrokat, gyáva apostolokat, hanem mindenben az Atya akaratát látta.

Azóta, mióta Krisztus átölelte a kereszttet, senki sem lehet az Ő tanítványa, ha nem veszi fel kereszttjét és nem hordozza azt.

Krisztus a második stációnál nem kétségbeesésre tanít, nem lázadásra, nem kell az ég ellen öklöt emelni, nem kell sztrájkolni az Isten ellen, hanem zokszó nélkül türelemmel hordozni a kereszttet...

Atyám, ne az én akaratom legyen meg, hanem a Tied...

III. JÉZUS LEROSKAD A SÚLYOS KERESZT ALATT

Krisztus magára vette bűneinket.

Minden emberét.

Akik az Ő idejében éltek, azokét is.

És akik utána fognak élni a világ végezetéig, azokét is.

Krisztus szeme előtt elvonultak a századok, a bennük élő emberek milliói megszámlálhatatlan vétkekkel; a sok gyilkosság, a sok rablás, a sok lopás, a sok paráznság, a sok istenkáromlás, minden fürtelem.

Csoda-e, ha Krisztus földre zuhant?...

IV. JÉZUS ÉDESANYJÁVAL TALÁLKOZIK

Mily szomorú, mily fájdalmas találkozás ez.

Jézus és Mária...

Az érzelmek hullámszását, ami e két szívben végbe-
ment, leírni, elmondani nem lehet.

Nem keserű annyira az epe, nem oly mély a ten-
ger, nem tombol úgy az orkán, nem cikkázik úgy a vil-
lám, amint viharzott, remegett és szenvedett ez a két
lélek: Jézus és Mária e találkozásnál.

És mégis kitartott a Szűzanya.

Fiának minden szenvedése végig nyillalik az Ő szí-
vében is: a szegek Őt is szúrják, az ostorcsapások Őt is
érik, a töviskorona az Ő homlokát is sérti.

Mert jól esett Jézusnak, hogy Pilátus felesége köz-
benjárt az érdekében, szép volt Veronika gyöngédsége,
kedves volt előtte a síró asszonyok részvéte, de min-
dennél értékesebb volt a Fájdalmas Anyának a halál-
nál is erősebb szeretete, hűsége és kitartása.

V. CIRENEI SIMON SEGITI JÉZUSNAK A KERESZTET VINNI

Cirenei Simon egyszerűruhás ember, gyanutlanul
jön az utcán, munkáról megy haza a mezőről.

Jön szemben vele a halálraítélt Krisztus, vállán a
keresztel. De már nem bírja tovább a keresztet. Erre
a katonák megfogják Simont: Segíts neki! Simon me-
nekülni próbál a kereszt elől. Tiltakozik. Nem használ
semmit, kényszerítik. Hát mit tehetett mást, elfogadta a
keresztet. Mikor azonban a vállára került, nem ellenke-
zett többé, hanem hordozta készséggel, zúgolódás nél-
kül.

Kell-e nekünk kerülnünk a szenvedést? Nem!

Szabad-e menekülni a szenvedés elől? Szabad.

Csak, ha az Úr jónak látja, hogy elérjen bennünk a szenvedés, nem szabad lázadozni.

Van-e valaki köztünk, akinek vállát ne nyomná a maga keresztje, a kis keresztje, vagy nagy keresztje?

1. Az egyik a betevő falatért küzd kétségbeesve.

2. A másik betegágy mellett virraszt.

3. A harmadik betegséggel küzd.

4. A negyediknek békétlen a családi élete.

5. Az ötödik a temetőbe jár egy kedves sírhanthoz.

Mindgyikünk hordozza az élet keresztjét.

De, hogy a szenvedésekben el ne vesszünk, hogy a kereszt alatt össze ne roskadjunk, erre csakis Krisztus keresztje taníthat meg bennünket!

VI. VERONIKA KENDŐJÉT NYUJTJA JÉZUSNAK

Veronikáról a Szentírás nem emlékszik meg. De a kegyeletes hagyomány kezdettől fogva említi ezt a résztvevő nőt, aki nem bírta szó nélkül nézni a keresztjét bukdácsolva hordozó Krisztus véres vergődését és segített rajta úgy, ahogyan tudott: kendőjét nyújtotta neki, hogy törölje meg csapzott arcát. És mikor az Úr visszaadta a kendőt, ime, szent arcának véres képe ott maradt rajta.

A gonoszság didalmaskodó viharában mily bájosan tünom pillanat ennek a segítő Veronikának részvéte.

Hogy ez a jólelkű nő az utca porában megszánta Krisztus véres arcát!

Nők, örüljetek, ha olyanok tudtok lenni, mint Veronika volt! . . .

VII. JÉZUS MÁSODSZOR ESIK EL A SÚLYOS KERESZT TERHE ALATT

Mily fájdalmas esés lehetett!

A vérvesztéséért miatt Krisztus milyen nagyon elgyengült.

Nincs irgalom. Nincs kímélet. Nincs megállás. Rúgják, bökkik, cibálják.

Krisztus mezítláb, fején tövis koszorúval, vállán kereszttel teszi meg az utat, melyet keresztútnak hívnak. Ezt az utat hintette be könnyeivel, beharmatozta vérével, megszentelte fájdalmas eséseivel.

Ezen az úton csúszott térdénállva a kereszténység.

Kétezer év óta jár ezen az úton az áhítat, 14 állomást tart, 14-szer megáll és elgondolkodik, mit tett, mit szenvedett értem az Úr?...

VIII. JÉZUS VIGASZTALJA A SIRÁNKOZÓ ASSZONYOKAT

Síró asszony sok van a világon. A nők könnyebben sírnak, mint a férfiak. Sírnak sokszor semmisségért, sírnak daczból, sírnak makacsságból. De ti, Jeruzsálem asszonyai most jogosan sírtok! Minden könnyetek drága gyémántot ér. Mily megdöbbentő látvány lehetett a halálbamenő, véres Krisztus!

A férfiak igen szomorúan viselkedtek Krisztus keresztútján.

Judás elárulja;

Péter elhagyja;

Pilátus halálra ítéli;

Heródes kivégzi;

Mily szomorú ez az Úrnak! És egytől-egyig mind férfi.

És a nők? Sírnak! Zokognak! Szánnak!

A jeruzsálemi asszonyoknak nemcsak részvétük volt, hanem bátorságuk is. Mert nem oly magától értetődő dolog ez gyöngé nőknek katonákkal, szolgálkkal, fellázított tömeggel!

Hol vannak az apostolok? Elszaladtak!

Hol van Péter, a szikla? Elfutott.

Hol vannak, akiket Krisztus meggyógyított? Sehol sem!

Csak a gyenge nők! Ezek mertek Krisztus mellett kiállni.

A magyarországi kommunizmus véres napjaiban is az asszonyok mertek Budapesten és vidéken a vörös hóhérokkal szemben Krisztus pártjára állani! És ha nem is tudták Krisztust megmenteni a kivégzéstől, de a jeruzsálemi asszonyok legalább szánták, könnyezték, sajnálták.

Krisztus egészen bizonyos jó néven vette tőlük...

IX. JÉZUS HARMADSZOR ESIK EL A KERESZTFA TERHE ALATT

Fájdalmas, szomorú képet festett egy festő.

A kép címe ez volt: Ha Krisztus ma ismét eljönne...

Nos, mi történnék, ha eljönne?

A képen egy utca látható, az utca közepén a töviskoronás, megostorozott Krisztus megy vállán a nehéz kereszttel, mint egykor ment Jeruzsálem utcáin. Nagy tömeg nézi.

Krisztus épen összeroskad. Nem bírja...

1. A katonák ütök, verik, felkelésre kényszerítik.

2. Egy-két ember közömbösen nézi: majd felkel, ha elesett...

3. Egypáran mély részvétet éreznek Krisztus iránt, de ezt nem merik nyíltan megvallani, ezért egy kapualjába húzódnak.

Mondd, te hová tartozol? A katonák közé? A közömbösök közé, vagy a gyávák közé?

X. JÉZUST MEGFOSZTJÁK RUHÁITÓL

Lehúzták ruháját a szemérmes Jézusnak.

Mint önti el szentséges arcát a szégyen pírja!

Ha behatolunk ennek a stációnak megrendítő titkába, lehetetlen másra gondolni, minthogy azért fosztották meg Krisztust ruháitól, mert mi nem vagyunk elég szemérmesek, elég tiszták.

1. Krisztust megfosztották ruháitól: a mi leányaink szemtelen öltözködése miatt.

2. Krisztust megfosztották ruháitól: legényeink csúnya dalai, fajtalan beszédei miatt.

3. Krisztust megfosztották ruháitól: a részeg emberek arcpírító beszédei miatt.

4. Krisztust megfosztották ruháitól: a bukott szűzek miatt.

5. Krisztust megfosztották ruháitól: a házastársi hűtlenség miatt.

6. Krisztust megfosztották ruháitól: a rettenetes erkölcsstelenség miatt, amelybe nyakig került szomorú korunk.

Jaj, ne újítsuk fel Krisztus sebeit!

X. JÉZUST KERESZTRE FESZITIK

Mondd csak, nem látod, miként megy végig a világon Krisztus, s vállán a súlyos kereszt?

Nem látod? Én látom!

Látom a sok bűnt és a sok igazságtalanságot, amelyet az emberek nap-nap után halomra halmoznak.

Hallom a kalapácsütéseket, melyekkel keresztre szegezik.

A rengeteg káromkodás, mind kalapácsütés Krisztus keresztjén!

Templomokat bombáznak, ártatlan embereket megölnék, mind kalapácsütés Krisztus keresztjén!

Kalapácsütés az elmulasztott vallási kötelesség.

Kalapácsütés az elmulasztott vasárnapi szentmise.

Kalapácsütés a péntek megszenteltségtelenítése.

Kalapácsütés az imádkozás elmulasztása.

Kalapácsütés a mai életnek, a társaságoknak, a rossz könyveknek, a szemtelen muziknak tömérdek gúnyja a krisztusi erkölcsök ellen.

Mondd, te is ütöd ezt a Krisztust?

XII. JÉZUS MEGHAL A KERESZTFÁN

Szent feje lehajtva keblére. Szeme megtört. Arca véres. Egész teste összeroskadva. Síri csönd mindenütt. Elsötétedett a nap. Daltalanok a madarak. Némák az emberek. Csak a föld mélyéből zúg a morajlás, mint királyok halálakor a gyászoló útegek lövései.

És most térdelj oda az érted elvérző Krisztus elé. Olyan kimondhatatlan szeretettel tekint rám, hogy kiőr belőlem az ima: Uram, ugye nem taszítasz el?

Karod kitárva, úgye, hogy magadhoz ölelj?

Fejed lehajtva, hogy engem csókolj?

Szíveden mély seb, hogy engem elrejtj benne?

Életedet adtad értem, én pedig életemet adom ér-

ted. Te meghaltál értem, én pedig élni fogok érted, élni a te szent parancsaid szerint.

Hisz ki jött értem a földre téli istállóban? Senki más!

Ki viselte értem harminchárom esztendő minden munkáját és nélkülözését? Senki más!

Ki tanított engem oly fölséges igazságban? Senki más!

Ki szeretett engem oly gyöngéd szívvel? Senki más!

Ki hullatta értem vérért, ki szenvedett és tűrt értem annyit? Senki más!

És annyi keserves szenvedés után ki adta még értem életét és halálát? Senki más, senki más, csak Te, Úr Jézus Krisztus!

Ó, hát lesz-e még áldozat, melyet Érted sokallni fogok?

Lesz-e még bűn, melyhez botor fejjel ragaszkodni fogok?

Lesz-e valami a világon, amit Náladnál jobban szeretni fogok?

Nem lesz, Uram Jézus, senki más, senki más...

XIII. JÉZUST A KERESZTRŐL LEVESZIK ÉS SZŰZ MÁRIA ÖLÉBE HELYEZIK

Rettenetes fájdalmak szent szívét szaggatták,
midőn a kereszfáról levették szent Fiát.

Szűz ölébe vette, sebeit csókolván.

Ó, el ne hagyj, légy velem, fájdalmas Szűzanyám!

Jézus életében három csókról tudunk.

Nagycsütörtökön éjjel az áruló Judás odalépett Krisztus elé és megcsókolta Őt: Udvözlégy, Mester!

A csók a szeretet jele,
a csók a tisztelet jele,
s mi lett belőle Judás ajkán? Az áruló csókja!

Megcsókolta Krisztust, az Ő szent lábait Mária Magdolna. Mikor ennek a bűnös nőnek lelkében felsírt a vágy a bocsánat után, odavetette magát az Úr lábai elé, könnyeivel öntözte, hajával törölgette és csókjai-val halmozta el. A bűnbánat csókja!

A harmadik csók a Szűzanya csókja volt, az Ő áldott fájdalmas csókja, mikor halott fiának hófehér testét levették a keresztről és ölébe tették. Ez volt a tiszta szeretet csókja!

Három csók! Testvérem, te melyikkel akarod Krisztus Jézust megcsókolni? Ha már nem mered az áruló Judás csókjával és nem tudod Mária szeretet csókjával, csókold a Bűnbánó Magdolna csókjával! ..

XIV. JÉZUST SÍRBA TESZIK

Amlóta Jézust a sírba helyezték, nem félelmes nekünk többé a halál.

Egy olasz temetőben egy régi sírkeresztben olvasható e három szó: lenyugszom, mint a nap.

Mily vigasztaló gondolat: Ne zokogjatok a síroknál reménytelenül. Ki siratja meg az este lenyugvó napot? Hiszen tudjuk, hogy másnap hajnali pompával fog felkelni. Így térünk mi is sírba.

Lenyugszunk, mint a nap és fel is fogunk kelni, mint a nap.

Amlóta Krisztus meghalt a kereszten, azóta emelkedik a keresztény sírokon a kereszt, és ez a szent jel sírjainkon az egyetlen vigasztalás, beszél nekünk a sírontúli örök életről. Nem szenvedtünk hiába, nem por-

ladtunk reménytelenül, sírunk fölött ott fénylik a Krisztus vígasztaló keresztje, a mi Urunk Jézus Krisztus áldott szent keresztje!...

*

Szép a dicsőséges, örvendetes Szent Szűz, mily megható a lurdi grotta. Fehér-ruhás, kékköves csodálatos Asszony, akinél szebbet és tisztábbat nem látott a föld. Áhítatkeltők ezek az Immakulata szobrok, képek, csilлагfényes, égi magasságba ragadják a lelket!

A siralomvölgyében zarándokoskodó, tövisek közt bukdácsoló, törékeny ember számára azonban valamivel közelebb áll a Mater Dolorosa, a Fájdalmas Anya...

Érthető. Több a szomorúság életünkben, mint az öröm; több az árny, mint a fény, többet sírunk, mint nevetünk, sokszor utitársunk és vendégünk: a fájdalom.

Híveim Fájdalmas Anya szobrot rendeltek. Ritkán volt ennyire egységes a vélemény: csakugyan kell, igen szép lesz! Az adakozási kedv is duplájára szökik ilyenkor.

Egy kérés általános volt: Tessék megírni, Plébános Úr, hogy igen összetört legyen Mária alakja. És... és édesanyai szeméből lássuk, amint csorognak a könnyek...

*

Kis templomom Pieta szobra előtt állok. A téli bágyadt napsugár benevet a cirádás ablakszemen és oda csúszik a szobor talapzatához.

Míntha megbotlott volna valamiben... Valami kerek tárgy, papirkába takarva. Kibontom. Kétpengős.

Olvasom a kísérő írást: „Boldogságos Szent Szűz!

Drága jó édesanyám! Oltalmadba ajánlom Ielkem és szívem tisztaságát. Szent pártfogóm... könyörögj értem, hogy tisztaéletű lehessen. Köszönöm eddigi kegyes jóvoltodat. Anyám, bízom segítő kegyelmedben!

Hálám jeléül adom ez ajándékot a Szent Szűznek, hogy a kísértések idején megsegített. Egy hívő háladásiért a szentmisét a Boldogságos Szeplőtelen Szent Szűznek tiszteletére tessék végezni.

Szűzanyám feléd sietnek Évának árva gyermekei.“
Eddig tartott az írás.

Meghatott.

Először is azért, mert ismeretlen írta. Tollat ritkán forgató, nehéz kézzel. De boldog és hálás szívvel!

Másodszor azért, mert nem kért, hanem k ö s z ö n t !

Harmadszor azért, mert nem anyagot, pénzt, földfüzű értéket köszönt, hanem tisztaságot, kísértések nehéz óráiban kapott lelki kegyelmet.

Eltettem az írást.

Be kellene rámázni.

Minden aranybetűs márványtáblánál szebben beszél.

•

Templomomban van egy Szűz Mária oltár. Lourdesi grotta.

Szépen kitisztítottam. Csak úgy ragyog a fehér szemcsékkal csillogó háttérből, kiemelkedve a fehérruhás, kéköves Mária.

— Milyen szép, suttogják híveim...

Nem elég szép!

A barlang belsejébe, a Szent Szűz alakja köré szereltetem tizenkét villanyégőt. Szikrázva gyullad ki a fénykoszorú a fűtőtest egyetlen csavarának érintésére.

— Milyen szép, — mondják híveim.

Nem elég szép!

A grottára, a sziklautánzat fekete törmelékére, másfél méter magasságban örökzöld repkényt futtattam. Mind megannyi égő csillagszem kandikál ki a villanykörte a virágkoszorúból.

— Milyen szép, — ismétlik híveim.

Nem elég szép!

Mind csak semmiség, hitvány ócskaság, lim-lom földi szemét Mária csodálatos szépségéhez képest.

•

Azt hiszem, meg tudnám kezemen számlálni, hány templomban, kápolnában van meg hazánkban: a Boldogasszony keresztútja.

A hétfájdalmú Anyának hét stációja...

Pedig mily kimondhatatlanul sokat mond nekünk és népünknek a szenvedő Istenanya keserves keresztútja. Simeon jövendölése, az Egyiptomba futás, a Gyermekek elvesztése, a fájdalmas találkozás, a kereszt tövében álló Anya, a Pieta és a sírbatétel az állomásai ennek a fájdalmas életszakasznak. Örök és kimeríthetetlen elmélkedési anyag.

Elhatároztam, hogy megszerzem híveimnek ezt a gyönyörűségeken szomorú sorozatot.

Kiderült, hogy ilyen még édes hazánkban nem készült. Soha. Sehol.

Amik vannak, külföldiek.

De meglesz!

Milyen a templomunk stílusa, mik a terveim, kívánóságaim — és elkészül a stáció sorozat.

1942 márciusában vagyunk! Híveimnek kihirdettem

az elgondolásomat, kérve őket, akik tehetik és óhajtják, vállalják az egyes képeket.

Mikor a szentmiséről hazajöttem — körülfogtak és nem értem a lakásomra, egyetlen kép sem maradt gazdátlan.

Pedig egy darab 116 pengőbe került.

Ismélem, 1942 tavaszán voltunk, amikor a pénzünk vásárlóereje még nem zuhant annyira... de népem áldozatkészsége ugyancsak felszökött.

•

— Kérem, Plébános Úr, szentmisét szeretnék mondani. Mennyibe kerül?...

— Kérem, egy szentmisét kérek. Mit fizetek érte?

Csúnya kifejezések, hiába igyekeztem kiirtani őket. Tudom, nem rosszindulattal születtek, nem is kárhözatosak, de „s é r t ő k”.

Odaad egy papír pénzjegyet. Kérek vissza belőle... Nincs aprópénzem! Várjon kissé... Majd elküldöm!

Üzlet. Igen anyagiás íze, igen pénz „szaga” van az egésznek. A híveim ezt talán nem is vették észre, természetesen találták, amint hogy az is.

Igy intézkedtem:

Aki szentmisét óhajt mondani, csak jelentse be nálam a szándékát. A Mária-oltárra tettem egy sárgaréz perselyt. Hozzájárulását mindenki tegye oda. Lelkiismeretére van bízva mindenkinek. Ha tudja, egyszerre tegye oda, ha nem, hát részletekben. Csak a mindenható Isten lássa... Híveim szívesen fogadták intézkedésemet és magam is meggyőződtem, hogy jól cselekedtem.

•

Húsvét.

A vasárnapok vasárnapja, hitünk legnagyobb ünnepe.

Krisztus sírja fényes. Üres.

Egykor a mi sírunk is üres lesz!

Húsvétkor nem félelmes a halál, nem rettentő a sírgödör mélye.

Soha olyan diadalmas, biztató fölénnel nem járom kis falum temetőjének rendezett utait, mint húsvét áldott, sírrepezető reggelén.

A hajnalok hajnalán, a reggelek reggelén!

Virágvasárnapon mindig felhívom híveim figyelmét, hogy a nagyhéten tegye mindenki rendbe hozzátartozója sírját. Megteszik, igen szívesen.

Ott járok a sírok között. Arcom ragyog, szemem csillog, ajkam suttog, szívem imádkozik: Ki halottaiból feltámadott, alleluja, alleluja!...

XII

MI P A P O K...

„A törvény gyarló embereket rendel papokká.”

(Zsid. 7, 28.)

Bizonyos, hogy mindig sok bajnak szülőanyja az, ha az egymásra utáltak nem tudják, vagy nem akarják megtalálni azt a közös területet, ahol az ellentétek elsimításával barátságosan kezet nyújthatnak egymásnak.

Nagy baj, hogy a magyar falu tragikus kettéhasadásáról kell beszélnünk. Mérheteretlen úr tátong az úrgyűlölet kulisszája mögött. Áthidalhatatlan dolog két ponton látni az intelligenciát és az egyszerű néposztályt. Kat. Actiók és Nagygyűlések sok jóakarattal próbálnak hidat verni és harmóniát adni. Hogy a hid átvezesse az ellentéteket a nyugalom révébe és a harmónia jegyében béke és egyetértés érjen.

Hivatalos aktákat tanulmányozni, végrehajtásokat

kiadni, csendőri nyomozásokat levezetni — még nem falukutatás. Panasznapokat elrendelni, szavazatokat koldulni és ismeretterjesztő előadásokat kiírni még nem népismeret. Kirándulni, népünnepélyen résztvenni, népviseletet fotografálni — nem faluszeretet. Szakadékot látni és bajokat megállapítani — még csak diagnózis. A fődolog ezután következik.

Ki az, aki falukutatásokon, népismereten és divatos faluszereteten túl össze tudja fogni az ellentétes erőket, egy táborba gyűjteni a szétesőket és gyűrűbe fogni a széthúzókat? ...

Az, aki barátja az úrnak és a szegénynek, atyja az intelligensnek és a prolinak. Aki mellette van mind-egyik osztálynak örömeiben, de osztozik bánatában, résztvesz szenvedésében, mellette van utolsó percében és lefogja szemét a haldoklónak. Akinek szemében mindenik falukutató: hívő, Krisztusban szeretett kedves híveim ...

Akik elszakadtak egymástól a faluban, ki hozza őket egyazon területre?

A pap.

Krisztus papja!

.

A folytonos koldulás ...

Sok. Néha az unalomig sok. Ma, október hó első vasárnapján a sebesülteknek gyűjtünk. Adjatok abból, amit Isten adott, azoknak, akik a legnagyobbat és legdrágábbat kockáztattak értünk: az életüket. Nézzétek azt a sok csonka, béna, vak, idegsokkos hőst! Mennyire hálásaknak kell lennünk nekik!

Október második vasárnapja. A bajtársi szolgálat

nyujtja kezét felétek. Értsük meg kérő szavát. Rengeteg a tennivaló. Számít ránk a haza. Jó helyre megy minden fillér: könnyet töröl, nyomort oszlat.

Október harmadik vasárnapja... A Katolikus Diákotthonok ügye. Becsületbeli kötelességünk: adni, adni, amennyit csak tudunk. Hallatlanul fontos dologról van itt szó! Nagyot kell alkotnunk. Össze kell fognunk, meg kell mutatnunk: mire képes az ország 60 %-os katolicizmusa.

Október negyedik vasárnapján: missziós vasárnap. Jézus nagy tervének megvalósulását segítjük elő imáinkkal és adományainkkal. Adjatok, hogy az Egyház is tudjon adni. Ez az Isten országának adója. Krisztus kér. Nem lehetünk közömbösek, vagy zslugoriak...

Igy meggy ez sokszor vasárnapról-vasárnapra.

Lehet valamit a megunásig hajtani, s így fásulttá tenni a lelkeket.

S ki végezze mindezt el?

A falu papja.

S kit ér mindenért a legtöbb gáncs, vád és megszólás?

Krisztus papját.

.

Az Egyház Krisztus gondolata, az Egyház Jézus alkotása, az Egyház Isten ajándéka az emberiség számára.

Tudja a pap is, tudja most már a sok oktatás és világnézeti előadás után a hívek többsége is. Hiszen mennyi célirányos, ilyen tárgyú szentbeszéd van, mennyi felvilágosító megbeszélés, stb. hangzott el épen az utóbbi időkben.

De, ha egészen kézzelfoghatóan akarjuk éreztetni

az Egyház konkrét voltát az egyházközségben, így kel-
lene mondanunk: az Egyház a plébánosod!

A templomod filiája a püspöki székesegyháznak. A
püspöki székesegyház pedig filiája a minden templom
anyjának és fejének, a római Lateráni bazilikának.

•

Olyan a templomom, így vasárnapon, mint a virág-
csokor.

Megolvastam, 102 cserép muskátli nevetett pirosan,
rózsaszínben, fehérén. Gyönyörű színegyüttes! Mintha
imádkozott volna az a vérpiros színű ott a Jézus Szíve
szobor előtt, a hófehér a Mária lábánál, az a rózsaszínű
a Flórián kép mellett.

Terézke szobra előtt rózsákat látok...

Harmatos, illatos, üde és friss tearózsákat. Szelíden
húzódtak a rózsahintő Gyermekek barna skapuláréja mel-
lé. Mintha imádság közben titkokat súgtak volna, sej-
telmesen, félve, a bizalom Szentjének.

Érdeklődöm, hogy ki tette oda?

Megtudom.

Remegő, aggódó lélek hozta kis Terézkének a ró-
zsákat.

— A szovjetfronton van szegényke! A vörös po-
kolban. Hogy Isten megmentse — Terézke érdemeiért.
Hazasegítse. Ezért illatoznak ott a rózsák.

A sok imádságot beitt templomfalak komoran néz-
tek és mintha a sok szentséges istentisztelet tömjénilla-
tát lehelték volna.

A muskátlik elpirultak.

Teréz meg mosolygott.

Az ablakon pedig benevetett a napsugár. Táncolt

a rózsákon és mintha üzenetet hozott volna messze Kelet felől . . .

*

A gyermekvilág, főként a falusi, a maga bájos, egyszerű, s közvetlen alkalmazkodási modorával nem kívánja, hogy beszéljünk neki arról, hogy a lélek transzcendensbe merülésének és Istennel való találkozásának legalkalmasabb és legegyszerűbb módja: a liturgikus élet.

Nem. Csak tegyük lehetővé kis csizmás híveink számára, igen szerény keretek között az ú. n. „liturgikus” kismisét és ezzel még a nagyok részére is elintéztünk sok követelményt a liturgiával szemben.

Hisz még a magasabb értelmiség előtt is nem felesleges sokszor annak emlegetése, hogy minden istentiszteletünknek alapja a liturgia, amelyben, mint valami misztikus nagy kohóban, teljesen felolvad az egyén és a közösséggel egy nálánál magasabbrendű egységbe emelkedik s így adja magát át az Istennek.

Csak adjuk gyermekeink kezébe a Közös szentmise c. kis füzetét.

Ezzel az egyszerű ténnyel máris széles hullámokban taszítottuk meg falunk életét a liturgikus mozgalom felé.

Gyúrjuk át velük, tejjé olvasztva adjuk a kicsinyeknek, péppé gyúrva a felnőtteknek.

Hittanóra keretében gyakoroltassuk memoriter azokat a szentmiserészeket, amelyek az áldozatot körülvevő két főrésszel szervesen összefüggenek, értem itt a kenyér-, kehely- és önmagunk felajánlását kifejező imaszövegeket és áldozati lakomára előkészítő imákat.

Igazi, liturgikus, apostoli munka ez a falumban.

A felnőttek látják, sőt hallják ezt a „liturgikus” szentmisét, amely után nem lesz nehéz velük megértetni az őskeresztény szokást, amikor a pap a hívőkkel együtt mutatta be az áldozatot, a pap és a hívő együtt imádkozott és együtt vettek részt az áldozatban, sőt az áldozásban. Legyünk meggyőződve, hogy ez a felnövő generáció már tudja majd, hogy a liturgia az Isten trónja körüli szolgálat, amelynek gyönyörű feladata, hogy az egész Egyház nevében zengje Isten dicsőségét.

.

Az A. C. hitvédelmi szakosztályának munkájában kezdettől fogva sürgették korunk nagy követelményét: a liturgikus mozgalom életrekeltését. A lelkiéletet élő, jó világiak igen helyesen mutattak rá arra a körülményre, hogy a nép alvó tömegeinek, elsősorban pedig faluhelyen a templomkerülő, a szentmisén unatkozó, az áldozatba bekapcsolódni nem tudó férfivilágnak megnyerése és megkötése a népies, liturgikus mozgalommal milyen nagyfontosságú dolog.

Csak a kezdet, amit megvalósítottam az én falumban, a fenti cél érdekében. Hogyan?

Hiveim lelkét az ének szárnyain bekapcsolom a vasárnapi, vagy ünnepi szentáldozat legfőbb gondolataiba.

Igy:

Kezemben az imakönyv (ugyanaz, ami az ő kezükben is!) és olvasom az énekszöveget: **Áldozattal járul hozzád...** Most kifejtem a gondolatot. **Áldozat.**

Mit jelent ez? Az ember minden időben ismerte az áldozat fogalmát, de mily tökéletes a mi áldozatunk, az én áldozatom és a ti áldozatotok... Dícsér, imád, hála ad, kér. Erre száll az Isten tetszése. Minden vasárnap ez az áldozat értetek van! Templomlátogató, templomkerülő híveimért. Mily óriási felelősség; értem van az áldozat és nem törődöm vele. A pásztor és a nyáj mennyire egybeforr a vasárnapi applikációban...

G l ó r i a... Dicsőség a magasságban a fölséges Istennek. Annak az Istennek, aki a mai vasárnap Evangéliumában feltámasztja a halott naimi ifjút (vagy: csodálatosan megszaportja a kenyeret, vagy: ördögöt űz ki, vagy: lecsendesíti a háborgó tengert, vagy: elmondja gyönyörű tanítását a farizeusról és vámosról, vagy: a jó pásztorról, vagy: a felebaráti szeretetről...).

Igy nem szakadok el a vasárnap evangéliumától sem. Lépten-nyomon utalok erre.

C r e d o. Úr Jézus, Te hoztad égből az üdvösség igéit...

Mit hozott a mai vasárnap szent Evangéliumában?
Hiszek Benne!

Felajánlásra. Az oltáron megújul most a kereszt áldozata...

Körülálljuk az oltárt. Egyek vagyunk az áldozatban. Ti és én... Az igazi közösség, amelyre bőven árad a váltság vérének szent harmata. Mit ajánlunk fel most az Istennek? 1. szívünket, 2. szándékunkat, 3. tetteinket, 4. egész életünket.

Ó, irtalmasság atyja, hallgass meg bennünket.

Szent, szentre. Az angyalok seregével zengjük:
Szent az Úristen!...

Ne törődjünk, mi van körülöttünk. Szörnyű kavaro-

dás, embertestvérek harca, sátáni gyűlölet, irtózatosszűr-zavar — zengjük: Szent az Úristen!

Az ágyúk torka egyszer elhallgat, a vész haragja egyszer elül, de az istendicsérő ajak soha nem fog elmúlni...

Diadalmas lendülettel viszem őket a szentmise-áldozatba. Anélkül, hogy rágondolnék külön aktussal a liturgiára, amelytől sajnos sokszor úgy félünk, fázzunk, idengenkedünk, egycsapásra bent vagyok velük.

Csak mindig fonódjék egybe: az áldozat és a mai szentmise lelke.

Teltkézzel szórhatom közéjük a praktikus gondolatokat, szép elhatározásokat, üdvös tanításokat, sőt jól kifejtett példákat is.

Egészen más hangulattal lesznek jelen a szentmisén, mint közös áldozaton. Így több lesz a szentmise, mint cifra külsőség, vasárnapi megszokás, vagy sablon, élmény lesz nekik, találkozás a Krisztussal a Golgotán.

Ennél többet nem is kívánhatunk mi papok híveinktől.

.

A prédikáció...

Ha nem mondta volna Borgia Szent Ferenc, akkor is tudnám, hogy rövid legyen, mert a hosszú beszéd, bármilyen szép is, kifárasztja a hallgatóságot.

Ha nem mondta volna Szalézi Szent Ferenc, úgy is tudnám, hogy híveim annál kevesebbet jegyeznek meg, minél többet beszélek és minél rövidebben beszélek, annál több hasznot merítenek...

Rövid legyen a beszéd; mély, erős és igaz.

Szinte egyet konduljon, mint templomunk öreg harangja, amikor azt mondja: dél van!

Szép legyen, mint a templomkertben az almafa, amelyet ezer mosolygó kelyhű virág borít és fölötte bárányfelhős a kék ég.

Szeretettel teljes legyen, mint kis falum utcaporában játszadozó gyermek, akit csak szeretni lehet. Kegyes legyen, mint a tavaszi nap, amely jóságosan megsíogatja a falu levegőjét.

Igaz legyen, mint az édes anyaföld, amely nem csalja meg azt, aki igazán szereti.

•

A miniatűr beszéd... Olyan, mint a falusi tájkép. Van bene egy darabka a földből, a mosolygó kék égbolttól, az áldott napfényből, a virágos rétből, a patak-ból.

Kidolgozása nehéz.

Igazában: művészi alkotás.

Akárhányszor ilyen miniatűr beszédre készülök, eszembe jut Sheehan kanonok, akinek beszédei az exeteri plébánián alig voltak öt percnél hosszabbak.

Az első ilyen feltűnő beszéde a szeretetről szólt.

Még évek múltán is emlékeztek rá a hívek.

Amikor utódja elfoglalta a plébániát, egy írni-olvasni nem tudó, 88 éves öregasszony csaknem szóról-szóra elmondotta.

•

Megértük és átéltük.

A légtámadást.

A szirénák üvöltése után pár percre megjelentek a gépek. Sztalin-gyertyák fényes világa mellett újságot tudtunk volna olvasni. Remegett a föld, hulltak a bom-

bák. Kis falumtól egy km-re esett a legközelebbi romboló csomag. Híveim árkokba bujtak, földre feküdtek, fák és bokrok sűrűjébe húzódtak.

Végigremegtük a közel két órát...

Épen vasárnap este volt.

Az Evangéliumban a délelőtti szentmisén azt olvastam és magyaráztam nekik, hogy „ne féljete azoktól, akik a testet megölhetik“.

Hihetetlen! Mennyire el tudják veszíteni híveim lélekjelenlétüket, bizalmukat, szinte józan eszüket. Kéztördelve jajgattak, sikongattak, tántorogtak... Alig tudtam egyik-másikba lelket verni.

Nem használt most a délelőtti prédikáció említése, a „Jézusom, irgalmazz“ fohász felelevenítése, csak remegve féltek, juhászokdva szepegtek.

Pedig más baj nem történt volna, minthogy meghalunk. És ez nem a legnagyobb rossz és baj. (A legnagyobb baj az lenne, ha nem jutnánk az Istenhez!)

De elmúlt ez is.

A következő vasárnapon felhívtam népem figyelmét: a hálára. A köteles hálára.

Hősi temetőkertünk régóta nélkülözötte a keresztet. A világ leghősibb Hősi Halottjának emlékezetére.

E szerencsésen átvészelt éjszaka emlékére állítsunk ide, Híveim, egy szép kőkeresztet. Adja mindenki ide az oltárra ajándékát. Egyszeri felszólításomra, egyszeri adakozásra összegyűlt ezerhatszáz pengő. (A kereszt értéke 1.200.) Hírlapi nyugtázás nélkül!

Elismerem, sok része volt e nagyszerű tettben a félelemnek, de volt egy kevés a hálának és nagylelkűségnek is. (És ez utóbbi, még a földön járt Isten-embernek is jólesett egykor!)

Mi legyen a kereszt felirata?

Mert valami kell. A hely kívánja. Egy hónapig töprengtem. Kezembe került a „Szebb jövőt” c. levepte újságnak (melyből 59 drb. jön minden vasárnap az én falumbal) febr.-i utolsó száma.

Nézem a címlapot.

Budapest panorámája. A csillogó Duna vize szeli ketté a szépséges fővárost. A Gellért-hegy sziklaoromzatáról a székesfőváros bencés védőszentjének alakja magasul fel, kezében tartva a keresztet. Fent a levegőben repülőgép kering... Aláírás: **Higy j e t e k é s b í z z a t o k !**

Ezek a szavak kerültek az én falum hála-keresztjére: **Higy j e t e k é s b í z z a t o k !**

.

A könnyek áradása idején, a nehéz napok keresztcipelésében a jótékony alkalmazkodás a szószéken, úgy láttam, mindig hasznosnak bizonyul. Pl. hetes eső, vagy hónapos szárazság idején, csak közbevetett mondatként említem előttük:

— Ne zúgolódjatok. Tudja a Ti Atyátok, mit bírtok el...

Elemi csapás idején:

— Ki az közöttetek, aki el merné mondani: nem érdemeltem meg!?

Nem tartom pasztorális okosságának, hogy a roppant nehéz időkben, a megpróbáltatás napjaiban, minden mástól elvonatkoztatva beszéljek híveimnek pl. a kegyelem szükségességéről, vagy az esküszegésről, vagy a szociális kérdések fontosságáról evangéliumi síkon.

Igaz, az érem másik oldala az, hogy legalább ilyen-

kor tereljük el őket a földi gondoktól, de ne higgyük, hogy ez sikerül.

Emberek vagyunk, emberi természetünk pedig követ mindenüvé.

Önmagunkból nem tudunk kilépni sem a templomban, sem az oltárnál, sem a szószék magasságában. A szószéken is a híveinkért aggódó, velük együtt érző atya maradjunk, tudva azt, hogy vigasztaló, erősítő szavainkat a megzavart nyáj csakugyan elvárja.

Mindig a jelenbe kapaszkodjunk, s innét észrevétlenül menjünk a természetfölötti mezőkre.

Nem politizálunk, de ma divattá válik, hogy politikának minősítsenek sok olyan állásfoglalást, melyben kötelessége nézetét kifejtenie az Egyháznak.

Azt hiszem, még a nehéz idők eltelte után sem veszti el aktualitását egy-két vázlatyszerűen idejegyzett gondolat.

I.

Európa minden nagyobb városa, sőt a kisebbek is, megpróbálták az előírt légtalmi riasztást. Riasztották Bécsét és Berlint; elsötétítették Párizst és Londont; gyakorlatoztak Budapesten és Bukarestben.

1. Láttátok tegnap este azt a szép, csendes és tiszta időt? Egyetlen levél sem mozdult az ágakon, az égen tisztán ragyognak a csillagok, a réten szárad az illatos széna, a szőlőkben édesebbé, ízesebbé és levesesebbé válik a szem... Istenem, milyen szép a te világod!...

2. Megszólalnak a szirénák, búgnak, üvöltenek, jajgatnak; félreverik a harangokat, a villanyáramot kikapcsolják; az ablakokat lefüggönyözik; légvédelmi

ágyúk ugatnak, repülőgépek berregnek, bombák zuhanak...

3. Istenem, mi lesz a te szép világodból? Mit csinál belőle az ember? Az ember, aki ellenségévé lesz a testvérének...

Nem alszik, hanem pokoli terveken töri a fejét.

Eloltják a lámpákat, kikapcsolják a villanyégőket, de sem Londonban, sem Párizsban, sem Budapesten, de a legkisebb faluban sem oltanak el egy kis lámpát: az oltárok előtt pislákoló örökmécset. A törvény bünteti azt, aki egyetlen gyújtószálat meggyújt, de tisztelettel áll meg az oltárok lámpája előtt.

Parányi fény az összevisszaságban, parányi, mint a városmajori templom széthullott vértanú szentostyája, de ez képviseli a legnagyobb erőt.

Jézus köztünk léte, velünk léte...

II.

Nemrég egy érem volt látható sok ember kezében. Felfigyeltek rá. Akkora, mint a kétpengősünk. Ezüstös, csillogó, szépen csengő... Nem lehet érte semmit sem vásárolni, nem lehet vele adót fizetni. Az érem egyik oldalán XII. Pius pápa arcképe, alatta az évszám; a másik oldalon egyetlen szó: Békesség! A pápa széttárja karját; megölelek mindenkit: a lengyelt, a németet, az angolt, a magyart. Közös Atya a mi Urunk Jézus Krisztusban...

1. Odatenném ezt a kis érmet a kormányférfiak asztalára, belecúsztatnám a menekültek poggyászába, rátenném a sebesültek kórágýára. Biztosan, titkon csókot lehelnének a sántikáló, idegsokkos hősök annak

palástjára, aki mint a béke hófehér galambja jelent meg a halál véres lakodalmán.

2. Ha majd elülnek a viharok és el kezdik állítani, építeni a hősök emlékeit, mindegyik alapzatába bele tenném ezt a kis érmecskét...

3. Egyedül annak van joga beszélni igazságos békéről, aki a Békesség Atyjának helytartója...

4. Isten, a béke Istene...

III.

Jézust, már évezredekkel előbb a próféták a béke Fejedelmének nevezik. Az első karácsony, az első húsvét — a béke ünnepe.

1. Csodálkoztok-e, hogy az Egyház nem akar kifogyni a béke emlegetéséből? A béke Istenének nevében bocsájtottak el bennünket a keresztkúttól; a béke Urának testét és véréét vesszük; a béke Istene adja vissza lelkünk békéjét a szentgyónásban; mikor elköltözünk az Egyház utánunk kiált a sírba: Nyugodjál békében!...

2. A békesség a legdrágább valami. Ha hiányzik — semmink sincs. Mi a békesség? Olyan, mint az egészség. Mikor nincs, akkor tudjuk megbecsülni. Féltékenyér.

3. Mit tesz a békétlenség? Ől, gyilkol. Nézzetek szét a világban. Nyugtalanság, háború. Szenvedünk mindnyájan.

4. Imádkozunk. Minden szentmisében halljátok: Pax Domini sit semper vobiscum. (Megmagyarázom, kifejtem nekik.) Ezt akarja az Egyház. Az Egyház a legnagyobb jóakarónk. Mennyire kell nekünk szeretnünk az Egyházat! A béke Fejedelmének Egyházát...

IV.

A naimi asszony és Jézus...

Odalép a fiát sirató lengyel édesanyához: Ne sírj!
Ott van az angol és német özvegyek mellett: Ne sírj!

Jézus ma is áld, vigasztal, könnyeket töröl. Jézusnak ma sem rövidült meg a keze. Ha mindnyájan egy Atyának vagyunk gyermekei, akkor az egész háború szörnyű testvérgyilkosság...

V.

A csodálatos kenyérszaporítás...

Jézus terített asztalhoz hívja hallgatóit. Nemcsak prédikál...

Egyetek; szánlak benneteket. Könyörületes Jézus! Irgalmas szívű Vendéglátó.

Mennyit ehettek? Amennyi tetszik...

Ettek és jóllaktak. Ez Jézus stílusa. Nem méricskél, nem dekáz. Nem oszt jegyeket. Kinek mennyi tetszik...

VI.

Az Egyház és a háború...

Az Egyháznak nincsenek ágyúi, bombákat okádó repülői, nincsenek tengeralattjárói, légelhárítói, csak egy fegyvere: Krisztus keresztje.

a) Ezzel vigasztal. A megvakult, légnyomástól megsüketült, kitépett karú, szánalmas torz embereket, a háború áldozatait. Lezárja megbékélten a vakok szemét, akik mégegyszer, utoljára annyira szerették volna látni szeretteiket.

b) Az Egyház szenteli be a front mögött a tömegsírokat. Békét köt azokkal, akiket megölt a békétlenség.

Majd egy szép körmenetet talán lát még ez a nyomorult föld. Ha majd a háború sebesültjei hosszú sorba állnak és elmennek az Egyház fejéhez, aki e g y e d ü l akarta az igazságos, vérnélküli békét...

Jó hívem.

Egyik plébánián volt a minap anyakönyvi ügyben és most újra hozzám jött további útbaigazításért.

Igen szívesen.

— ...kerestük a Plébános Urat. Hol van? Hát egyszerűen kijön ám az istállóból. Azt hittem csak benézett, jól is teszi, de látom, hogy letette a villát...

Ej, gondoltam magamban, az Oltáriszentség és a trágyázóvilla nem egy kézbe való!...

(Egy kis ablakszem. Messzi el lehet látni rajta keresztül: miként gondolkodik népünk a papról?..)

Az asszony nép buzgó.

A férfiak őszinték!

Buzgóság őszinteség nélkül a farizeizmus határán mozog.

Jézusnak is fáj a hálátlanság.

Felpanaszolja.

Mi a csodálatos abban, hogy nekünk papoknak is fáj a hálátlanság épp azok részéről, akiket nagyon is szeretünk?

S néha oly gyarlók vagyunk, hogy panaszra is fakadunk miatta...

Úgy kell nekünk, papoknak, bálnunk a néppel, mint az édesanya bánik nagybeteg gyermekével.

Türelemmel és igen nagy szeretettel.

*

Ha igaz, hogy a vallási élet fokmérője a hétköznapi templomlátogatás, s a szentségek gyakori vétele, akkor velem együtt sokan igen kisigényűek vagyunk, ha híveinket vallásosaknak mondjuk.

*

A holland hitéletben, egy hívőre, egy évben átlag 60 szentáldozás jut.

Gyönyörű!

Nálunk?...

Az én falumban?...

*

Könnyű a papnak...

Ez a kifejezés olyan, mint a mesebeli hydra. Száz feje van. Hiába bunkózzuk agyon, százszor újra nő...

*

Aki kalapját nem emeli meg a templom előtt, annak már nem a pappal van baja, hanem az Istennel.

*

Ajtón kifrás: Plébánia Hivatal...

Olyan váróterem-szaga van!

*

Az élő „szentek” legelső ismertető jele: nem engedelmeskednek.

*

„Gyűlölöm az embereket, írja Gorkij, mert túlságosan beléjük láttam”...

Én ugyancsak beleláttam híveimbe; jobban, mint Gorkij az emberekbe.

S mégis azt írhatom: igen megszerettem őket!

.

Azt hiszem, nem egy hajszálam öszült bele a gondolatba:

— Néha könnyebben hisz népem egy utolsó, jöttment vigécnek, mint nekem.

Pedig alig van szegény, jó magyar népünknek őszintébb barátja, mint Krisztus papja...

.

Egy pantallós ember volt a vasárnapi szentmisénken.

Letérdelt.

Mise után megjegyzi az egyik hívem:

Drága példa volt!...

.

Nem tagadom.

Az élők és az üdvözültek eleven kapcsolatára a híveim tanítottak meg igazán!

.

Ide jobban szeretek menni, mint oda...

Ezeknél a híveimnél jobban érzem magamat, mint azoknál.

Miért? — kérdezik magukban híveim...

Érdekes!

Krisztus miért érezte jobban magát Lázárnál, mint másutt?

Miért? Miért?

.

Vannak híveim, akiket a téli idő legócskább foglalkozása: a tollfosztás, a legmagasabb szellemi gyönyörökkel elégít ki.

Ha valakinek, aki reászorul, adok, azt mondják: Teheti a pap, van neki... Minek neki? Se kölyke, se verebe... Ha nem adok: Fukar, fősvény, magának él... Mit tegyek?

Lángbetűkkel iratnám a magyar égboltra: „Azt valom, hogy ennek az országnak sorsáért nagymértékben felelős a papsága. Oly nagymértékben, hogy semmi mentséget nem hozhat fel, ha elmulasztja a reá váró feladatot.” (U. É. 1942 4. sz. 98.)

S mi lenne a feladat?

Gyógyítani a sebeket. Nevelni a népet. Oszlatni a világnézeti zűrzavart.

Egy kis faluban?

Visszaadni a falunak Krisztust és Krisztusnak a falut.

Egyik is nyer, a másik is jól jár.

Vannak falvak, ahol a nép nem énekl: Isten, hazánkért térdelünk előtted... Vannak falvak, ahol nem ismerik: Margit, hazánknak drága gyöngye, éke... Vannak falvak, ahol nem imádkozzák: A megpróbáltatások nehéz napjaiban...

Ki a felelős?...

Egy falusi pap számára nincs izgatóbb feladat, mint megírni falujának történetét, de lelki síkon.

Fehérasztal mellett, a hegyi hajlék előtt üldögélve egy pohár bor mellett, azt tapasztaltam, hogy nyugodtabban és kényelmesebben tanulmányozhatom híveim lelki világát, mint a templom padjaiban.

A legkeresettebb könyvek egyike lenne, amely a falu gyermekének nagy erényei mellett kiszámíthatatlanságát, saját életcéljával szemben mutatott felületességét, magatartásában sokszor tapasztalt ellenmondó megnyilatkozását, néha megdöbbentő őszintetlenségét és irtózatos rövidlátását rendszerbe foglalná és gyakorlati példákkal illusztrálná.

Igen, de ennek a könyvnek szerzője egyedül és csakis — f a l u s i p a p lehetne!

Vannak falvak, ahol a népnek sejtelve sincs, mi az a hivatásrendiség. Pedig a jövő, az a sokszor megálmodott és kiszínezett szebb magyar jövő csakis ennek a vonalában köszönthet reánk.

Mert a falu is rájön, hogy csak saját hibái tehetik rabszolgává. Ha pedig ezt már felismerte, a lelki fejlődés gyermekkorából okvetlenül kinő.

Sok falusi plébánia homlokzatára oda lehetne írni Mécs szavait: „Mert mindig körüljár a Gonosz és retentő nagy mersze van. A püspök úr, de messze van, a pápa úr, de messze van.

S ha én elalszom egyszer itt,
ó, akkor minden veszve van.“

Igaz. Nagyon igaz!

Megteszünk mindent a népért — és mégse megy úgy, mint kellene, mint szeretnők, Krisztus ügye.

Ne felejtjük el, hogy az eredménytelenség okát, mindig csak a gyengeképességűek keresik saját magukon kívül.

*

„A világ a papot majd magához hívja és vonzza, majd eltaszítja, a tengeri dagály és apály mozgásához hasonlóan.” Ebben a hullámban benne élünk. Nem volnánk emberek, ha nem fájna az apály és nem töltené el bennünket büszke örömmel: a dagály.

S baj, ha ennek kifejezést adunk?

Nem az optimizmus és nem a pesszimizmus végletei között való hintázás ez, csak a sötétben várakozó ember csendes sóhajtása a napfény után, azzal a biztos tudattal, hogy előbb-utóbb megvirrad.

Nekünk igenis fáj az eltaszítás, hisz hivatásunk szerint egész lényünk a vonzásra van beállítva.

*

„Semmiféle szeretetmű nem tud létesülni a faluban, még ha a kezek tele lennének is arannyal, anélkül, hogy a plébánostól ne kérnének tanácsot, hogy ő részt ne venne benne, ne örködnék fölötte.” (H. Lesetre.)

Igen, így kellene lenni, ez volna egyedül a helyes.

De jaj, ha nem így van.

Vége annak a kornak, amikor a falu papja mint bevehetetlen sziklavárban trónol a plébánián. Szórakozik, rádiózik, gazdaságával foglalkozik... A falu hírei be-

csapódnak ajtaján, meghallgatja, személyét gondosan immunizálja.

A falu alszik, — pedig igazában morajlik!

Igy aztán létesülhet mű a faluban, de az nem a szereteté lesz, hanem a sátané. Nem kérnek tanácsot a plébánostól, nem vesz részt a gyülekezetükben és nem ő őrködik alkotásuk felett. S míg ő trónol a bevehetetlen sziklavárban — lassan sorakoznak a csizmák, a mezítlábas hadak, a kemencelakók és az elégedetlen nyugdíjasok, lassan zárt sorokba fejlődnek és a nagy menet készül valamire. Az ilyen masirozások nyomán a falu földje nem szokott nyugodt maradni, mert a mélyről és sötétből jövők útja nemigen szokott a templom felé vezetni, hanem az elégedetlenek, ördögi menedékéhez: a gyűlölethez.

Letűnt a kor, amikor a plébánia zöld asztala mellől és zsalugáteres ablakai mögül lehet intézni a falu sorsát. Ki kell lépni a magányból, híveink közé kell mennünk, még ha ezért ütlegeket kapunk is. Az igazi pasztoráció, a tömegek megismerése, a forrongók leszerelése, az Evangélium gyakorlati hirdetése, a templomon kívüli történik. Nem új módszer!

Annak áldott nyomdokait követjük, aki bejárta Kafarnaum utcáit, Naim városát, Bethániát, a Jordán vidékét, átment Szamarián és Galileán, kiment Tirus hátaiból, Szidonon át a galileai tengerig, a Decapolis hátaírai közé...

XIII

KRISZTUSBAN KEDVES HÍVEIM...

„Bármít csináljak is, még ha vérem utolsó cseppjét is odaadnám népemnek, akkor sem mondhatnám a magaménak.”

(Bernanos: Egy falusi plébános naplója.)

Kis öcsémnek fáj a foga. Kegyetlenül kínozza. Csillapítottuk. Mindent próbáltunk. Jajgatott, egyre erősebben kiabált. És közben szidta, borzalmasan szidalmazta Évát, az első asszonyt, akinek bűne okozta a testi szenvedéseket is. Így tanulta hittanórán...

— Így nem tanulta. Hogy t. i. szidni kell Évát! A misterium iniquitatis roppant kényes problémáját így elintézni semmiképpen sem lehet. Éva egyébként is a szentek sorában ragyog. Unnepe december 24. Karácsony vigiliája. Mily mély szimbólum rejtőzik e két dátumban: december 24 és 25. Ó, szerencsés bűn, énekli az Egyház, amely ily fölséges Megváltót érdemelt ki!

Most jön egy haszontalan lurkó, akinek fáj a foga és minden további nélkül egyszerűen úgy próbál segíteni a bajon, hogy szidja Évát.

•

Az a kis hatéves, fejlődő bimbó iskolabajövet már magával hozza a legelemibb, legkézzelfoghatóbb ismereteket. Legalább is kellene, hogy így legyen. S miért van az, hogy az az első padban ülő kis elsős, egyhetes elemista nem tud keresztet vetni? Mindenki tud, csak ő nem. Hiába fogtam meg a kezét: most jobbra, most balra, most ezt mondd, most azt, nem ment. Óra végén ismét próbáljuk — nem megy. Nevetnek már a többiek, mutogatnak, csak zavarba hozzák.

Engem is. Hát ennek senki sem fogta a kis kezét, hogy imára kulcsolja? Sohasem ültek együtt, ha megszólalt az Űrangyalát zengő harang, hogy a család imádkozzék? Hat éves koráig talán nem próbálta vele senki? Én vagyok az első? Lehet. Nem baj. Örülök neki s így szomorúságom örömmre változik.

•

Híveim...

Akiknek legalább van: vasárnapjuk és húsvétjuk. Mindenesetre ez a minimum!...

•

Azt mondják, olyan szelíd, jó, mint a galamb...

Ezt a közmondásszerű szálló-kifejezést nem from alá.

Udvaromban vannak galambok. Jó néhány. Elnézem őket. Irtgyek, kapzszik, mohók. Az idősebbek csipdesik,

kínozzák a gyenge fiatalokat és nem engedik be éjszaka-
kára őket a házikóba. Hát ez az a galambjóság? Ga-
lambszelídség? ... Kettőt odaajándékoztam egy szegény
hívemnek.

Mi sem kellett több a gyermekeknek!

Rosta alatt tartják az alacsony, földes, kis egyetlen
szobácskában.

Egyik sarokban a répa, a krumpli, etetnivaló —
no, meg az öttagú család, és ráadásul a két galamb.

Az édesanya meg akarja ölni őket.

A kis negyedikes elemista fia odaáll eléje:

— Meg ne ölje, azt megmondom, mert akkor még
olyant nem evett!

(Ez is egy tízéves kis fiú — galambszelídsége.)

.

Hóna alatt a középiskolás könyveivel jön hozzám
falum kis diákja. Nap, mint nap. Készül a magánvizs-
gára. A vizsgadíj? ...

Hetenkint hoz több-kevesebb pengőt.

— Édesapám megint szerzett egy kis pénzt. Tessék
eltenni. Otthon csak hozzányulunk, elfogy. Így meg-
marad.

Egyik hívem látja, hogy mily szorgalmasan jön hoz-
zám ez a diák.

Megszóltja.

— Aztán te is ú r leszel? Tégedet is mi tartsunk el?

.

Böjt.

Furcsa felfogása van erről a komoly önmegtagadó,
nevelő eszközzel népemnek.

— Bőjtölök, amikor nincs!...

Nem. Akkor koplalsz. Már pedig bőjtölni és koplalni — k e t t ő !

.

Mennyi baj van azokkal a mögyékkal!...

Mennyi határvillongás, határsértés, pör és harag. A megye miatt.

— Nekem nem kell a másé, de a magamét nem hagyom!...

— Nem irigylem a másét, de az enyimére se fájjon senki foga!...

A multkor meghalt egy hívem. Kedves, jó öregasszony volt. Egyedül lakott kis hegyi viskójában. Többször megpihentem levendulaillatos szobácskájában. Fiai, leányai messzerepültek a kis hegyi viskóból. Elcsalták a mamát is... Nem bírta a szíve. Megrepedt. De hazajött meghalni... Egy ökrös szekér hozta dunyhák és párnák közt. Bejártak egy idegen udvarba, hátra a szérühöz, ott láttam el a Szent Útravalóval s úgy vitték fel a hegyi viskójába. Meghalni...

Egy mögyés szomszédasszony öltöztette a testet. Mikor már szépen felöltöztette, keresett egy rongyot, összekötözte a halott lábát és így szólt:

— No, kutya, most már nem mögyézhetsz többet...

S nyolc hónap múlva ott találták ezt az öltöztető asszonyt holtan, valahol a mögye körül.

S az ő lábát is összekötötték... Talán azért, hogy ő se mögyézhesen többet.

.

A püspöki kar még 1923 májusában határozott, hogy abban az esetben, ha Gyümölcslő Boldogasszony ünnepét, a nagyhét miatt át kell tenni, mint nyilvános ünnepet nem ülhettük meg. Tehát csak in choro ünnepeli az Egyház azt a fölséges eseményt, hogy Isten elküldötte Gábor arkangyalt Názáret városába a Boldogasságos Szűz Máriához. Így csak belső, liturgikus ünnep lesz, minden külső munkaszünet nélkül. A rendelkezés világos és határozott.

1937-ben, egyházmegyém I. sz. püspöki körlevele a 278. sz. alatt külön is intézkedett az áttett ünnep megtartását illetően és a hozzáintézett kérdésekre a főpásztor félreérthetetlenül leszögezte a hivatalos Egyház álláspontját és záradékul közölte, hogy „erről a körülményről tapintatosan oktassák ki a híveket.”

A hívek kioktatására márcsak azért is szükség volt, mert sok naptár az április 5-ét piros betűvel jelezte, a hivatalos eligazító, a Direktórium, ezt nem jelezte, nem is jelezhette így.

A megelőző vasárnapon csakugyan elegetteve a püspöki rendelkezésnek, tapintatosan felvilágosítottam a tényről híveimet.

Egészen nyugodt voltam, hogy semmi kétség nem maradt bennük!

Azonban az én népem mégis csak a naptárt nézte és ehhez ragaszkodott. Április 5-én elmondottam a szentmisét $\frac{1}{2}$ órával később, mint egyébként, utána mindennek vége.

Megdöbbenésem ezután következett.

A 10 órai ünnepi nagymisére hívó harangok szava sokfelül hallatszott.

Ime, itt is ünnep, ott is, a naptárunk sem hazudik,

csak nálunk nincs ünnep. Vajjon miért nincs?... Az ok csak a p a p b a n lehet!...

Nem számított itt tapintatos kioktatás, püspöki körlevél, egyébként is tanácsolt ünnep jelleg, az áttétel körülményei, — semmi.

Unneplőbe öltözködtek híveim, elindultak arrafelé, ahol ünnep van. Kitért belőlük valami!

N e m a Mária-tisztelet, n e m, valami egészen más, amelynek legbiztosabb jele: engedetlenségben való fogadás. Olyanok, akik talán soha nem jöttek szentmisére, most hangadók lettek és lázítottak.

(Megborzadtam és még most is remegve gondolkodom az esetről)

Mi mindent kitalált és kiabált jó népünk! Lánc, Szt. Istvánt mindig megünneplik a papok, mert sok földet kaptak Tőle... De Szűz Máriától nem!... Beszélhetnek nekünk a Mária-tiszteletről... Még templomba sem megyünk!

Nevetnivaló ostobaságok, igaz, de sajnos elhangzottak és mint mindennek, ennek is volt tábor. Hiába függesztettem ki április 5-ét követő vasárnapon a templomajtóra a püspöki körlevél idevonatkozó részét piros vonallal bekerítve: olvassátok!

Félő, hogy csak magamat akartam igazolni, mások rovására. Hiába jelentettem ki a szószékről, hogy nincs igazuk a rebelleseknek, nagyon tévedtek, hiába, népünk ebben is hú maradt önmagához: gondosan megszűrte a szúnyogot, de lenyelte a tevét.

Pokol.

Van. Garancia rá: Krisztus. Ha hiszünk Krisztus is-

tenségében, hinnünk kell a pokol létezésében is. A borzalmak helye. Örök, mint maga az Isten. Nem lehet ledisputálni, nem lehet kioperálni az Evangéliumból.

Szörnyű birodalom, mely nem ismer napnyugtát. A végtelen szenvedések hazája. A sötétség hona. Kínjainak nincs határa. Létezését maga az Isten szentsége kívánja.

Egyik hívem a multkor szemrebbenés nélkül kijelenti:

— Ugyan kérem, kit lehet m a azzal megijeszteni, hogy a pokolba jut majd?...

Rettentő szakadékot enged sejtetni ez az arcátlan mondás!

.

Milyen kicsiség, aránylag semmi, de elégséges ok, hogy az Istent szidja és káromolja jó népünk.

— Kis fiam harmadikos elemista. Elég csintalan, de nem romlott kis gyermek. Az édesanyjától persze nem fél úgy, mint tőlem, az apjától. A minap is rossz fát tett a tűzre. Az anyja magyaráz neki, egy óráig prédikál hosszan litániáz előtte, hogy így, meg úgy, látod, mi lesz belőled, stb.

Csak hallgatom.

— Hát vágd kupán, ne magyarázz neki annyit... Nem, csak tovább lamentál a gyermek előtt, kezdi újra a prédikációját, hogy látod fiam, mi lesz belőled, így, meg úgy...

Végre elfogott a méreg, rászóltam:

— Nézd, ha nem lenne most itt ez a „káromkodó” plakát, úgy összeszidnám az apádat, anyádat, hogy csak úgy füstölögne...

.

Matróna.

A nyolcvan felé ballag...

Hét gyermeknek kulcsolta kezét imára: Példás buzgósága, vallásos jámborsága, igazi áhitata közismert volt a faluban. A jámbor társulatok lelke volt.

Csaknem szomszédja a jó Istennek...

Most panaszkodott rá házanépe.

— Alig lehet rávenni, hogy húsvétkor gyónjék. Küldjük templomba. Oly közel van, menjen át, hisz fiatal korában úgy szeretett időzni az Isten házában. Nem megy. Azt mondja, ő már eleget volt. Nem tudjuk elküldeni...

Érdekes! A legtöbb ember, legalább öregkorában Istenhez tér, ha addig nem is volt nála. Itt fordítva van. Sokat gondolkodtam a furcsa eset kielégítő magyarázatán, de sehogy sem tudtam nyugvópontra jutni...

.

Egészen világos, hangsúlyozott követelménye a ma a Egyháznak: az apostoli lelkületű világiak megnyerése és kiképzése. Papok és világiak egyformán Krisztus titokzatos testéhez tartozunk.

Világhódítóvá kell tennünk a kereszténységet!...

Elvi megtévelyedésnek kell bélyegeznünk és a reális élet ismeretének döbbenetes hiánya beszél abból, aki azt hiszi, a keresztény igazság fénye tisztán lobog a nagy tömeg előtt és az egyedek tudják és ismerik kötelességüket az Egyházzal, a kereszténységgel szemben. Szó sincs róla! Elképesztő tudatlansággal, kétségbeejtő közönnyel és nagy-nagy tehetetlenséggel találjuk szemben magunkat, mihelyt a felvilágosítás, a tettkész-

ség területére lépünk és hiveink után megyünk. Pedig meg kell tennünk!

Az A. C.-nak itt lüktet az ütőere. Frontra hív, utat mutat, eszközt ad a kezünkbe. Ismerjük el, hogy az A. C. nagyon világosan, roppant élesen látja a legsürgősebb tennivalóinkat és a tempónak engedelmességni tartozunk. A siker egyik kulcsa.

Bántó jelenség is mutatkozik.

Népem látva a nagy ügybuzgalmat, törtetést, a sok foglalkozást, fontoskodni kezd. Egyik hívem kimondja a fura kérdést, amelyre nem várhatunk feleletet:

— Úristen! Mi lehet ezeknek a célja velünk? Mit akarhatnak velünk? Miért bomlanak ennyire utánunk?

.

Négy középiskolát végzett. A katonaszolgálat után a postához folyamodott. Sikerült is bejutnia. Az édesanyja örül és örömeiben mégis bánatosra sírja szemét, mert elmegy a fia. A hat közül az egyik...

— Ugye, fiam, imádkoztál, hogy sikerüljön a felvételed. Kihez imádkoztál? Szent Terézkehez vagy Szent Antalhoz? Melyikre bíztad ügyedet?

— Nem imádkoztam én, édesanyám egyikhez sem. Csak beadtam! Vagy sikerül, vagy nem. Voltak pártfogóim.

— Nem baj, fiam. Én annál többet imádkoztam Szt. Antalhoz.

— Most azért jöttem, Plébános Úr kérem, szíveskedjék egy nap szentmisét mondani Szent Antal tiszteletére, hogy meghallgatta kérésemet és álláshoz juttatta az én jó fiamat...

A Monika-lelkek, úgy látszik, nem vesznek ki a Krisztusban Kedves Híveink közül...

*

Olvasom főpásztorom körlevelét: Kérem papjaimat, iparkodjanak megfelelő képességekkel, főként vallásos lelkülettel rendelkező ifjakat a szemináriumba ajánlani. A jó és gondos pasztorációnak és a hivatását komolyan felfogó papi lelkületnek egyik bizonyítéka a papi hivatás ápolása...

Jó fiú volt.

Az Isten is papnak teremtette.

Mélyen vallásos lelkületű, becsületes, szelíd, szép előmenetelű, igazán példás magaviseletű. Tanárok, tanulótársai, a falu népe szentül hitte és biztosra vette: ezt a gyermeket az Isten magáénak kívánja. Elérkezett az idő, a szemináriumba jelentkezés ideje.

— Ugye pap lesz? Hova pályázol? Mikor adod be kérvényedet?

— Nem kérem, nem adom be sehova, nem megyek papnak.

— ???

— Elhatároztam, hogy olyan közutálatnak örvendő és annyi embertől gyűlölt pályát én nem választok...

*

Az adott szónak mindig megvolt a falu gyermeke szemében a maga értéke. Nem ismerte a kimagyarázkozás, az elferdítés alattomos filozófiáját. A falu különben is úgy vélte, hogy a becsület az evangéliumi morálnak törvényes gyermeke s nyíltságra, őszinteségre, igazmondásra kötelez minden körülmények között. Ők

még nem ismerték azt a sötét, bizarr kijelentést, hogy hiszen a beszédet azért találták ki az emberek, hogy elrejtse vele gondolataikat. Igen, régen úgy volt, hogy ami a nyelven, az a szívben, a beszéd teljesen fedte a gondolatot. Azt ismerték, hogy hazudni nem szabad, sohase szabad, — de azt már kevésbé, hogy az igazat azonban nem kell mindig megmondani.

Ma már...

Ne legyünk elfogultak, de azt hiszem, bátran beszélhetünk tátongó szakadékról, nagy ásító lelki tartalmatlanságról, (mert sajnos sok van) akik bíróság előtt öt, sőt két pengőért készek hamisan megesküdni. Uram, Téged ittjártadkor eladtak harminc ezüst pénzért. Tíz ezüsstel vélték értékesebbnek, mint Józsefet Egyiptomban. Azt hiszem, ma még húsznál is alább árvereznének el!

— Tessék, Plébános Úr kérem, azonnal jönni. Talán már életben sem találja szegényt...

— Indulok, fiam. Jó az út a hegyben? Elhányták a havat? Nem nagyon sikos?

— Nem kérem, csak tessék indulni.

Elsiet.

Künn tél... Jégpáncél van a hótakaró alatt. Óriási szélvihar dühöngött tegnap és tegnapelőtt, összehordta a havat, nem is látszanak az utak a horgosokban. Olyan a falum határa, mint a nagy orosz pusztaságok lehetnek, még a futó vad is elvétele rajzol rá csipkés nyomokat.

Elindulok, kettesben a Mesterrel. Metsző hideg

csípi az arcomat, csikorog alattam a hó, sikos a mezelen jégtakaró.

Megyek a szokott úton, kapaszkodom felfelé, néha visszacsúszom, majd újra rákapcsolok. Sehol senki... Elvégzem az egyik tizedet, a másodikat, egy élő lelket nem látok. Ijesztő egyedüllét, félelmes barátságtalanság.

Erre lábnyomok sincsenek, ez nem járható út lesz, valahol eltévesztettem az utat. Még ebből a kanyarból szeretnék kijutni... Egy hatalmas hótömeghez érek ebben a pillanatban, legalább kétméteres magasságban hordta össze a vihar. Ezen át kell jutnom! A teteje összekeményedett. Megpróbálom a Jézus nevében, neki-vágok. Úgy látom, megtart, megbír. Istenem! Mi történék, ha most alattam beszakadna a hótömeg valahol? Menthetetlenül beleveszem! Sehol egy lélek, kiáltásom elvész. Elhatároztam, magamhoz veszem Jézust és csendes megadással várom sorsomat... A szél hordta a porhót és vad hujjantásokkal nyargalt a hegyről le a völgybe. Az égen a felhők fehérek voltak és lágyak. Összeálltak, szétmentek. Mintha a Jó Pásztor sziluettjét mutatták volna.

Barátságtalan, fázós, borúsan szomorú őszi délután. Egész délelőtt esett, folytatva a tegnapi, meg a tegnapelőtti. Az utak mindenütt felázva, agyonvagdálva és szaggatva. A nyirkos, párás, ködösen fojtó levegőtől alig látni fel oda a hegyháton elhúzódó cseréptetős házig, ahova most gyóntatni megyünk... Helyet foglalunk a zörgős és rázós alkalmatosságban, összekul-

csolom kezemet az Élet kenyere felett. Mellettem a minister húzódik meg.

— Fázik a kezed, ugye?

— Nem kérem, a lámpa fölé tartom. Egészen meleg.

Megyünk. Lógnak a felhők, kezd újra szemerkélni. Az irgalmatlan sártengerben alig tudnak kapaszkodni felfelé a lovak. Felfordulással fenyegető éles kanyarok, kegyetlen zökkenők, nem sejtett süllyedés fenyeget lépten-nyomon bennünket. Egészen bealkonyodik. Még ezt a dombhátat kell megmásznunk, azután... talán ott leszünk, ahol valaki igen várja az Urat és engem. Még egy útszakasz, gondolom és ebben a pillanatban hatalmas reccsenés és tompa roppanás: a kocsí dereka eltörik. Indulunk a csúszós, ragadós, agyagos sárban. A völgyhajlatból idecsillog a templom keresztje, szívem fölött Krisztus, a nagy Bíró, aki már azóta megítélte előtte jelentkező híveimet.

•

Sokszor végigmegyek kis falum utcáján. Könnyen tehetem, mert csak egy van.

Közben elgondolkodom: Istenem, ahány ház, annyi baj. Ha ki akarnók írni a kapura a sok bajt, nem férne el. Csak amennyit én tudok! S mennyiről nem szabad nekem tudnom!

Itt napirenden van a pörlekedés az öregek és a fiatalok között; itt gyógyíthatatlan betegség kínozza az édesanyát; itt iszákos az édesapa; ott megeszi őket az adósság, emitt irtózatos a nyomor, amott harcban áll az anya és a fia; itt kiszökött a szerelem az ablakon, mert bejött a nyomor az ajtón...

Sokszor nem megyek végig az utcán.

Mert mintha minden házból a bánat pányvája hullanék a nyakamba!

*

Templom belsejét, mióta megesküdött hitese párjával, nem látta.

Törvényes felesége halála után vadházasságban élt. Több, mint négy évtizede nem gyónt.

A büntárs elhagyta, a nyomor mérhetetlenül rátelepedett, a halál követei jelentkeztek.

Hivattak, hogy menjek el hozzá. Mentsük meg a lelkét!

Beléptem hozzá Jézussal.

Rámnéz az ágyból:

— Plébános Úr, de megvert engem az Isten!

Amikor eljöttem, lázas ajkához emelte felszentelt kezemet...

Hazajövet a Hatvanadvasárnap evangéliuma jutott eszembe: „Én pedig annyit akarok adni az utolsóknak is, mint neked. Vagy nem szabad azt tennem, amit akarok? Vagy tán rossz szemmel nézed, hogy én jó vagyok? Így lesznek az utolsók elsőkké...” (Mt. 20, 1—26.)

*

Olyan az idő, hogy gyors cselekvésre van szükség Krisztus és az Egyház ügye érdekében. Faluban, városban, a legkisebb tanyán egyaránt. Kiállás kell, bátor és hősi áldozatvállalás.

Mert nagyon sok mindenfelé a taktikázás, a halogatás és az ide-oda csoszogás híve. Kik nem tudják, vagy nem akarják látni, hogy az Egyház sorsa az én sorsom, a te sorsod, a mi sorsunk is.

Nagyban megkönnyíti munkánkat, ha van a faluban csak néhány bátor, kiállani merész, hangadó, jellemes ember, akire mindig számíthatunk. Akik mindig készek a gátra lépni! Akiktől bátran tanulhatnak azok, akik az áldozatvállalásból akarnak leckét venni.

Ezeket a hősöket, elsősorban a Manréza termeli!

Hangadó csoportképzés, esti összejövetelek, barátságos megbeszélések, egész, vagy féligzárt lelkigyakorlatok, csak óvatos helyi taktikázások.

Maradéktalan teljes egész: a Manréza!

Mindent el kell követnie a falu papjának, hogy legyen a férfi-világban egy manrézás csoport. Ezért semmi költség nem sok!

Segíthet az egyházközség, hisz elsősorban az ő érdekéről és embereiről van szó, segíthet a templom, hisz ő látja legszebb hasznát a munkának, segíthetnek a tárulatok, egyesületek, jótékonyági adományok.

A falu egyik legszebb A. C. munkája: Manréza-propaganda.

.

És mégis, Krisztusban Kedves Híveink...

Az én falumban is megvannak a „hja, hja kérem” típusok. Ezek mindaddig katolikusok, míg a hitük semmit sem vár tőlük, gyakorlata és megvallása semmibe sem kerül.

De mihelyt a legcsekélyebb áldozatot kell hozniok, rögtön zúgolódnak, szidják a papokat, a templomot, de csak zárt ajtók mögött. Félnek! Igen óvatosak...

Ezeknek köszönhető, hogy Krisztus ügye évről-évre egyre veszti a gátakat a faluban.

Nem hiányzik a „meg meri mondani” típus sem.

Ezeknek féltéglás szerepük van, mellyel verik a mellüket, kiabálnak és üvöltenek ott, ahol csendesen kellene beszélni. Elégedetlenek, virtuskodók, minden egyesületben ott vannak, de munkájuk nem látszik, sőt csak eredményátlók.

Nekik köszönhető, hogy az akció-ból dikció lesz...
És mégis, Krisztusban Kedves Híveink...

*

Nagyon elszaporodtak az én falum környékén a lopások, a betörések. Hol az egyik pincét törik fel, hol a másik hegyi hajlékot fosztják ki.

Szellemtörténeti háttére van ennek!

Végre sikerült a szervezett banda rejtekhelyét felkutatnia a csendőrségnek és bekísérték őket a Mi Házunkba, továbbvállatásra. Hihetetlen dolgok jöttek napfényre!... Mert minden kitelik ott, ahol nincs becsülete az Isten VII. parancsának.

Már napok óta folyik a vállatás. Hosszú órákon át nézik a bűnösök a fehér falat, étlen-szomjan.

Jő hozzám a csendőr-örs egyik tagja.

— Kérem, Főtisztelendő Úr, az egyik deliquens — gyónni szeretne.

— Most? Délután 4 órakor?

— Igen.

— Nem is hívem...

„Nem küldettem máshová, hanem csak Izrael házának elveszett juhaihoz...” (Mt. 15, 24.)

*

Krisztus Király vasárnapja.

Krisztus királya az államnak, az Egyháznak, a csa-

ládnak is... Október hónap utolsó vasárnapja nyomatékosan mutat rá arra a nagy igazságra, hogy Krisztussal áll és Krisztus nélkül bukik az emberi társadalom egésze és a nagy egységnek legkisebb sejtje: a család is.

A vasárnapi litánia után esküvő volt az én falumban.

Ebben a békétlen, harcos és nyugtalan világban jól esik látni a békés, csendes, szeretetben összedobbanó szíveket az Isten oltára körül. A násznéppel, a rokonsággal és a legközelebbi hozzátartozókkal együtt mintegy virágcsokor gyülekezik a szentélyben.

Gyönyörködöm majd ebben a jóleső látványban, gondoltam magamban, jóelőre.

Csalódtam, fájdalmasan, mélységesen...

Odaállt az ifjú pár az oltár elé.

A mennyasszony mögött ott áll az édesanyja a „papával” és az édesapja a „mamával”.

Sok évvel ezelőtt elszakadtak a falunkból és most hazajöttek a „leányuk” esküvőjére. Mit gondoltak, amikor ezek hallották az eskü szavait: holtomiglan, holtodiglan...? Mit éreztek, mikor hallották a mennyasszony szavait „Isten engem úgy segéljen”...?

Amikor látták a stólával egybekötött kezeket?...

Valamikor ők is így térdeltek az oltár elé, ahová többé így nem térdelhetnek!, de csak „untomiglan, untodiglan” esküdtek és hamar széttépték szentségtörő kézzel azt, amit Isten egybekötött...

Igen szomorú és lehangolt lettem, azt mondják, amikor megláttam ezt a torz együttest.

Hát így is lehet?

Hát így is mehet?

Hát ez is illik?

Esküvő után szoktam beszélni híveimhez, akik életük nehéz és roppant bizonytalan útjára indulnak.

De amikor megláttam azt a szívfacsaró, esküszegő, stólatépfő társaságot — nem tudtam szólni...

Mert ha szóltam volna, ilyeneket kellett volna mondanom:

Hogy ide mertetek jönni a Nagy Király ünnepén háromszor szent színe elé, csak az menti tetteteket, hogy nem veszitek észre magatokon a „pusztulás útlatosságát”... Hogy nem tudjátok azt, mily rombolást végeztek a fiatal szívek felmagasztosult, gyűrűcserélő, legszebb ünnepi érzéseiben!

Hogy a magyar születések száma 45-ről zuhanvást rohant 29-re, az nagyrészt a válásoknak köszönhető, a szentségi házasságok széjjelrugásának. Ti is bűnősek vagytok abban, hogy nálunk minden tizenkettedik szentségi áldás felbomlik, bár évenként közel hatezer válóper elintézetlen marad... Ha a bíróság bírná a munkát, úgy minden hetedik házasság megszenteltetnének.

Talán nem is tudjátok, hogy 1894 az a szerencsés esztendő, amikor törvénybe iktatták a válási szabadságot és ugyanazon év mondotta ki ünnepélyesen a keresztény—zsidó házasság jogosultságát.

Ime, a fejlődés egyenes vonala!

Teljes diadala a szabadkőműves-liberális aknamunkának és a teljes veresége a házasság keresztény valóságának, amelyet a Nagy Király szentségi magaslatra emelt...

Úgy éreztem, hogy Királyomat egyik esztendőben, október utolsó vasárnapján az én falumban, — arculcsapták...

Regem regum — venite adoremus!

*

Itt ülnek körben az asztalomnál. Az édesanya, a fia, a leánya és a menyé.

A fia és a menyé válni készül...

Már öt hete otthagya a fia a feleségét és bazament az édesanyjához.

Az elhagyott asszony eljött panaszra hozzám.

— Tessék valamit tenni... Az anyja a bűnös! Csalogatta, bolondította haza a fiát. Mert csak az anyját szereti... Nem engem!

Először a férjnek adom a szót. Aztán a feleségnek. Beleszól az édesanya és a leánya is.

— Hogyne hagytam volna ott őket, Plébános Úr. Nem volt becsületem, úgy bántak velem, mint a kutyával, szidták az édesanyámat, ócsárolták a családkat. Szenvedtem, mint Krisztus, ez alatt a két év alatt! Nem bírom, nem megyek vissza többet! Tönkre vagyok. Bujdosó leszek!...

Aztán sír, zokog, erős férfi arcát kezébe temeti.

Sír az édesanya is.

Csend. Várok. Jólesik ez a sírás.

— Bocsáss meg, csak még egyszer bocsáss meg! Gyere vissza! Felejsél el mindent... Tégy velem, amit akarsz, csak bocsáss meg!

Éjfélre járt, mikor elmentek.

Kikísértem őket.

A szelek szomorúan dúdoltak a kéményben és kísértetiesen zörgötték meg a nyitva felejtett padlásablakokat.

XIV

PIROS PIPACS, SZÁZSZORSZÉP ÉS ZÖLD REPKÉNY

„A ‚magyar bűnök‘ ellenére is büszke va-
gyok a fajtámra — és sohase szeretnék más
nemzet fia lenni!”

(Szívós D.)

Isten, hazánkért térdelünk elődbe,
Rút bűneinket jószággal főd be . . .
Igen megkapó ének; szövegével, dallamával együtt.
Népem is szereti. Annyi érzéssel és áhítattal fujják,
hogy az ember szinte hiszi is, hogy Isten megmenti ha-
zánkat. Most elrendeltem, hogy további intézkedésig, a
vasárnapi szentmise után kimenőre ezt énekeljék.

Amikor az Isten házából kilépnek a nehéz, roppant
küzdelmes, igen bizonytalan magyar életbe, ennek az
éneknek imádságos dallama muzsikáljon tovább a szí-

vünkben és adjon erőt a lemondások türelmes elviseléséhez.

A hazáért!

*

Ereklyés országzászló. A magyar egység és örök együvé tartozás magasztos szimbóluma. Katonás fegyvellemmel int egységre, a nagy magyar sorskérdések békés megoldására. Lengő zászlója némán hirdeti, hogy az ország roncsain egységes, hatalmas Birodalom, Szent István birodalma fog felépülni. Ezzel a ténnyel az Országzászló a magyar birodalmi szolgálat területére lépett.

Ott van a helye minden város és falu kultúrközpontjában.

Kis falumban is helyet kapott; a templom, a plébánia, az iskola és a Mi Házunk között. Mert itt dobog a falu szíve!

Remegő szívvel, meghatódott lélekkel tettem tövébe Nagymagyarország minden vármegyéje földjéből összegyűjtött hantokat. A földet, melyhez minden porszemet egy ezredév csatol!...

Most már több mint egy éve, hogy lobog az árbo-cáról a háromszínű trikolor.

Tövében küzd a falu népe a mindennap gondjával, verejtékezik a kenyérért, törli a rögöt, amely csak tövist és gatz és bojtorjánt akar teremni és fittyet hány minden kapának.

Mint a nemzet oltára áll az én falum közepén az ereklyés országzászló, hogy levett kalapú, imádkozó magyarok térjenek meg hozzá. S érdekes!

Még eddig egyetlen egy hívemet nem láttam, aki

kalapot emelt volna arramentében az ereklyés Országzászló előtt.

Ugy-e szomorú?...
*

Nemcsak május utolsó vasárnapjára szorítkozhatik a hősök tisztelete, át kell hatnia egész életünket. Hisz az ember nagyobbat nem adhat valamiért, mint az életét. Ez tiszteletünk alapja.

Magát becsüli meg az a község, amely hősei tiszteletét szorgalmazza és külsőképen is időtálló módon kifejezi. A magyar katona nem eltartottja az országnak, nem külön test az államban, hanem a nemzet maga! S amikor az életét dobta oda ezért a nemzetért, a haza jövőjének megdicsőült záloga! A templom déli részében, a temető bejáratához vezető útest két mentén helyeztük el a negyven cementkövet, rajta a zománcos felirat és a kiképzett csákó; előtte a jelképes sírdomb: egyetlen vérpiros muskátlival. Gyönyörű látvány! A sírok közötti tér zöld pázsitos, középütt kavicsos főút vezet a temetőbe.

Szép, de mintha nem volna ez elég.

Gondoljunk a síron túl való dolgokra, még a hősökkel kapcsolatban is.

Ez is szerves része tiszteletünknek!

Igy rendelkeztem: Minden temetéskor szükségképen erre megy a holttest örök pihenőre, kis falum temetőjébe.

Az ismeretlen katona fejfájánál megpihen minden test!

A gyászoló sereg megáll, Szent Mihály lova megnyugszik a koporsóval, erre az időre a harangszó is

**megszűnik — és elimádkozunk egy Miatyánkot és Ud-
vözlégy Máriát — hőseinkért.**

**Nem többet ér ez minden kivonulásnál, tisztelgés-
nél, koszorúnál, ünnepélynél? . . .**

•

**Forduljunk szeretettel és rokonszenvvel magyaros
keresztneveink felé, amelyeket a művelt köztudat is
személyneveknek ismer. A bencés névtár szép ősmagyar
neveket sorol fel, melyeknek megvan természetesen ré-
gi patrónusuk. Miért ne lehetne falvainkban: Bánk,
Csaba, Árpád, Emőd, Zoltán, Mike, Szabolcs? . . .**

**Ez a tett a katolikus gondolattal szorosan egybefo-
nódó magyar, nemzeti gondolatot is szolgálja. Szolgálja
„nemzeti önérzetünket“, melyet a „lelkészkedő papság
növelt naggyá“. (Kállay.)**

XV

VALAHOL MAGYAR- ORSZÁGON...

„Másképen lesz holnap, másképen lesz végre,
Új arcok, új szemek kacagnak az égre...
Vagy lesz új értelmük a magyar igéknek,
Vagy marad régiben a bús magyar élet.”
(Ady E.)

Aki idegen és először látja, megrémül s elkerüli.
Feneketlen sár. Nagy megadással, mindenre elszánt
lélekkel, beletörődve a szerintük változhatatlanba: hí-
veim vigan dagasztják.

- Hát ezen segíteni, úgy látszik nem lehet.
- De minek is!...
- Miért?...
- Hát csak azért, kérem Plébános Úr, legalább
nem jön be falunkba az a sok t á s k á s ember. (Jegyző,
orvos, végrehajtó, stb.)

Ez is szempont! Valahol Magyarországon...

.

Előttem van az egyik vidéki kir. törvényszéknek 1530/1935/15. sz. intézkedése, amely két hívem házasságát az 1894 : XXXI. t. c. 80. §-ának a) pontjában foglalt bontóok alapján felbontja.

A durva beszédnek, a mosdatlan kifejezéseknek és a törőlmetszett aljas, undorító káromkodásoknak olyan zuhataga árad a sorokból felénk, aminőt csak az írógép érzéketlensége és a papír türelme bír el. Nincs kímélve itt az Isten végtelen fölsége, a szentségek méltósága, az oltár és Krisztus, az anyai tisztesség, a jóézés, a becsület, a tapintat... Tudom, ez a tanúk vallomása, de förtelmes, és visszataszító s nem hiszem, hogy lenne nép, amely a tetézt káromkodásnak annyira kimerítené a teljes fogalmát, mint szegény, árva miéink. (S nekünk mégis szeretnünk kell ezt a pusztulással és halállal végzetesen eljegyzett szomorú nemzetet!) Hacsak fele lenne is igaz abból a sok arcpirító, parázna ocsmányságból, amit az a három gépelt oldal felsorol, akkor is sok, irgalmatlanul sok lenne. S mindezt kihirdették a Magyar Szent Korona Nevében!

.

A jelenségeket a falun sem kell keresnünk. Elénk toppannak. Legtöbbször logikátlanok, mint maga az élet. Csak néznünk kell és következtetnünk. Parányiságokból kell következtetni a nagyra (elveszett az iskolában két alma. Hittanóra. Tessék kinyomozni!); kicsinységekből a valódi életre (nincs az egyik elemistámnak hittankönyve. Semmit sem tud. Hát kérd el a lakótoktól. Nem szabad, édesanya megtiltotta. Haragban vagyunk velük) az elkapott szavakból a valóságra. (Hát miért nem szólt az urá-

nak, mondom a fiatal menyecskének. Azért kérem, mert jan. 3-tól egészen március 15-ig egy szót se szóltunk egymásnak. Nap-nap után egy árva kukkot se.); különösből a halhatatlanra (Eljöttem a templomba, szól egy fiatal leányka, pedig micsoda harc volt otthon, hogy el ne merjek jönni!)

Vannak, történnék, lehetetlen, hogy az ember észre ne vegye őket, valahol Magyarországon...

•

Egy alkalommal láttam valahol falun, hogy a templomba menő gyermekeknek 90 %-a nem visz imakönyvet... Katona fegyver nélkül — a csatában. Innen eredeztethető, úgy vélem, az a szomorú körülmény, hogy a falusi férfivilág nagy része, legtöbb helyen, egyáltalán nem visz szentmisére imakönyvet. Ezt is csak asszonyépnek hagyjal

Lekicsinyli, felesleges, szükségtelen dolognak tartja. Fogalma nincs persze arról, hogy mily öntudatos lelki-élet jele, ha könyv nélkül is tudna imádkozni. Helyesen, jól. Ideális állapot, de ne az imakönyv teljes kiküszöbölésével törekedjünk erre.

Vagy ott a rózsafűzér!

Hány férfinak nincs a zsebében.

A multkor azt mondtam prédikáció közben, hogy ha most a templomból kimenet megolvasnám, hány embernek nincs rosariuma és annyi pengőm lenne — szép szobrot emelhetnék a Legszentebb Rózsafűzér Királynője tiszteletére...

Itt is a gyermekeknél kell kezdenünk a munkát.

A leányok általában megteszik, hogy hoznak rózsafűzért (már csak azért is, mert szívesen babrálnak vele),

baj már itt is a fiúknál van. De megint a felnövő férfivilágra kell tekintettel lennünk, mely ezt is szívesen az asszony népnek valónak véli.

Az iskolában, még a hittanleckét sem engedem elmondani a gyermekeknek — rózsafüzér nélkül!

Erős a hitem, hogy csak így lehet őket ránevelni, rászoktatni.

Gyónáshoz sem jöhetnek imakönyv és rózsafüzér nélkül.

S mikor távozni készül a gyóntatóhelyiségből kis megtért és megtisztult hívem, elkérem imakönyvét.

Keresek egy alkalmas imádságot, megmutatom neki, odateszek egy szentképet — ezt mondd el ájtatosan és bűnbánóan a templomban, az oltár előtt térdelve. Ez az elégtétel!

Megszokja a gyermek az imakönyvet...

S ha megszokta — megszereti. S ha megszerette, felnőtt korában sem hagyja el.

Nehéz, lassú és hosszú út ez, de megéri a fáradságot.

•

Vasárnap.

Áldott, nyárutói csend úszott a levegőben, amelynek hullámain futott végig a falu határában a nagymisére hívó harangszó.

Jertek, kezdődik... jertek, kezdődik...

Már éppen beérek híveimmal együtt a templom előcsarnokába, mikor elém lép egy becsületes hívem.
— Mennem kell...

Egy papírlapot mutat.

SAS jelzésű behívó.

— Templomba akartam jönni. Ide hozták utánam. Plébános Úr, ha nem jövök vissza, legyen szíves vigyázzon három apró családomra és legyen öreg szüleimnek támasza...

A zsúfolt templomból fojtó meleg áradt ki. Igére, vigaszra vár a nép, mint a piros muskátlis aranyos ol-tár a hófehér áldozatra...

Áldozatra, mely békét ad, nem amint a világ adja, adja Ő nekünk...

*

A hazáért meghalni szép és dicső dolog, sőt szent kötelesség is. De ha ennek a mai nemzedéknek emlékezetébe tolnak a feldúlt lövészárkok, a bekötözött fejű és kezű sebesültek, a végnélkül menetelő hadifoglyok és a fakeresztek millióinak képe és a végén az elbukás, ne csodálkozzunk, hogy szüksége van az új világégésben a bátorításra, az erények serkentésére, sőt néha vigasztalásra is.

Kitől várja mindezt a falu?

Krisztus papjától.

Büszke kitüntetés ez a lelkeszkedő papságra nézve, de szent teher is egyúttal. „Amiként a tájban ott állnak a templomtornyok, ugyanúgy ott áll a századokban és a nép lelkében a lelkeszkedő papság munkája is.” (Kállay.)

A későbbi idők okulására mondhatjuk, hogy mindig csak jól járt volna népünk, ha elfogadta volna a lelkeszkedő papságtól azt a szerető lélekerősítést, amit az Egyház nevében neki felajánlottunk. (A mai szentmisén

ünnepélyesen meghívtam minden hívemet a szentgyónás és áldozás erősítő szentségéhez, aki behívót kap...)

*

Ha Isten is úgy akarja, Krisztusban Kedves Híveim, holnap útra kelek. Elmegyek a székelyek Máriájához, a csíksomlyói Szűzanyához. Ott misézem értetek, ti is imádkozzatok érettem...

Szóltam a templomban egyik verőfényes vasárnapon, az én falum népéhez.

Szentmisének vége...

Jönnek, csoportosulnak körém a híveim.

(Értem: valóban, igazi „népies hivatás”: a falu papjának lenni.)

— A jó Isten legyen velem!

— A Szűzanya kísérje útain!

— Isten hozza vissza hozzánk!

— Kérem, szíveskedjék nekem hozni egy rózsa-fűzért. Feketét... Nekem fehéret és a kisleányomnak kéket... Nekünk Jézus Szíve képet, nekem Mária-szobrot, csodás érmet, skapuláért, imakönyvet...

— Kérem, ezt a kis pénzt vigye el Plébános Úr a Szűzanyának, ezt a pengőt tegye bele a somlyói perselybe, ne menjen üres kézzel Máriához, tessék szíves lenni elvinni kis ajándékomat!

Jegyzem a kéréseket. Mindenkinnek eleget tenni.

Ez a csodálatosan nagy, gyermekien egyszerű bizalom és felélforduló ragaszkodó szeretet volt hűséges kísérő utitársam, amikor ottjártam abban a szép országban, Székelyország áldott világában, a jó Isten „gyógyszertárában”, ezer kilométer távolságban nyájamtól, híveimtől — akkor éreztem először és igazán:

mennyire összeforrtam az enyéimmal. Most tudtam, hogy mennyire mélyen vésődött lelkembe az én falummal való együvé tartozás valósága, a híveimmel való szent eljegyezetttség érzülete.

Soha ilyen soká és soha ilyen messze még nem voltam távol a templomtól, kis falum szép határától. A márványfehér sóhegyek tövében, a Gyilkos-tó levegőjében, Tusnád világhíres szép környékén — az én falum járt eszemben.

Odavittem kéréseiket, ki nem mondott aggodalmait, ezer gondjukat a csfksomlyói Szűz Mária elé. Ő a székely nép életének, hitének szimboluma, a nemzeti életnek vallásos központja, mely a magyarságot mindig összefogta.

Megvásároltam, amit csak lehetett!

Kis keresztetek, nagy keresztetek, érmeket, képeket...

Hazaviszem. Mindenki átveheti, amit rendelt.

S most adjak-vegyek, mint pénzváltó asztalnál ülő vámos?

Nem.

— Nézzétek, Híveim, mindenki megkapja a kegytárgyat. Messziről jöttek, nagy utat tettek, meg vannak áldva. Rátok bízom, mennyire értékelitek — pénzben. Oda teszek a Mária-oltárra egy perselyt, amit akartok, beleteszitek. Ha több lesz, visszatérítem a templomnak, ha kevesebb, akkor sem lesz baj!

Mondanom sem kell; nem csalódunk a nyájban.

A nagy bizalomért mindig hálásak a pásztornak! Nemcsak „valahol”, de mindenütt...

*

Sok zöldsznű tábori lapot kapok mostanában. Murmanszk, Kiev, Rosztov alól írják odasodródott katona híveim. Nem mondanak ismeretlen dolgokat, de a h o g y a n elmondják, — megható. A nagy bizalom csendül ki soraikból, a bárány bizalma a pásztor iránt. Amit itthon-létükkor elmondani soha nem mertek volna (tiltakozik ellene a férfiaságuk) — a zöld lapon merik.

Eszükbe jutnak a vasárnapi szentmisék, a harangszó, a prédikáció... Az egyik azt írja: „most érzem, hogy a pap az, aki az ember és Isten közt levő szakadékot áthidalja”. Itthon ezt alig érezte volna. Legalább is í g y nem.

Egyik minő megható élménynek tartja, hogy ministrálhatott tábori szentmisén. „Úgy éreztem, valahogyan a Szűzanya akarhatta ezt”, írja hozzá.

„Könnyes a szemem, — írja egy másik, — ha arra gondolok, hogy otthon a kis falum kis templomában, imádkozik értünk a plébános úr és a nép.”

A multkor egyik ilyen megható levelet felolvastam a templomban a híveimnek.

Hangosan zokogtak...

.

Téli gazdasági tanfolyam volt falunkban. Akkor jó ilyesmit rendezni, amikor lassú cammogással váltják egymást a h e v e r d e l napok. Köderesztő, téli délutánok, beszélgetésre alkalmas, csendes, téli esték. A falu magányosságra ítélt embere érthető, hogy ezeken az estéken keresi azt, amit a kődobozok között élő ember „társaságnak” nevez. Napáldozat után, amikor a nyireseket megszállja a kőd, elül a varjak síró károghása

és a falura ráborul a szívszorító nagy csönd, jön az olajmécsesek pislákoló lángja a Mi Házunk felé!

Meleg teremben a 200 gyertyafényű Maxim-lámpa ontja a fényt.

Az iskolánkívüli népművelésnek csodálatosan szép kultúrvivmánya ez a téli gazdasági tanfolyam! 50—60 ember ott ül a padban, lesi a szót, hallja az igét, jegyez, kérdez, vitat, megbeszél.

Csodálatos, hogy mint szomjazza, issza és újra kívánja a tudást ez a nép, amelyről évszázadokon át azt állították, hogy maradi, konok, vaskalapos és haladni nem akar!...

.

Katasztrófális volt az 1940 és 41. esztendőnek abnormisan sok csapadéka. Tele voltak a pincék, megáradtak a kutak, udvarokon felfakadtak a források, szobákban csicsergett a talajvíz.

Egymásután dőltek össze kis falumban a házak. Főként a tömésből épülteket kereste és próbálta meg a sok esővíz.

A nép- és családvédelmi bizottságnak elnökévé nevezett ki a tekintetes vármegye. A bizottság javaslata alapján adott a rászorultaknak kölcsönt a Közjóléti Szövetkezet. Így hát minden kérelmet nekem kellett aláírnom.

A kérdőív első rovata: Van-e gyermek? Második: hány évesek?

Csakugyan fontos és első hely illeti meg ezeket a kérdéseket, ha már a családvédelem korát éljük.

Egy idős, anyagi gondokkal küszködő, jóindulatú házaspár jön hozzám.

— Összedőlt a kis hajlékunk!... Szíveskedjék, Plébános Úr, aláírni ezt a kérvényt, bár nem kapjuk meg, tudom biztosan.

— Miért?

— Mert nincs gyermekünk...

Harmincéves házások. Nem áldotta meg őket az Isten gyermekekkel. Kénytelenek voltak mindig a máséval vesződni... Most lakjanak az utcán, vessük meg őket, büntessük meg azokat, akiket az Isten is megbüntetett...

Nemcsak családvédelem van, népvédelem is.

*

Requirálnak a faluban.

Kellemetlen fogalom; 1941-ben az 1916-os évek emlékéit idézi vissza. Nagy bajok vannak az ország lakossága ellátásának biztosítása tekintetében. Egyik legfőbb oka, hogy a termelés a helytelen árpolitika folytán visszafejlődött. Lehetetlen a rentábilis gazdálkodás. Nagy az adminisztrációs túlkapás és sok a szervezési hiba.

Népünkben pedig nincs belátás, okos megértés, a nehéz időkhöz mért nyugodt viselkedés.

Legkeresettebb cikk: a zsír. Kis falumból legalább félmázsa zsírt kell elvinni a requiráló bizottságnak.

Noha azt az ötven kiló zsírt egy óra alatt széthordanák azok a híveim is, akik inségesek és hetek óta nem láttak zsírt...

(Kedvelt kifejezés az „inséges“, divatosabb most, mint a „nincstelen“.) Egyik eljárónak felvetem a gondolatot, hogy inkább elégítsük ki a falubeli inséges rá-

szorulókat a requirált mennyiségből, hisz ez ép oly fontos, nemzeti érdek, minthogy a haza oltárára tegyük. Egyénenként, illetve családonként úgyszólván könnyű elbírálni helyben, hogy kinek van valóban szüksége erre a legfontosabb élelmicikkre.

Az előljáró szép csendben hallgatja okoskodását, majd így szól:

— Ne tessék ám kérem azt hinni, hogy minden rászoruló egyben igazán „inséges” is... Sok van ezek között az „inségesek” között olyan, aki lustaságból „nincstelen”...

Jól átgondoltam megfontolt szavait az előjárónak. Rájöttem, hogy csakugyan igaza van!

Alig tagadja valaki, hogy igenis kell az okos, fokozatos földbirtokreform, amely a dolgozni akaró, földszerelmes népet juttatja területhez. Kétségkívül sok jóakarató segítség történt, ami még pár évtizeddel ez előtt fantasztikus álomnak látszott volna! Az aránytalan birtokmegosztás és a reformok elől való merev elzárkózás idézte elő véreinknél a nagymérvű kivándorlást és földműves családok életnívójának kétségbeejtő leállítását.

A nagybirtokok teljes megsemmisítése azonban katasztrófához vezetne, már csak a szemtermelés nagyarányúságának megszűnése miatt is.

Igen helyes a kitűzött cél: a gazdaságilag önálló családok számának minél nagyobb mértékben való növelése. De nem a földosztó demagógia szájíze szerint! A sok mezőgazdasági eltartottat mind kielégíteni csak

akkor sikerülne, ha a Szent Korona teste megduplázódnék. Hátra van akkor még a hitelélet sok megoldatlan nehézsége és ráadásul, jó népünk gazdasági neveletlensége.

Egyfelől csak örömmel vehetjük tudomásul, hogy száz holdnál kisebb birtokok ma már az ország területének több mint a felét alkotják, másfelől nem hallgatható el ugyanakkor az a szomorúan bekövetkező tény sem, hogy ez a népsűrűsödés csökkenését vonja majd maga után. Amely faluban nagybirtok van, ott a születési statisztika nem a legrosszabb. Annak a gazdasági cselédnek nem kell okoskodnia, a jövőtől nem kell félnie, a birtok elszalagozódásának veszedelme nem sordorja a bűn felé.

A birtokosztogatók ezzel a kérdéssel nem szoktak számolni.

Az egyik hazai, egyházi és felekezeti iskolai földbirtokos uraságnál van egy család, amely már több, mint kétszáz éve gazdasági alkalmazott. Több, mint kétévszázadra visszamenően nincs szakadás a családban, nagyapáról édesapára, édesapáról fiúra öröklődik az uraság iránti hűség, a munka becsületes szolgálata.

A multkor aranylakodalom volt a családban. Az aranymenyegzős házaspárnak házasságából tizenöt gyermek született. Az „aranyos” szülőket meggratulálta negyvenhét unoka, harminchét dédunoka és három ükunoka... Ez is országos és nemzeti szempont és ezt is jó lenne figyelembe venni a nyaklónélküli parcellázásnál.

.

Kis falum két tanerős iskolájába beiratkozott ösz-

szesen: 168 gyermek. Beiratási díj befolyt: 91 P. Nem fizetett tehát: 77.

Majdnem mindegyiknek volt valami elfogadható oka a nemfizetésre.

Majd a vásár után... Majd elseje után... A szüret után... Most nincs, édesapám majd megküldi.

Kifelé ballagunk az október hónapból és bizony az ígéretek nem igen teljesedtek.

Megérkezett hozzám a VI. számú püspöki körlevél, amelyben a 4393. sz. pont közli a kir. tanfelügyelőség 124/1936. sz. köriratát: „A beiratási díjak nemfizetésének egyrészt az iskolaszékek az okai, mert nem alkalmazzák a vonatkozó rendeleteket kellő szigorral. Egyik-másik állami és községi iskolánál tapasztaltam, hogy mindegyik tanulót felmentik a fizetés alól szegénység címén, de felhívásra 10—14 nap alatt még a legszegényebb tanuló is megfizeti. Utasítandók volnának az iskolaszékek a rendeletek szigorúbb keresztülvitelére azal, hogy amennyiben a hátralékban maradtak kimutatásnak a községhez való bemutatása az előírt határidőig eredménytelen maradna, kérjék akár hivatalom, akár a közigazgatási bizottság intézkedését.” Egyik este összehívtam az iskolaszéket. A tárgy a beiratási díjak nem fizetése volt. Minden tanulót külön tárgyalunk meg: meg tudja-e fizetni, elengedjük-e?... A sokféle vélemény után a végső döntést fenntartottam, ott helyszínen rögtön határoztunk is.

A beiratási díjak csaknem teljesen befolytak.

A püspöki körlevél közölte a miniszteri rendeletet is (58.874/1936), amely szerint „több népiskola nem tett eleget... és így részben a Tanítói Internátusi Alapot károsította meg, részben pedig nem tette lehetővé a

szegény tanköteleseknek ingyen tankönyvekkel való ellátását. Ennek a türehtetlen állapotnak végét akarok vetni... A felettes hatóságuk a megtorló eljárást haladéktalanul megindítsa." Szülői értekezletet hívtam össze. Jöjjenek a szülők s lássák a helyzetet ők is. Felolvastam a miniszteri rendeletet is, meg a tanfelügyelői utasítást is és hivatkoztam a püspöki pásztorlevél hangjára is. Kilátásba helyeztem a megtorló intézkedések kellemetlenségét is és elhárítottam minden felelősséget.

Úgy látszik eredményesen beszéltem, mert egy hallgatóm a végén jelentkezett: fizetni akarok.

.

A multkor érdeklődő ívet kaptam „bizalmas“ jellege alatt.

A fő kérdés az volt, vajjon milyen a falu népének hangulata és viselkedése a folyó eseményekkel kapcsolatban? Mi bántja őket, mi izgatja, mi nyugtalanítja a kedélyeket?

A választ hosszabban adtam meg. Egyik legfőbb hibája a kormányzati rendszernek, a bürokratizmus kétségbeejtő dzsungele, amelyben eltéved és megfullad a falu egyszerű népe. Nem csodálom! Sokszor olyan irások jönnek hivatalomhoz, hogy egész őszintén elismerem — az én főiskolai végzettségem nem elegendő azok megértéséhez. Valahogyan azt látom, hogy mintha rejtett cél lenne úgy írni, úgy intézkedni, hogy a felek azt valamiképp meg ne értsék!... Miért nem beszélünk — magyarul? Egyszerűen, őszintén, természetesen, világosan?...

Emlékszem a válaszómban kb. ilyent írtam: Németországban, jól tudjuk, hihetetlenül ki van fejlődve a

haditechnika. Érthető! Élet-halál... De úgy gondolom, ez semmi ahhoz a fejlettséghez képest, aminőt elért hazánkban — a bürokratizmus. Irtózatos labirintus! Aktáznak, számoznak, ahelyett, hogy intézkednének, gyorsan, sürgősen! Ahol életről van szó, kérvényeket nyújtnak bel... Ajtóról-ajtóra küldik a szegény, egyszerű embert — pedig csak arról panaszkodik, hogy szörnyen éhes... A multkor egyik vármegyei hivatalban üldögéltem, vagy egy órácskát. Egy szegény anyóka jött be. Otthon hat gyermek... Két kis iker... Valami kellene nekik!...

— Igen, igen...

Végül kifakad az anyóka és kijelenti, hogy falhoz csapkodja azokat a gyermekeket, ha nem segítenek ott, ahol kellene segíteni...

Mit kért?... Lisztjegyet! Csak egy kilóról... Uram, Istenem!

Végül azt mondták neki, jöjjön majd három nap múlva. Addig? Addig éljen, ahogy tud!

Jó, hogy kérvényt nem irattak velem, bélyeget ragasztani rá, iktatóba vinni és várni-várni, de türelmesen. A bürokratizmus főcsodája!

.

Kultúrházat építettünk kis falumban. A gondolat sürgetése — enyém volt. Ezért kaptam ilyen üzeneteket:

— Nekünk nem kell kultúrház! Ha kell a papnak, ám csinálja meg... Mi eddig is megvoltunk kultúrház nélkül, azután is megleszünk!...

— Ez is csak azért lesz, hogy az adó növekedhessen... Majd meglátjátok, csak higgyétek!...

Mindegy! A „Mi Házunk“ megépült, áll!

•

Cipőt, talpat, bőrt elosztó bizottság alakult a falumban is. Mint mindenütt Magyarországon...

Kinevezett tag vagyok.

Nézem az igényléseket... Borítás kell, fejelés, sarkalás, rendelésre kér csizmát, kész cipőt igényel amaz.

Jönnek a híveim. Kérnek.

— **Kérem, nekem ez az egy pár van, ez is lyukas.**

— **Nem tudok templomba jönni...**

— **A feleségem otthon kénytelen lenni, rongyokba burkolja a lábát...**

— **A leányomat nem tudom iskolába küldeni.**

Kétszer annyit igényelnek, mint amit szabad kitulni. Pap vagyok. Híveim. Mindenkinek szíves-örömet adnék. Miért ne? Úgyse kér, ha nem szükséges, úgyse az enyémet adom, úgyse ingyen... Igazságosan elosztani csak a semmit lehet.

Mit tegyek?

Egy hétig voltam a bizottság tagja.

Lemondtam.

•

Hivatása, egyénisége és mindenkitől megkülönböztetett méltósága miatt sok mindennel kell foglalkoznia, sok mindenben kell résztvennie — a falu papjának.

Ott van a Hangyában, hogy a kereszténygazdasági élet követelményei jogot nyerjenek; ott van a Hitelszövetkezetben, a Gazdakörben, a Dalárdában, a Leventeegyesületben; egyikben díszelnök, másokban elnök, választmányi-, igazgatósági tag.

Pedig elsősorban pap, a többi csak mellékes.

Mert jaj, ha a pap hivatalnok, a hívő pedig tömegcikk. Borzalmas, visszás helyzet adódik így elő.

Elvész a lélek, a lényeg.

Hasonlít az eset ahhoz az OTI-orvoshoz, akinek rossz receptje következtében meghalt két kisgyermek s a nyomozás közben kiderült, hogy a sietős doktornak ő t állása volt...

*

A pap és a kántor.

Úgy tartoznak össze, mint a Dominus vobiscum és az Et cum spiritu tuo... A kántor az én falumban a hagyományok őre. 1861 óta a mai napig csak egyszer volt változás a kántorságban.

Több, mint 80 esztendő leforgása alatt! Nemzedékek jöttek, nemzedékek mentek, új arcok, új szemek villantak az iskolában, már az unokák cseperedtek fel, a kántorház csak e g y s z e r cserélt gazdát, míg a plébánián ez idő alatt éppen tí z s z e r volt változás.

Amint együvé tartozik az iskola és a templom, úgy kapcsolódik a pap és a mester.

Szomorú az a falu, ahol a pap és a mester duettját élvezi a nép. Ahol így osztályozzák az embereket: ez pappárti, ez mesterpárti. Ahol a pap posta útján érintkezik a kántorral. Ahol nem a templom előtt, hanem csak a templomban találkoznak. Ahol a pap a szószék-ről üzen a kántornak...

Mennyi drága erő fecsérlődik el ott, ahol a papház és kántorlak farkasszemet néz egymással, mennyi szép kikezdés, harmónia és béke pusztul el az átkos határvillongásban.

Tévedés van az egyik oldalon, kilengés van a másik részen, mindegy. De jó lenne mindig élénken tudnunk, hogy igen sokszor a pap és a kántor együttműködésén nyugszik Krisztus békéje Krisztus falujában!

*

Nagyon kevés faluban látható.

Mi?

Két márványtábla a templom falában.

Egyik tábla homlokfelirata:

„Községünk Istenben boldogult lelkipásztorai.”

A másik tábláé:

„Községünk Istenben boldogult kántortanítói.”

És ott ragyognak a nevek szép sorjában.

Most csavartuk bele a táblák négy aranyos rozettáját templomom falába...

Hála Istennek!

*

A falu vége.

Szikes legelők, fekete földek, sárgavirágos rét és a szél ezüstös hátú hullámokat borzol a Zalán. Zizegő nádas, madárdal, templomtorony...

Valami bús, nosztalgias, mégis gyönyörűségeen szép érzéssel telik el szívem, mikor nézem az én falum határát...

A szélrózsa minden irányában más faluk vannak. Más emberek. Más történetek. De közös az istenkérésünk, a mindennapi kenyerünkért folyó örök, nagy csatánk. És közös a Mária-kék égbolt, mely soha ki nem fogyó öleléssel borul fölénk.

Könyvem lapjain megkíséreltem egyetlen falu

ezerrétű életéből, számtalan kis és nagy eseményéből kiragadni azokat, amelyekről úgy vélem, hogy így mozaikszerűen egymás mellé állítva kis zalai falum igazi arcát mutatják meg.

Igy is lehetne mondani: Kilátások egy zalai plébánia ablakából. Történelmi idők morajlása, nagy társadalmi események történése idején ezek a meglátások: jelentéktelen kis karcolatok. Értékük annyi, amennyi való kapcsolatuk van az élettel, a falu életével. Egyik esemény szomorú, a másik kevésbé, mint népünk. Néha meleg, áradozó, lélekkel teli, máskor lompos, nehézkes, mint népünk. Egyszer nyílt, őszinte, másszor csavaros, ellenmondással teli, mint népünk.

Mіндеgy. Mégis szeretnünk kell ezt a népet, Krisztusban Kedves Híveinket.

És nagyon meg kell becsülnünk a barázdajáró, napon égő, esőn ázó, örökké áldozó fajtánkat, a magyar falu népét.

Ezért íródtak e sorok.

Egy jottányival sem többért.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	— — — — —	7
Mindennapi kenyérünk napszámos hősei	— — — —	9
Búzavirág az útszéli keresztben	— — — —	24
Hónál fehérebbek, virágnál is szebbek	— — — —	38
„És elérkezének pedig a pünkösdsnek napjai“	— — — —	46
Őszinte beszéd a budapesti nagy napokról	— — — —	54
Akik nem látják a templomkeresztet	— — — —	64
Forgatókönyv	— — — —	77
Csendes mesék a muskátlis ablak alatt	— — — —	99
Csak méhek tudnak mézet gyűjteni	— — — —	113
Titkos temetők sötét csöndje	— — — —	132
Pacsirtaszó a mezőn — cigányzene a rádióban	— — — —	146
Virágok és gyertyák	— — — —	157
Mi papok	— — — —	175
Krisztusban kedves híveim	— — — —	197
Piros pipacs, százsorszép és zöld repkény	— — — —	216
Valahol Magyarországon	— — — —	220

